

PROIEKTUA

ETORKIZUNA LANTZEN

2012-2015 ERAKO
EUSKAL GIZARTEAREN
LEHENTASUNEI
ERANTZUNAK

www.eaj-pnv.eu

AURKIBIDEA

1. Helburuak

2. Testuingurua

- Krisialdi ekonomikoa eta langabezia
- Globalizazioa eta nazioarteko oreka ekonomiko berria
- Ongizate estatu iraunkorraren kontzeptua birdefinitzea
- Gardentasun eta gizarte partaidetza eskaera berriak
- Euskadiko errealitate politiko berria

3. EAJ-PNVren erantzunak

a) Enplegua sortzen duen lehiakortasuna

1. Sektore emergenteetan inbertsioak
2. Enpresa nazioartekotzea
3. Garapenerako azpiegiturak
4. Enpresen sorrera eta sormena sustatzea
5. ETEen, autonomoen eta komertzioen lehiakortasuna bultzatzea
6. Soziki arduratsuak diren enpresak
7. Energiaren erronkak

b) Lehen mailako hezkuntza eta etengabeko prestakuntza

1. Hizkuntzak: eleaniztasuna, hirueletasuna eta benetako elebitasuna
2. Lan-munduranzko ibilbidea eta ikaskuntza bizitza osoan zehar
3. Unibertsitateko mundua, zientzia eta ikerkuntza
4. Teknologia eta pedagogiaren erronka berriak
5. Gizarte kohesioa, emigrazioa, eredu berriak eta herritar berriak
6. Gizarte eta famili adiskidetzak, lehenengo urteak

c) Osasun sistema iraunkorra eta kalitatezkoa

1. Sistemaren eraketa eta antolaketa
2. Osasun zerbitzuen eskaeraren kudeaketa
3. Osasunaren profesionalak
4. Finantzazioa eta iraunkortasuna

d) Kohesiorako eta bizikidetzarako gizarte garapena

1. Gizarte eta osasun arreta
2. Langabetuak gizarteratzea eta laneratzea errazten dituzten zerbitzuak
3. Etxebizitzarako eskubidea bermatzea
4. Berdintasuna eta gizarte babesa: pertsona guztien potentziala aprobetxatzea
5. Hazkuntza pertsonalerako eta gizarte garapenerako kultura

e) Gobernu ona

1. Sektore publikoaren eraginkortasuna eta produktibitatea arrazionalizatzea eta hobetzea
2. Administrazio hurbilagoa eta abegitsuagoa. e-Administrazioaren aldeko apustua.
3. Autogobernu fiskala
4. Lurraldearen erabilera orekatua eta ingurumenaren babesa
5. Gardentasuna eta partaidetza

f) Euskadi munduan

1. Nazioarteko kontzertuan presentzia

2. "Euskadi" markaren kokapena nazioartean
3. Euskal enpresei babesak munduan

1- HELBURUA

Gure iragana errespetatuz eta berreskuratuz, “etorkizuna lantzea” izan da betidanik EAJ-PNVk euskal gizartearekin duen konpromisoaren oinarria. Geure herria gidatzen. Proposamen berriak eskaintzen beti, ongizate maila hobekitzeko. Gure errealitateari, euskal errealitateari, egokitutako proposamenak, eta betiere pertsonen zuzenduak.

Une zail honetan, proposamen hauek inoiz baino garrantzitsuagoak dira. Garrantzitsuak baino, erabakigarriak.

Gaur egungo Euskal Autonomia Erkidegoa ahulago dago, PSE-PP ituna Lehendakartzan sartu zenetik. Gizartearen iritzari buruzko ikerlanek lehendik genekiena berresten dute. Argi eta garbi erakusten dute euskal herritarrek ez daudela ados itun horrekin, hortik sortu den gobernuarekin eta bere lidergoarekin. Eusko Jaurlaritzarenganako konfiantzaren indizeak txikiak dira eta jaisten jarraitzen dute. Jaurlaritzak jaso zuen balorazioa txikia zen eta berriro murriztu da. Gobernu ezaren, ezintasunaren eta lidergo ezaren sententzia gizartearen sektore guztietan zabalduta da. EAJ-PNVk bakarrik azken hiru urteetan salatu duena barneratu du gizarteak. Eta gizarteak barneratu du gauza nabarmena delako. Argi eta garbi geratu da azken udal eta foru hauteskundeetan.

Nafarroako eta Iparraldeko egoera ere ez da ona. Nafarroan, UPNren kolore bakarreko gobernuaren ondoren UPN-PSN koalizioa etorri da. Koalizio horrek ez du islatzen nafar gizartearen dibertsitatea eta ez du haren euskal nortasuna bultzatzen. Bestetik, Iparraldea ez du aitortzen ofizialki jasotzen. Lurraldearen zati handi batean dinamismo ekonomiko ezaren eta jaitziera demografikoaren betiko arazoak daude.

Euskal gizarteak badaki EAJ-PNVren lidergoari esker izan ditugula inoizko ongizate kuotarik onenak Euskal Autonomia Erkidegoan. Horregatik, prest gaude berriro ere gobernuan geure erantzukizuna izateko. Baina iraganeko arrakastek ematen duten zilegitasuna ez da nahikoa. Geure erantzukizuna da euskal gizarteari, Euskadi osoari, proiektu berria eskaintzea, garai zail eta zalantzazko hauetan. Proiektu hau era berean ilusio sortzailea eta errealista izan behar da, azken urteetan egiaztatu baitugu, argi eta garbi, erantzukizun politikoak garesti ordaintzen direla. Eta, zoritxarrez, ez dituzte ordaintzen arduragabeko erabaki horiek hartzen dituzten pertsonen bakarrik, baizik eta gizarte osoak.

Horixe da, bada, gure eginbeharra. Ekonomian, hezkuntzan, osasunean eta gizarte kohesioan erantzunak eskaintzea. Gure ahaleginak garapenerako eremu estrategikoetan jartzea: bizitza, energia eta mugikortasuna. Eremu horiek etorkizunean izango ditugun beharrezkoak eta “ondasun urrien” erantzuna dira. Munduan, Herria garen aldetik, enpresak ditugun aldetik, ekonomikoki garatzeko, eta gure aintzatespen kulturala lortzeko, bere lekua bilatu behar duen Euskadi bati proposamenak eskaini behar dizkiogu. Euskal gizarteari eman beharreko erantzun hauek dira gure lehentasuna, eta “etorkizuna lantzen” proiektuan taldekatzen dira. Proiektu hau eztabaidatzeko eta onesteko aurkezten ditu EAJ-PNVn, Alderdiko oinarriekin egingo den barne partaidetzako prozesu garden batean.

EAJ-PNVk Think Gaur Euskadi 2020 gogoetan eta gero Think Gaur Nafarroa 2020 gogoetan azaldu zuen ikuspegia da “Etorkizuna lantzen”, 2012-2015 denboraldiari egokituta. Hausnarketa honek Euskadiren etorkizunaren testuinguruan dauden joera sozial, ekonomiko eta kulturalak identifikatu nahi ditu, eta Euskadi mundu mailan garapeneraren erreferente izan dadin zenbait helburu eta proposamen definitu. Hori guztia EAJ-PNVk euskal gizartearekin egin behar duen kontratu sozialean oinarritu behar da.

Gogoeta prozesu honetan EAJ-PNVk Euskadirentzat zuen ikuspegia adierazi zen. Ikuspegi horrek ondoko elementu hauek zituen:

- Prestatutako eta konprometitutako pertsonak.

- Mundu globalizatuan oso lehiakorra den gizarte bat eratzea.
- Bere nortasuna mantentzen eta garatzen duen gizarte.
- Autogobernu handia eta bere etorkizunaz erabakitzeko eskubidea dituen gizarte.
- Gizarte kohesionatua, gizarte babeseko sistema aurreratuarekin.
- Iraunkortasunean garatutako garapen eredia duen gizarte.
- Bakean bizi den gizarte.

Gainera, Think Gaur-en 5 erronka handi zeuden:

- **BERRIKUNTZA:** Nazioartean lehiakorrak diren gizarte eta ekonomia eraikitzea.
- **GIZARTE POLITIKAK:** Gizarte kohesioa eta ongizatea hobetzea, ekonomikoki bideragarria den gizarte babeseko eredu baten bidez.
- **IRAUNKORTASUNA:** Ekonomiaren, gizartearen eta ingurumenaren aldetik orekatua den garapena bermatzea.
- **KULTURA:** Garapen pertsonal eta kolektiboa nazioartean
- **EUSKADI-EUROPA:** Gure autogobernua erabat garatzea eta bakea lortzea

Uste dugu ikuspegi eta erronka hauek guztiz indarrean daudela. Horregatik, erronka horien erantzunak zehaztu nahi ditugu, "Etorkizuna lantzen" agiriaren bidez. Dokumentu hau, "Euskadi, Europako nazio" dokumentuarekin batera, gure ekintza politikaren gida izan behar da 2012-2015 denboraldirako. Euskadi hobetzen jarraitzeko 242 erantzun.

2- TESTUINGURUA

Edozein proiektu egoera jakin batean kokatzen da, eta gaur egungo egoera kezagarria da.

Egoera hau azaltzen duten zenbait faktore daude. Faktore horiek identifikatzea eta ezagutzea garrantzitsua da, gure herriari konponbideak eskaini ahal izateko.

Krisialdi ekonomikoa eta langabezia

Ematen du munduko ekonomia 2008. urtean sortu zen ekonomi eta finantza krisialditik suspertzen hasi dela. Halere, suspertze hori oraindik ere oso ahula da eta ez da ziurra. Gainera, modu desorekatuan gertatzen ari da. Nazioarteko Diru Funtsak ekonomia globalaren hazkundearen aurreikuspenak %4,4an ezartzen ditu 2011rako eta %4,5ean 2012rako. Baina hazkundearen espektatiba hau batez ere herrialde emergenteetatik dator. Ekonomia aurreratu askotan, hazkundera oraindik ere ahula da, eta defizit publikoa murriztu behar diren aurrean hartzen ari diren neurriak mehatxua izan ahal dira hazkundearentzat.

Hazkuntzaren eta enplegu sorreraren bideak epe ertainean berriro ere hartzeko, ezinbestekoa deritzogu ondoko hauek egiteari: baterakuntza fiskal sinesgarria eta orekatua, finantza sektorearen saneamendua eta erreforma ekonomia aurreratu askotan, politika makroekonomiko murrizgarriagoak ahalik eta azkarren ezartzea, eta eskaera berrorekatzea ekonomia emergente eta garapen bideko ekonomia askotan. Baina neurri horiek hazkundearentzat eta enplegua sortzeko oztopo izan daitezke epe motzean.

Espainiar estatuaren kasuan, defizitaren eta langabeziaren egoera eutsiezina da. Defizita murrizteko presioa, estatuan ez ezik, autonomi erkidegoetan eta tokiko erakundeetan sortu da, eta intentsitate handiagoarekin gainera. Estatuko administrazio publikoaren defizita murrizteko eta baterakuntza fiskalerako konpromisoa, neurri handi batean, autonomi erkidegoen erantzukizuna da. Defizitari eta zorrari dagokienez, bai Euskal Autonomia Erkidegoa bai Nafarroa nahiko ondo daude, besteen aldean, gure doikuntza beharizan txikiagoak direlako beste autonomi erkidego batzuenak baino. Halere, beste autonomi erkidego batzuek baino zor erlatiboki txikiagoa daukagun arren, ahalegin garrantzitsua egin beharko dugu erreforma fiskalean eta eraginkortasunean aurrera egiteko.

Euskal ekonomia, finean, orain urte bat geneukan agertoki berean mantentzen da. Gaur egungo testuinguru ekonomikoa modu latzean pairatzen dugu oraindik ere. Egoera are larriagoa da Eusko Jaurlaritzak ez daukalako proiekturik, lidergorik, politika ekonomikoa argirik, gaitasun ekintzailerik, ezta une honetan behar den erakunde arteko koordinazioa sustatzeko borondaterik ere. Euskal gizarteak krisialdi ekonomikoa bizi du, eta haren larritasuna argi eta garbi pairatzen ari gara azken urteetan. Egoera honetan, enplegua da kezka nagusia.

Eta adierazle objektiboak negatiboak dira, izan ere. Euskal Autonomia Erkidegoak langabezia gehiago du eta zor handiagoa dauka, oinarrizko zerbitzu publikoen mailak okerrera egin du Osasunean, Hezkuntzan, Segurtasunean eta Gizarte Zerbitzuetan, inbertsioak murriztu dira eta kontsumoa ahuldu da. Ez dago ekimen legegilerik, ez lidergorik ez erakunde arteko solaskidetzarik. Beste modu batera esateko, "aldaketaren gobernuak" ez ditu asetzen herritarren benetako interesak, nahiz eta hark esan zuen interes horiek defendatuko zituela, aurreko gobernu abertzaleek interes horiei kasu egiten ez zirelakoan.

Hala eta guztiz ere, Euskadin krisiaren ondorioak ezberdinak dira estatuko gainerako lekuekin erkatuta, adierazle nagusiek erakusten dutenez. Gure langabezi tasa, EAEn ia %11 eta Nafarroan %13, ia-ia estatuko batezbestekoaren erdia da. Gure zor publikoa ere beste autonomi erkidego batzuenaren erdia da.

Krisiaren ondorioei aurre egiteko daukagun gaitasunaren zati handi bat kontzertuaren eta itun ekonomikoaren abantailei esker da. Azken hori, izan ere, gure autogobernuaren funtsezko tresna da eta oinarritzko zutabe bihurtu da. Autonomi maila honek eta gure azken 30 urteetako kudeaketa gaitasunak krisiaren eragina asko leuntzea ekarri digute.

Egoera honen gakoa iraganean izandako estrategietan eta baliabideak erabiltzeko moduan (kudeaketan alegia) datza, baliabideen zenbatekoan bainoago. Euskal Autonomia Erkidegoaren egitura produktiboak eta beraren garapen industrialak babes politiko etengabea izan dute; zerbitzuen sektorea gehien garatu diren eta BPGko partaidetza gehien gehitu duten sektoreetako bat da. Higiezinaren sektoreak, bestalde, ez du kalte handirik ekarri, batez ere ez daukalako beste erkidego batzuetan duen pisu berdina. Azkenik, turismoaren lanketa eta hazkundea apustu arrakastatsua izan da.

Egoera honekin pozik geratu beharrean, lanean hasi behar dugula uste dugu. Berrito ere egoeraren aurrean arduratsu jokatu behar dugu eta daukagun onena eman, egokitzen zaigun lekutik. Galdutako denbora berreskuratzeko lan egin eta ahaleginak bateratu behar ditugu. Ziurtasuna eta konfiantza zabaltzen dituen proiektu baten aldeko apustua egiten dugu. Ekonomiaren berraktibazioa eta garapena lortzeko ekimenak egitearen aldeko apustua, iraunkortasunetik enplegua sortuz. Konpromiso horrekin, gure "egiten jakitea" bermea dela, Euskadi ahalik eta azkarren krisialditik atera nahi dugu, konfiantzan eta fidagarritasunean oinarritutako programa baten bidez, eta kudeaketa eraginkor, apaingura gutxiko eta zorrotz batean izan dugun ibilbidean oinarritua. Euskadin bizitzen ari garen krisi eta ziurgabetasun sasoi honetan, ez dugu esperimenterik ezta naturaren aurkako itunik ere behar. Argitasuna eta esperientzia, lidergo arduratsua eta etorkizunerako ikuspegia behar ditugu. Etorkizuna landu behar dugu.

Horren barruan, krisiaren eragina leuntzen lagundu diguten faktore estrategikoak defendatzearen eta bultzatzearen garrantzia azpimarratu behar dugu, ekonomia suspertzeko bidean oso tresna garrantzitsuak baitira. Hauek dira faktoreok: Euskadirentzako Kontzertu Ekonomikoak emandako autonomia fiskala, zergen gehikortasuna eta ziurtasun fiskalaren printzipioa, politika estrategikoa eta ez taktikoa izanik.

Premiazkoa da benetako enpleguaren galera inflexio-puntura iritsi dadila, joera aldaketa horrek enplegua sortzeko behar den konfiantza sortuko baitu. Enpleguaren sorrera gure politiken ardatz nagusia izan behar da. Ez bakarrik sarrera, baita mantentzea ere. Gehiago hitz egin behar dugu lanaz, langabezia baino. Eta horretarako, kontratazioa sustatu behar dugu eta hura mantentzeko konfiantza nahikoa eskaini. Lehen lanpostuei eta gazteenei arreta berezia eskaini behar diegu, ezin dugulako eduki gure lau gaztetatik bat langabezian. Energia asko eta asko daude egonean, hautsitako ilusioak eta etendako proiektuak, egoera noiz hobetzeko zain. Egoera horrek krisi ekonomiko bati aurre egiteko behar den optimismoan eragin handia dauka.

Ez dago etorkizunik itxaropenik gabe. Denok ulertu behar dugu krisialditik ez garela irtengo baldin eta gure gazteei, gure seme-alabei eta etorkizuneko belaunaldiei ez badiegu itxaropenik ematen. Haiei eman behar diegun sistema ekonomikoak lana eskuratzea bideratu behar du, gizarte prestazioak segurtatu behar ditu eta finantza-tresna egonkorra eduki behar ditu. Hori izan beharko litzateke, azken finean, epe laburrean hartuko ditugun erabakiak gidatuko dituen printzipioa.

Globalizazioa eta nazioarteko oreka politiko eta ekonomiko berria

Globalizazioa eskala handiko prozesu ekonomiko, teknologiko, sozial eta kulturala da. Munduko herrialdeen arteko komunikazioa eta elkarrekiko mendetasuna gehitzea dakar. Prozesu honetan, herrialde horien merkatuak, gizarteak eta kulturak bateratzen dira, izaera globala ematen dieten eraldaketa sozial, ekonomiko eta politikoen bidez. Globalizazioak, beste edozein fenomenok bezalaxe, abantailak edo eragozpenak eskaintzen ditu, baina batean zein bestean, euskal gizarteak aurre egin behar dion errealitatea da.

Globalizazioaren prozesuarekin batera, oreka politiko eta ekonomiko berrito definitzen ari da. Munduaren eraketa berriak ekarri digun indar ekonomiko eta politikoen korrelazioa ez dugu

beste inoiz ikusi. Estatu Batuak, mundu mailan potentzia hegemoniko handia dena, bere boterea galtzen ari dela ikusten ari gara. Europak, bestalde, bere lekuari eusteko arazoak dauzka. Ordena berri honetan, herrialde emergenteen partaidetza gero eta handiago da. Mundu berrian mendebaldeak pisua galduko du eta mundua anitzagoa izango da.

Interesgarria da ikustea G20aren gailurretan, gaur egun, zazpi herrialde emergentek aurrerapen ekonomiko nabarmenak egin dituztela. Horri esker, zazpi herrialde horiek aktore nagusi bihurtu dira eta negoziatzeko boterea irabazi dute. Zazpi herrialde horiek BEIT (Brasil, Errusia, India eta Txina) eta Turkia, Hego Korea eta Indonesia dira. Hain zuzen ere, Brasilgo ekonomiak jauzi handia egin du, Txinak Estatu Batuak aurreratu ditu, Indiak Japon eta Errusiak Britainia Handia. Gainera hazteko aukera handiak dauzkate herrialde horiek. Hori dena kontuan izanik, esan dezakegu herrialde emergente horiek izango direla mundu mailako botere ekonomiko eta geopolitikoaren eraketa berriaren nondik norakoak finkatuko dituztenak.

Ongizate estatu iraunkorraren kontzeptua birdefinitzea

"Ongizate estatua" kontzeptuan, herritarren ongizatean eta bizi-kalitatean eragina duten esku hartze publiko guztiak sartzen ditugu. Esku hartze horien barruan zerbitzu publikoak sartzen dira: osasuna, hezkuntza, familiei laguntzeko zerbitzuak, gizarte zerbitzuak, gizarte etxebizitza, eta abar. Ereduen artean ezberdintasunak daude, baina guztiek ezaugarri komun batzuk dauzkate. Ezaugarri horiek bere funtsa definitzen dute: estaldura publikoko sistema bat, gizarteak bere garapenerako dauzkan funtsezko beharrianak asetzeko.

Honelako testuinguru batean, krisiaren errealitate berriak eta Euskadiren argazki demografikoak erronka berriak aurkezten dizkiote gaur egungo ereduari. Beharrian berri hauek asetzeko eta gizarte arrisku berriei aurre egiteko gaitasuna gastu publikoa murrizteko beharrianak baldintzatzen du. Horregatik, birdefinizioan aurre egin behar dugu eta planteamendu iraunkorrakoak eta integralakoak egin. Arazo berriei elkarrekin gogoeta eginez heldu behar diegu.

Euskadiko biztanleriaren zahartzea fenomeno estrukturala da. Eragin handia du ongizate estatu boteretsu baten zutabeetan (pentsioak, osasuna eta gizarte politikak). Aurreikusitako eboluzio demografikoa dela-eta, adineko pertsonen arreta egiteko gizarte beharrianak oso modu garrantzitsuan gehituko dira, eta horrek ekarriko du gastua ere areagotzea. Euskal Autonomi Erkidegoan, mendetasun demografikoaren proportzioa haxe zen 2006. urtean: 47 mendeko pertsona (16 urtetik beherakoak eta 65 urtetik gorakoak barne) 100 aktibo potentzial bakoitzeko. 2020. urtean proportzioa 59koa izango da. Horregatik, matrize demografiko berri hau osatzen duten gizarte taldeei ekonomi, gizarte eta osasun prestazioak ematea nola bermatuko dugun kudeatu behar da.

Planteamendu berriak, batetik, prozesu eraginkorrakoak, mailakatuagoak eta dinamikoagoak eduki behar ditu ongizate sistemaren politiketan (hezkuntza, osasuna, pensioak, langabezia eta ezintasunak); bestetik, erronka berriei aurre egin behar zaie, eta orain arte estaldurarik ez zeukaten arloetan esku hartze eta zerbitzu berriak garatu behar dira eta erronka berriei heldu.

Ezinbestekoa da garapen iraunkorreko eredu baterantz joatea. Ongizate estatuaren finantza-iraunkortasuna bermatzeko, zenbait erreforma egin behar ditugu, funtzionamenduaren logikaren aldaketekin eta abian jartzen diren programa mota berriarekin zerikusia dutenak. Eraginkortasun, koordinazio eta iraunkortasun klabeetan esku hartzeak egingo ditugu.

Etorkizunean, ezer ez da lehen bezala izango. Ez sektore publikoaren jarduna, ez inbertsioen politika, ez zerbitzu publikoen diseinua ere. Belaunaldi batetik bestera bizi-kalitatea eta aberastasuna hobetuko zirela bermatzen zuen axiomaren amaiera da. Etengabe haztearen eta aberastearen garaia amaitu egin dira.

Krisia gainditzeko eta hazkundeari berriro ekiteko, oinarriak erabat ezberdinak izango dira. Izan ere, zaila izango da zerbitzuen maila mantentzea, enplegu gero eta gehiago sortzea, eskaeraren anemia suspertzea eta gaur egungo soldata-maila sendotzea. Ongizate estatua birformulatu beharko da, baliabideak optimizatzeko, eraginkortasuna handitzeko eta etorkizuna

bermatzeko. Norabide horretan lan egin behar dugu, jakinik krisialdi honetatik ikuspegi argiarekin eta norabide estrategikoarekin irtetzen diren herrialde eta gizarteek lehiatzerakoan abantaila nabarmena izango dutela gainerako herrialdeen aldean.

Gardentasun eta partaidetza eskaera berriak

Egoera politikoa euskal gizartearen hirugarren kezka da, langabeziaren eta krisiaren atzetik, eta terrorismoaren aurretik. Inkestak begiratze hutsarekin, nabarmena da sistema politikoaren gaineko konfiantza galdu dela. Euskal gizartea eta klase politikoa gero eta urrunago daude bata bestearengandik. Zenbait ikerlanek azaltzen dute politikarenganako interesa murriztu dela eta konfiantza eza inoiz baino handiagoa dela. Hamabost urtetan, euskal gizarteak politikarengana duen interesa erdira murriztu da. Gaur egun herritarren %20ak bakarrik du interesik. Herritarrek politikariez duten ikuspegi gero eta negatiboagoa arazoak konpontzeko gai ez direlako sortu da.

Horri erantzunez, gizartea, klase politikoarekin duen harremanean ageri diren zailtasunez jabeturik, egungo gobernu sistemen kanpoan nahiz barruan antolatzen da. Gobernu kanpoko erakundeek mugimendu berriak gidatzen dute, hala nola “haserretuak”, globalizazioaren ondorioen aurkako mugimendua eta klima aldaketaren ondorioen kritika edo lurraldearen kudeaketa ez iraunkorra. Errealitateak erakusten digu jende askok uste duela gaur egungo demokrazia ereduak ez duela funtzionatzen. Horregatik, aldaketak, gardentasuna eta zuzeneko partaidetza eskatzen dituzte. Azken Euskobarometroaren arabera, Euskal Autonomia Erkidegoko herritarren ia %70 ez dago pozik gure sistema demokratikoaren funtzionamenduari.

Argi eta garbi ikusten dugu herritarrei politika ireki behar diegula, politikara erakarri behar ditugula, eta haien parte hartzea bultzatu behar dugula, modu azkarrean eta artikulatuan. Badakigu egindako ahaleginak ez direla nahikoak. Galdutako konfiantza piztu eta berreskuratu behar dugu. Teknologia berri hurbilketa lortzen lagundu ahal digute, baina eurak bakarrik ez dira nahikoak. Tresna teknologiko eta erakunde berriagoak eduki ditzakegu, baina pizgarri gokiak aurkitzen ez ditugun bitartean, praktikan ez dugu aurrera egingo.

Horretarako, ahaleginak egin behar ditugu, eta gure lana herritarren benetako kezketara hurbildu. Herritarrek jakin nahi dute. Horregatik, gardentasuna exijitzen dute. Herritarrek parte izan nahi dute. Horregatik, parte hartzea exijitzen dute. Eta gizarteak esku hartu nahi du. Horregatik, elkarlana exijitzen du.

Argi eta garbi ikusten dugu politika egiteko modua eta gauza publikoak gobernatzeko modua aldatu egin direla, onerako eta behin betiko. Parte hartzearen politika gure gizartera gurekin gelditzeko iritsi den iraultza da. Beraren aldeko apustu garbia egiten dugu, ekonomia bultzatzeko bidean aurrera egiteko bitartekoa delako, eremu mota guztietara iritsiz: herrialde mailan egoera politikoa konpontzeko ekimenetatik hasi eta gure herri eta hiriek hobeto funtzionatzeko erabaki txikiataraino.

Dema hau “gobernu berriaren” ikuspegitik hartu behar dugu, eta kudeaketa herritarrekin konpartitu, erabateko gardentasunarekin. Gardentasuna eta etika ez dira bakarrik oinarritzko printzipioa izan EAJ-PNVk gobernatutako erakundearen gobernu-ekintzan, baizik eta herritarrek oposizioan lan egiteko agindu digutenean aritu garen erakundeetara eramanez dugun exijentzia nagusietako bat. Gure konpromisoa gure erakundearen erabateko gardentasunean sakontzen jarraitzea da. Horrela, gizarteri gure ekintzak azalduko dizkiogu, haietan dugun erantzukizunari helduko diogu eta gizartearen parte hartzea motibatuzko informazioa emango dugu.

Euskadiko errealitate politiko berria

Hego Euskadiko errealitate politiko berriak mapa politiko berria marraztu du. Gobernu ardurak banatuago daude maila guztietan: Eusko Jaurlaritza, Nafarroako Gobernua, foru aldundiak eta udalak.

Errealitate berri honek eskatzen du, ahal den neurrian, erakundeen arteko koordinazio handiagoa egon dadila, Euskadik dauzkan erronkei aurre egiteko. Epe luzeko akordioak eta akordio zabalak, politika egonkor eta ausartak diseinatu ahal izateko, herritarren eta enpresen benetako beharrianak asetzeko, eta gure Herriaren gizarte-ehundura garrantzitsua oinarri dutenak.

Akordioak Euskal Autonomia Erkidegoan eta Nafarroan ere bai. Nafarroan koordinazio hori beharrezkoa da, UPN-PSNk gobernatutako foru lurralde honetan alkatetza abertzale kopuru garrantzitsua baitago.

3- EAJ-PNVren ERANTZUNAK

Egoera honen aurrean, EAJ-PNVk euskal gizarteari erantzun berritzaileak eskaini nahi dizkio Euskadik bere etorkizuna jokoan duen (eta izango duen) eremu estrategikoetan.

- a) Enplegua sortzen duen lehiakortasuna
- b) Lehen mailako hezkuntza eta etengabeko prestakuntza
- c) Osasun sistema iraunkorra eta kalitatezkoa
- d) Kohesiorako eta bizikidetzarako gizarte garapena
- e) Gobernu ona
- f) Euskadi munduan

Sei eremu horiek dira gizarte moderno batek aurrean dauzkan desafio nagusiak, bai bere aurrerapena eta garapen ekonomikoa lortzeko, bai herritarren ongizatea hobetzeko, gizarte kohesioari eutsiz.

Desafio horiek gizarte osoari dagozkio: pertsoneri, enpresei eta erakundeei. Kasu guztietan, elementu komun bat nabarmendu ahal dugu: garai berrietarako erantzun berriak behar dira. Erantzun horiek gure erronkei ausardiaz eta lidergoz aurre egitea dakarte. Eta EAJ-PNVk erantzun horiek euskal gizartearekin konpartitu nahi ditu, gure gizartea aberasteko.

A) Enplegua sortzen duen lehiakortasuna

Lanpostuak sortzeko, gizarte lehiakorra eta batez ere enpresa lehiakorrak behar ditugu. Ekimen pribatua da berrikuntza enpresen dinamikan modu iraunkorrean sartzearen eta bere jarduera merkatu gero eta global batera bideratzearen erantzule nagusia. Halere, EAJ-PNVk uste du gure erakunde publikoen papera funtsezkoa dela garapen ekonomikoa eta gure enpresen lehiakortasuna mesedetzeko orduan.

Ingurune horretan, pentsatu behar dugu zein sektoretan oinarrituko den Euskadiren etorkizuneko eredia, baina baita zerikusia duten eragileen arteko lankidetzaren eta garapen estrategiak zeintzuk izango dira ere. Funtsezkoa da zentro teknologikoen, unibertsitatearen eta enpresen artean dagoen tartea motzagoa izan dadila, jakintza aztertu eta esplotatu ahal izateko, enpresa intentsibo berrien sorrera bultzatuz, Ekonomia Berria erabakigarria den faktore honetan.

Ekizpen ereduak bizi duten eboluzioak ekarri du paradigma berriak sor daitezela, lehiakortasunarekin, iraunkortasunarekin, zientziarekin, teknologiarekin, hezkuntzarekin edo osasunarekin zerikusia dutenak. Erronka berriak sortzen dira horrela, baina era berean enpresentzat aukera berriak sortzen dira. Ezinbestekoa da konplexutasun berri hau ulertzea, lehiatu ahal izateko eta ongizate maila handiagoa lortzeko eraldaketa gidatzeko.

Beste alde batetik, administrazio publikoak jardura ekonomikoaren alde egiteko izango duen paper berria definitu beharra dago. Eztabaida berri honen abiapuntua planteatzerakoan, oso kontuan izan dira krisiaren ondorioak, eta jardura ekonomikoa orain arteko parametro berberetan sektore publikotik estimulatzeko jarraitzeko eragozpen nabariak.

Lehiakortasunaren funtsezko balioak sustatu behar ditugu, hala nola sormena eta ekimena. Balio horiek berezkoak izan behar ditu enpresak, baina baita euskal gizarteak berak ere. Gainera, enpresen gizarte erantzukizunaren konpromisoa bultzatu behar dugu. Konpromiso honen bidez, enpresek gizarte erronken konponbidearen parte aktibo izan behar dute, ingurune egonkorrago eta aberatsago bat edukitzeko.

Inbertsio publikoa eta erakundeen lidergoa ezinbesteko faktoreak dira bide horretan, ekonomiaren bultzatzaile diren aldetik. Lidergo politikoa eta ekonomikoa sustatzea da helburua, etorkizunarengan konfiantza sortzen duena eta etorkizuneko sektoreetan jardura ekonomikoa sortzen laguntzen duena.

A.1) SEKTORE EMERGENTEETAN INBERTSIOAK

Diagnostikoa

Sektore emergenteak etorkizunean gehien haztea espero den jardura ekonomikoak dira. Oso ezaugarri ezberdinak izan ditzakete, baina badute bat berdin-berdina: potentzial handia eta espektatiba handiak enpleguaren eskaeran, berrikuntzetan eta kualifikazioan. Honelako sektoreetan sortzen diren aukerak aprobetxatzeko gaitasuna abantaila bat da Euskadi gaur egungo testuinguru globalean kokatzeko.

Euskadi toki onean dago Europarekiko hurbilketetan, baina aurrera egiten jarraitu beharra dago. Euskal Autonomia Erkidegoaren kasuan, puntako sektoreen identifikazioa aspaldi hasi zen. 2007-2010eko Zientzia, Teknologia eta Berrikuntza Planean lau apustu zehatz egin ziren: bioteknologia, nanoteknologia, energia alternatiboak eta garraiorako elektronika.

Berrikuntzaren mapa global berria AEB, Japon eta Europar Batasuna hirukotea ez dira nagusi absolutuak gaur egun. Aukera berriak daude lurraldeak etorkizuneko plataforma izan daitezene. Egun, garatutako nazioek ezin dute berrikuntzako lidergoa ziurtatuta eduki. Maila geografikoan,

mapa gero eta zabalduago dago, oso leku urrunetan berrikuntza polo indartsuak sortu baitira, adibidez, Pekin, Bangalore, Krakovia edo Seulen.

Gure herrialdean puntako sektoreen zehaztapenak batez ere ikuspegi bat, landu beharreko etorkizuneko posizio bat, eraikitzeko eta finkatzeko balio izan digu. Munduak erakusten dizkigun esperientziek frogatzen dute berrikuntzaren inguruan eraikitako ekonomiek aprobetxatzen dituzten aukerak eragin itzela izan dezaketela gizartearen ongizatean.

Gogoeta, irmotasuna eta Euskadi bide honetan eramaten jarraituko duten sektore estrategiko eta emergenteen garapena beharrezkoak dira. Horretarako, prozesu iraunkor bat martxan jarri behar da, joerak aztertzeko, erabakitzeko, baliabideak banatzeko, inertiak eraikitzeko, oinarri sendoak ipintzeko eta oztopoak ezabatzeko. Munduak aukerak eta erronkak planteatzen dizkigu, eta Euskadik aurrera egiten jarraitu ahal izateko konpromisoa, tresnak eta batez ere pertsonak dauzka.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Euskadik sektore ekonomiko estrategikoak garatzearen aldeko apustuan jarraitu behar du. Sektore emergente berriak sortzen dituzten aukerak sendotzen aurrera egin behar du. Aukerak identifikatzea eta gure ahaleginak non egin dira gure erronkak. Argi dago ezin diegula sektore guztiei heldu. Erabaki eta espezializatu behar dugu.

2) Daukagun sendotasunen gainean eraiki. Prozesu prospektiboak bultzatu behar ditugu, aukera eta erronka berriak identifikatzen jarraitu ahal izateko. Horretarako, ezinbestekoa da euskal enpresen errealitatearen berri jakitea, eta haien artean aukeren nitxo berriak zehazten saiatzea.

3) Ikuspegia eta ekintza epe luzean. Sektore emergenteetan ikerkuntza bultzatzeko, batez ere osagai zientifiko garrantzitsua duten sektoreetan, epe luzeko planteamendua beharrezkoa da, etorkizuneko ikuspegi sendoarekin. Sektore hauen aldeko apustua epe luzean apustua izango da. Komunikazioan inpaktua bakarrik bilatzen duten epe motzeko politiketatik urrundu behar dugu, epe luzean baliabideak alferrik galtzea bakarrik lortzen dutelako.

4) Baliabideak pilatzea. Euskadik ezin du sektore guztietan jardun. Aukeratu behar du, espezializatu, eta emaitzetara orientatu. Etorkizuneko sektoreen definizioan aurrera egiteak apustu bat dakar berekin, batez ere osagai zientifiko garrantzitsua duten sektoreetan, baliabideen ekarpen handiagoa eskatzen dutenak. Sektoreak definitzen ditugunean, gure ahalegin guztiak ahalik eta gehien espezializatzerara bideratu behar ditugu, aplikatutako berrikuntzari lagunduz.

5) Sektore estrategiko bat, jarduera ekonomiko guztietan aintzat hartzen dena, ekoberrikuntza izan beharko litzateke. Berrikuntza mota honek garapen iraunkorrean laguntzen du, ingurumenaren gaineko eragina murrizten du eta baliabideen erabilera optimizatzen du. Berrikuntza hauek helburu bikoitza betetzen dute: batetik, baliabide naturalak modu egokian erabiltzera bultzatzen dute, gizakien ongizatea hobetzeko, eta bestetik, enpresak eta lanpostuak sortzeko iturria izan daitezke.

6) Ahaleginak egin behar ditugu intentsitate zientifiko txikiagoa duten beste sektore emergente batzuk identifikatzeko eta garatzeko. Sektore horiek lanpostuen sortzaile garrantzitsuak izan daitezke eta aurrerapen sozioekonomiko garrantzitsuak ekarri. Sektore horien adibide gisa gizarte berrikuntza, turismoa, eta kultur eta sormen industriak aipa ditzakegu. Aberastasuna, lanpostuak eta gizarte garapena sortzen dituzten jarduera ekonomiko horien berezko sinergien sustapena gure garapen ekonomikoko estrategiaren barruan kokatu behar da.

7) Barne merkatuari begira dauden sektorerik tradizionalen artean (nekazaritza, merkataritza, eraikuntza, arrantza, ...) modernizazioan sakondu behar dugu eta berrikuntza indartu. Berrikuntza, honelako sektoreetan, produktuen eta zerbitzuen balioa gehitzeko izan behar da, teknologiaren potentziala aprobetxatzen eta merkaturatzeko estrategia berritzaileak garatzen. Nekazaritza eta abeltzaintza ekologikoak, eraikuntza iraunkorra, merkataritza inteligentea

(IKTak erabiliz) eta arrantza-sektorean eraldatutako produktu berrien garapena dira berrikuntzaren bidearen adibide batzuk sektore tradizionaletan.

A.2) ENPRESA NAZIOARTEKOTZEA

Diagnostikoa

Gaur egungo nazioarteko panorama ekonomikoan, industria eta nazioartekotzea oso garrantzitsuak dira produktibitatea eta enplegua berreskuratzeko. Erronka egina dago: Euskadi munduko agertokian kokatu behar dugu. Gure gizartearen ongizatearen eta etorkizunaren alde garrantzitsu bat munduan eta enpresek erronka honi aurre egiteko duten gaitasunean jokatzeko da. Gure ekonomiaren lehiakortasun maila gure ekoizpen sistemak beste herrialdeekin duen harreman mailak baldintzatuko du; gure berrikuntzarako gaitasunak ere eragina izango du.

Euskadi berrikuntzan, informazioan eta jakintzan erreferente bat izan dadin, nazioartekotzea da daukagun bitartekoa. Exijentzia honi aurre egitea erronka positiboa izan behar da guretzat, gure Herri-Marka mundu osoan ezagutzera emateko. Geografikoki eta fisikoki herrialde txikia garen arren, gure ekonomiaren izaera irekia finkatu behar dugu eta nazioartean kokatu behar dugu geure burua. Euskadi eta bere antolaketa nazioarteko komunitatean integratu behar ditugu, modu naturalean. Izaera politikoa eta ekonomikoa duten nazioarteko sareetan parte hartze instituzionala, soziala eta ekonomikoa bultzatu behar dugu.

Horretarako, ezinbestekoa da ulertzea nazioartekotzea enpresen edo jarduera ekonomikoaren erronka ez ezik gizarte osoaren erronka dela. Herri baten erronka. Helburu honekin, jakintza lehiakortasunaren funtsezko faktorea da ekonomia berria; pertsonak, jakintzaren sortzaile eta erabiltzaile bakarrak, eraldaketa honetako protagonista klabeak dira.

BPGaren portzentajea neurtuta, Euskal Autonomia Erkidegoak duen esportaziorako joera Europako erregioen batezbestekoa baino apur bat txikiagoa da (%22 eta %23, hurrenez hurren). Horregatik, enpresa gehiagok nazioarteko izaera hori bereganatzea behar dugu, eta dagoeneko hori egin dutenek bidean sakondu dezatela. Nazioartekotzeara enfokaturako enpresak behar ditugu. Horretarako, berrikuntzaren aldeko behin betiko apustua egin behar dugu eremu guztietan, eta kudeaketa aurreratuko eredu berrien alde. Enpresek beren estrategiak errealitate berriari egokitu behar dizkiete. Lehian oinarritutako ereduetatik lankidetzan oinarritutako ereduetara joan behar dute. Euskal enpresen nazioartekotzeak eta esportaziorako joera etengabeak gorantz egiten jarraitu behar dute. Zerbitzu aurreratu berriak definitzen eta garatzen jarraitu behar dugu, nazioartekotzea eta testuinguru globaleko parte hartzea errazteko eta bultzatzeko.

Erronka argi eta garbi identifikatzen dugu: munduaren aurrean ireki behar gara, egiten ari garena erakusteko eta hobeto egiteko; Euskadi Markaren kokapena bultzatu behar dugu eta irekiera hori gure balioetatik, gure kulturatik eta gure egiten jakitetik planteatu behar dugu. Pertsonak eta enpresek garapen globaleko ikuspegia bereganatzea lortu behar dugu. Munduari ireki behar gaitzaizkio eta mundua Euskadira ekarri.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Gure destino-merkatuen dibertsifikazioa erraztea. Gaur egun, gure inbertsiorik gehienak Europako eta Latinoamerikako merkatuetan daude. Merkatu berriak arakatu behar ditugu, adibidez, Asia, Magreb edo Estatu Batuak. Analisi prospektibo etengabea egin behar dugu, aukera berriak identifikatzeko. Gainera, gure enpresentzat negozio-potentzial handia dutelako aukeratzen ditugun arlo eta merkatuekin harreman ekonomiko eta instituzionalak indartzeko estrategia garatu behar dugu.

2) Euskal enpresa guztietan nazioarteko hedapena sustatzea. Badakigu beharrezkoa dela euskal enpresa guztiei ulertaraztea nazioartekotzea ezinbesteko tresna dela gaur egungo testuinguruan eta lehiakortasuna handitzeko bidean. Baina enpresa guztiek ez dituzte ezaugarri berdinak, guztiek ez daukate tamaina egokia nazioartekotzeari bakarrik ekiteko. Hori dela-eta, enpresen artean partzuergoak edota akordio estrategikoak sortzea eta sendotzea bultzatu eta sustatu behar dugu, zenbait gaitasun sustatzeko eta osatzeko bidea ematen dutenak. Beraz,

edozein tamaina dutela ere, ETE guztiek nazioartekotzeko erronkari aurre egiteko benetako aukerak izango dituzte.

3) Gure kanpo sektorea teknologia handiko sektoreetara bideratu behar dugu, jakintzaren zerbitzu intentsiboen esportazioa barne. Ahaleginak oinarri teknologikoko enpresa gazteak nazioartekotzen laguntzera bideratu behar ditugu, batez ere estrategia teknologiko sektorialen barruan sortzen direnak (bioteknologia, nanoteknologia, energia alternatiboak, garraiorako elektronika eta enpotratutako edo xurgatutako sistemak) eta ekoberrikuntza.

4) Enpresari laguntzea nazioartekotzeari buruzko gogoeta prozesuetan. Enpresek nazioarteko ikuspegia izan behar dute negozioaren estrategia globalean. Nazioarteko merkatuei nola heldu hausnartu behar dute, beren ezaugarrien arabera (dimentsioa, ekoizteko gaitasuna, finantzazioa etab) eta merkatuaren ezaugarrien arabera (lehia, muga-zergen oztopoak, beharizan teknikoak etab). Enpresek beren jarduera artikulatzean mundua agertoki gisa ikusi behar dute, eta balio katea osoan aukerak identifikatu behar dituzte. Globalizazioaren eta krisi orokorraren testuingurua aukera-iturri garrantzitsua da gure enpresentzat. Baina kasu bakoitzean gogoeta hau egin behar dugu, desafio honi heltzeko estrategiarik onena zein den zehazte aldera.

5) Laguntzako programak eta pizgarriak indartzea. Euskal industriari lagundu behar diogu merkatu berriak irekitzeko orduan: esportazioa, finkapen komertziala eta ekoizpen zentroen kokapena. Jakintza, finantza-babesa eta tresna fiskalak ematea kanpoan finkatzeko eta esportazioak sustatzea.

6) Eredu berria definitzea eta zerbitzu berriak erabiltzea, euskal ETEak nazioartekotzea finantzatzen laguntzeko. Gaur egungo tresnak bultzatu eta malgutu behar ditugu. Zerbitzu eraginkorrak garatu behar ditugu, enpresaren erabateko konpromisoa, lankidetzaren eta emaitzen bilaketa oinarritzko zutabetzat hartzen dituztenak. Enpresek eta administrazioak arriskuak konpartitu behar dituzte, baina baita etekinak ere.

7) Nazioarteko profila duten pertsonen garapena bultzatzea. Pertsonen garapena klabea da erronka honetan. Hizkuntzak dakizkiten eta kanpoko merkatuak ezagutzen dituzten pertsonak behar ditugu. Jarrera irekia duten pertsonak, maleta hartu eta mundu zabalean saltzen hasteko beldurrik ez dutenak. Lankidetzaren eta itunak bultzatu behar ditugu, bai tokiko unibertsitateekin bai negozio-eskola ospetsuekin, merkatu emergenteetan daudenak, gure enpresetako zuzendaritzetako pertsonen herrialde horietako errealitate sozioekonomikoa erakusten dietenak.

8) Euskadira inbertsioak erakartzeko politika ausarta. Inbertsio hauek, lanpostuak sortzeaz gain, beste ekonomia batzuetara hurbiltzea ekarriko dute eta, beraz, merkatu berrietan sartzeko aukerak.

9) Herrialdea garatzeko ekonomia traktore nagusiak bultzatzea eta sustatzea. Ingurunerik hurbilenekeo ekonomi eta enpresa jardueretan eragin handia daukaten enpresak dira hauek.

A.3) GARAPENERAKO AZPIEGITURAK

Diagnostikoa

Gure erakundeetan azken urteetan pisurik handien izan duten funtzioetako bat gure azpiegitura eta ekipamenduak modernizatzea izan da. Errepideen gaiko eskumen tradizionalaz gain, garapen ekonomikorako oinarrizkoak diren zerbitzu mota asko hobetzeko eta berriztatzeko ekimenak eta inbertsioak egon dira: portuak, aireportuak, parke teknologikoak, berrikuntzarako eta inkubaziorako espazioak, komunikaziorako eta jakintza bultzatzeko sare fisikoak eta birtualak, eta I+G+b.

Azpiegitura horien garapena osagai klabea da Euskadiren hazkunde ekonomikoan eta lehiakortasunean. "EAEko Lehiakortasunaren Txostenak, 2011", "Orkestra" k egina, dio Euskal Autonomia Erkidegoak abiapuntu ona daukala azpiegiturei dagokienez. Nafarroaren egoera antzekoa da. Beste erregio aurreratu batzuetan bezala, gure erronka nagusiak itoguneak askatzea eta gabeziak asetzea, eta erabilera eta kudeaketa eraginkorrak artikulatzea dira, azpiegituren sare propioan.

Azpiegitura horien helburu komuna bikoitza da: enpresen lehiakortasuna ahalbideratzea eta euskal herritarren bizi-kalitatea hobetzea. Horrela, komunikazio eta zerbitzu sarearen hobekuntza horrek lurralde osoaren garapen harmonikoa ahalbideratzea nahi dugu, aurrerapena gure eskualde eta udalerrri guztietara berdin-berdin irits dadin, baita urruneko eremuetaraino (landa-ingurunera adibidez).

IKTen kasuan, Euskal Autonomia Erkidegoaren eta Nafarroaren abiapuntua ezin hobea da. Teknologia digitalen ezarpena estatuko batezbestekoa baino handiagoa da, baina teknologia horien gaitasuna eta erabilera, bai enpresetan bai etxeetan, eremu horretako erreferentziako herrialde eta erregioetara iristetik urrun dago. Japon eta Korea, gaur egun abiadura handiko konexioetan nolabaiteko desazelerazioa daukaten arren, izugarrizko kopuruetan daude. Japonen, etheen %90 baino gehiago FTTH bidez konektatuta dago. Hego Koreak, berriz, zuntza duen banda zabalaren hedapenik altuenetako bat du munduan: %55.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Herritarren eta enpresen beharrianak asetzen dituzten inbertsio berriak planeatzea eta programatzea, betiere lehiakortasunaren klabea errespeturik handienarekin, ingurumenaren aldeko neurri zuzentzailearekin, eta lurzorua eta lurraldearen erabilera egokiarekin eta antolaketa orokorarekin konbinatzen. Zentzu horretan, lehentasun hauek izan behar ditugu: jarduera ekonomiko eta sozial berriak finkatzeko aukerak sortzea, turismoa eta merkataritza, kultur eta aisialdi harremanak bultzatzen dituzten erakarpn berriak sustatzea, kutsadura-emisioak murrizten dituzten garraio mota berriak identifikatzea eta sustatzea, eta hirigintzari lortutako jarduerak, jendea bizi den gune eta udalerrriak funtzionalagoak, adeitsuagoak eta humanoagoak direla bermatzen dutenak.

2) Azpiegituren kudeaketa koordinatua eta haien erabilera optimizatzea, barne eta kanpo konektibitatea sortzeko, eta egiten diren inbertsioak ikuspegi sistemikotik ondo aukeratuak eta beharrezkoak direla lortzeko.

3) Dauden azpiegituren kontserbazio eta mantentze integraleko politika.

4) AHTaren konexioa azkartzea Frantziarekin, ardatz atlantikoarekiko konexioari lehentasuna emanaz. Euskal Y garraiobide ezberdinekin konektatzea, bai pertsonenak bai merkatugaienak, intermodalitate erreala eta funtzionala ahalbideratzen.

5) Gure azpiegitura guztien kudeaketa propioarako transferentzia lehenestea, gure garraiobide guztiak modu eraginkorrean koordinatu ahal izateko moduan. Zehazki, kudeaketa propio horrek

gure portuak eta aireportuak indartzeko bide emango lukete, Europa osoarekin eta munduarekin pertsonen eta merkatugaien komunikazioko ardatz nagusiak baitira.

6) e-konektibitatean aurrera egitea: sare inteligente berriak, abiadura handiko internet, ...

7) “Kredituari, bankari eta aseguruiei” buruzko eskumenen transferentzia, Euskadiren garapen egituratzailerako behar den babes nahikoa eskaintzen duen finantza-sistema propioa sortzeko asmoz. Finantza-sistema honek, neurri handi batean, aurrezki kutxen euskal sistema izango du euskarri. Aurrezki kutxek, Euskal Autonomia Erkidegoan sendotasun handia erakutsi dute finantza-sistemaren krisiaren testuinguruan.

8) Gainera, Euskadin sortzen diren pentsio funtsak gure herrialdea garatzen laguntzen duten tresna ere bihurtu daitezela nahi dugu. Zentzu horretan, euskal enpresetan tresna horiek sustatzearen alde eta borondatezko aurreikuspen sistema hauek euskal enpresen negozioazio kolektiboan sartzearen alde gaude.

9) Datuen prozesamendu zentro berrien sorrera sustatzea, “cloud-computing” zerbitzuak eskaini ahal izateko. Garatzaileen eta euskal enpresen jakintza eta prestakuntza bultzatzea hodeian zerbitzuak erabiltzeko.

A.4) ENPRESEN SORRERA ETA SORMENA

Diagnostikoa

Enplegua enpresek sortzen dute. Enpresak egon daitezzen, pertsona ekintzaileak behar dituzte. Pertsona horiek sormen nahikoa izan behar dute ekimen berritzaile berriak martxan jartzeko.

Euskal gizartearen berezko izaera ekintzailea galdu dugu, neurri handi batean. Nazioarteko azterlan konparatuek, hala nola Global Entrepreneurship Monitor (GEM) izeneko behatokiak 2009ko jarduera ekintzaileari buruz egin duena, erakusten dute gure jarduera ekintzailearen tasa nahiko txikia dela, bai kopuru absolutuetan (Euskal Autonomia Erkidegoko biztanleriaren %3 baino gutxiago dago 3,5 urte baino gehiago irauten duten ekimen ekintzaileetan sartuta) bai kopuru erlatiboetan (oso urruti gaude Norvegiatik, Estatu Batuetatik, Suitzatik eta Koreatik, guztiak %8aren inguruan). Beraz, izpiritu hori berreskuratu behar dugu, herri gisa hazi ahal izateko.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Enpresen sorrera eta sormena hezkuntza sistemaren etapa guztietan garatzea. Gure umeeek eskolatik bertatik izaera ekintzailea eta sortzailea garatu behar dute. Izan ere, izpiritu horrek etorkizunean euren enpresa sortzeko aukerak emateaz gain, lan egiten duten erakundeei ekarpen handiagoak egiteko aukera emango die. Gainera, kontzientziazio eta prestakuntza lan hau lanbide heziketan eta unibertsitatean ere hedatu eta sakondu behar da.

2) Pertsona eta erakunde ekintzaileak txalotzea. Aldaketa bat egin behar dugu, pertsona eta erakunde ekintzaileak gure gizartearentzat lanpostuak eta ongizatea sortzen dituzten pertsona gisa ikusteko. Gainera, euskal gizarteak ulertu behar du enpresa-ekimen baten porrota ez dela porrot gisa ikusi behar, baizik eta esperientzia aberasgarri gisa, etorkizuneko proiektuetan arrakastarako aukerak areagotzen dituen. Aldaketa hori lortzeko, gizarte-pedagogia bat behar dugu, gizarte osoari pertsona eta erakunde ekintzaileen errealitatea hurbiltzen diona.

3) Sormena babestea. Batetik, sormenaren garapena mesedetzen, enpresetan eta gure gizartearen beste eremu batzuetan tailerrak eginez, stage-ak bezalako ekimenekin eta pertsona sortzaileen elkarlanarekin enpresa tradizioaletan, eta kultura enpresarial berri bat sortzen laguntzen, zeinetan pertsonak aktibo nagusia izango diren, eta haien ideiak eta ekarpenak enpresaren berrikuntza eta lehiakortasuna mesedetzen dituzten tresna gisa baloratuak izango diren. Eta bestetik, pertsona sortzaileei laguntzen, ideia horiek lankidetzaren ikuspegitik garatutako prozesu ekintzaileetan gauzatu ahal ditzaten. Prozesu horietan, eragile bakoitzak behar diren osagaiak jarriko ditu, ideia horiek enpresa-proiektu arrakastatsu bilakatu daitezzen.

4) Enpresen sorrerari bultzada. Proiektu ekintzaileak babesteko ekosistema ona daukagu (garapen agentziak, zentro teknologikoak, unibertsitatea, enpresetako I+G unitateak), bai pertsonak sustatuak bai enpresek sustatuak. Baina ekosistema horrek modu askozaz ere koordinatuagoan lan egin behar du, bikoizketak ekidinez eta bere zerbitzuak eta laguntzak espezializatuz.

5) Finantzazioa arazo potoloa da enpresak sortzeko proiektuentzat. Horregatik, daukagun tresna publikoak eraldatu behar ditugu. Batetik, itzuli beharrik gabeko diru-laguntzen ohiko eredua kendu behar da, apurka-apurka, eta haren ordez beste tresna batzuk asmatu; adibidez, mailegu itzulgarriak, partaidetza publikoa duten kapital-arriskuko tresnen indarketa eta finantzazio pribatua eskuratzea errazten duten abalen programak. Modu osagarrian, finantzioko tresna berritzaileak sortu eta sustatu behar ditugu, hala nola "business angels"ak, "crowdfunding" (mikrofinantzazio kolektiboa alegia) eta banka soziala.

6) Ekimen berriek kanpoko merkatuei begira egon daitezela lehenestea. Zentzu horretan, Euskadiren nazioarteko presentzia merkatu horien ezagutza eta haietan sartzea mesedetzen duen elementua izan behar da, tresna propioen bidez eta nazioarteko sareetan parte hartuz.

- 7) Enpresa-proiektu berritzaileen lehenengo merkatuetan sartzea erraztea.
- 8) Enpresen barne-sorrera. Euskal enpresetan enpresen barne-sorreraren kultura sustatzea.

A.5) ETEen, AUTONOMOEN ETA KOMERTZIOEN LEHIAKORTASUNA BULTZATZEA

Diagnostikoa

Euskal enpresa txiki eta ertainek, sozietateen %95 eta lanpostuen %80 direnak, arazo handiak dituzte testuinguru ekonomiko txarra dela-eta. Barne-eskaera nabarmen murriztu da eta diruzaintzaren egoera ere konplexua da, are gehiago finantza-egoera zaila kontuan izaten badugu.

Gure suspertze ekonomikoaren sendotasuna, eta batez ere lanpostuen sarreran islatzea, gure ETEen lehiakortasunaren araberakoa izango da. Agertoki berrian, enpresen eta lurraldeen berrikuntza eta balio erantsiaren sorrera talentuaren, jakintzaren eta sormenaren aprobetxamendu azkarretik etorriko dira, horiek baitira aurrerapenaren motorrak.

Gure egungo egoerak defizita du berrikuntzari dagokionez. IUS 2010 europar adierazleen panelak 15. jartzen gaitu. Berrikuntzaren adierazle sintetikoa Europako batez bestearen azpitik dago. Euskal Autonomia Erkidegoa indizea osatzen duten 25 adierazleetatik 3tan bakarrik nabarmentzen da: giza baliabideak, enpresen inbertsioa eta enpresa loturak eta ekimena. Gainerakoetan, gure puntuazioa Europar Batasunaren batezbestekoa baino txikiagoa da.

Administrazioek hazkunde ekonomikoa sortzeko baldintzak bultzatzen, dinamizatzen eta sortzen dituzte. Baina enpresak dira, eta bereziki ETEak, benetan lanpostuak sortzen dituztenak. Ondo dakigu zein garrantzitsua den enpresa berrien sorrera bultzatzea eta ETEak, autonomoak eta komertzio txikiak sustatu beharra, krisia behin betiko gainditzeko, beraiek baitira krisia gehien sufritzen dutenak. Denon artean enpresa-ehundura berriztatua, itxaropentsua eta batez ere lehiakorra sortu behar dugu. Berrikuntza, teknologia, sormena eta jakintza dira etorkizuneko enpresaren gakoak. Hori da Herri gisa dugun erroka.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Berrikuntzarako gaitasuna gehitzea eta balio erantsia sortzea. Enpresentzako eta berrikuntza sistema osoarentzako erroka hau da: berrikuntza (bai teknologikoa bai bestelakoa) merkatu globaletan saldu eta erosi ahal diren edota produktibitatea hobetzen duten ondasun eta zerbitzu bihurtzea.

2) Barne-merkatuari orientatutako industri jarduera mantentzea. Hau da, “aro industrialera” itzultzea (“manufacturing age”). Zenbait hamarkadatan fabrikak itxi ondoren, kontsumitzen dugunaren produkzioa bertan behera utzi ostean, ahalmen mota guztiak beste sektore batzuetara (finantzetara) bideratu eta gero, herrialde garatu askotan (bereziki Estatu Batuetan) entzuten ari da tokiko ekoizpena itzuli beharra dagoela, “jakintzaren ekonomiatik” baztertuta geratu diren langileei lana emanez. Euskadik abiaburu sendoa dauka bide honetan, beste herrialde batzuek bezala (Alemania eta Suedia adibidez).

3) Enpresen berrikuntzarako, nazioartekotzerako eta kudeaketa aurreraturako behar diren gaitasunetara bideratu behar dira pertsonen eta erakundeen ahalmenak eta ikasketak.

4) Irekiera eta konektibitatea. Gaur egungo testuinguruan ETEen lehiakortasuna hobetu ahal izateko, inoiz baino garrantzitsuagoa da “kanpora” begiratzea erreferentzia-puntua, baliabideak eta aukerak bilatzeko, barne-lankidetzako estrategia batetik eta zerikusia duten eragileekin harreman estua izanik. Zehazki, zentro teknologikoen eta ETEen arteko distantzia murriztu behar da.

5) Enpresa txiki eta ertainak finantzatzen laguntzeko programak egin behar dira, bizirauten eta hazten laguntzen dieten tresnak emanez. Batez ere enplegu garbia sortzen duten ETEei begiratu behar diegu. Eskaeren eta kobrantzen aurrean beren jarduera mantentzeko “finantzazio nahikoa” eskuratzen dutela bermatu behar dugu. Bestalde, ziurtatu behar dugu

bideragarria den eta enplegu erreala kontratatzen lagundu ahal duen proiektu bat ere ez dela bertan behera geratuko finantzazio ezagatik. Proiektu horien artean nazioartekotzea sartu behar dugu. Krisia gainditzeko jo eta ke lanean ari diren ETEei konpromisoa adierazi behar diegu, gaur egungo finantzazio-tresna guztiak garatuz, erabiliz eta hedatuz; era berean, tresna eta forma berrietarantz joan behar dugu.

6) Enpresan berrikuntza eta garapena sustatu behar ditugu, administrazio publikoarekin "programa-kontratu" formula zabalduz.

7) ETEetan berrikuntza eta nazioartekotze prozesuak modu integralean finkatu ahal direla bermatzeko ETEek dimentsio eta neurri egokiak izateko politikak erraztea eta bultzatzea.

8) Bat egite, aliantza eta partzuergo prozesuak babestea, enpresen "dimentsio" beharizanaren erantzun gisa. Zentzu honetan, Euskal Autonomia Erkidegoan 1990eko hamarkadatik aurrera egin den "cluster" politikaren arrakasta nabarmendu behar dugu.

9) Famili enpresen jarraikortasuna eta garapena mesedetzea, belaunaldi-txandaketako programak hedatuz.

10) Hurbileko komertzioen kudeaketaren hobekuntza sustatzea. Gizarte kohesioaren, hiri-konfigurazioaren eta gure herri eta hirietako bizi-estiloaren oinarritzko elementuak izateaz gain ("merkataritza non, bizia han"), komertzio txikiak ekonomia eta turismoa garatzeko faktore garrantzitsua dira.

A.6) SOZIALKI ARDURATSUAK DIREN ENPRESAK

Diagnostikoa

Sozialki arduratsua den enpresa zer da? Gizarte, ekonomi eta ingurumen errealitatearen inguruko arau eta printzipio batzuk betetzen dituen enpresa da. Produktiboagoa izaten laguntzen dioten balio etikoetan oinarritzen da era berean. Halere, enpresen gizarte erantzukizuna ez da zertan egon behar etekinak lortzeko helburuaren aurka. Izan ere, erantzukizun horrek enpresetan balioa sortzen eta lehiakortasuna bultzatzen lagundu ahal du, eta enpresa bereizteko ezaugarri garrantzitsua izan ahal da.

Uste dugu Euskadiren garapenak harreman estua duela gure enpresek ekonomiaren, gizartearen, ingurumenaren eta kulturaren erronkei aurre egiteko daukaten moduarekin. Etorkizuneko garapenak ez du merezi baldin eta ez bagara kapaz gure ingurumen-balioak zaintzeko. Herrialde modernoa eraiki behar dugu, ongizate maila handiarekin, baina aldi berean ondare natural aberats eta anitza izan behar dugu eta gizarte egitura orekatua eskaini.

Enpresen gizarte erantzukizunak denbora bat darama politikaren, enpresen, sindikatuen eta gizartearen eztabaidetan. Zenbait erakunde enpresen gizarte erantzukizuna bultzatzeko eta erakundeen estrategietan sartzeko ahaleginak egin dituzte. Eztabaida, jardunaldi eta gogoeta-topaketa asko egin dira enpresen gizarte erantzukizunari buruz eta horrek erakunde eta enpresentzat dituen abantaila estrategikoei buruz. Aitzitik, gure enpresek eta enpresen zuzendariak oraindik ez dute mezu hau behar bezala barneratu.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Enpresen gizarte erantzukizuna sustatzeko, giro egokia sortu behar da, enpresek eta gizarteak gizartearekin arduratsuak diren praktikak bereganatu ditzaten. Gure erakundeen jardunaren bidez, erakutsi behar dugu irisgarritasun irizpideak ezartzeak gure lehiakortasuna areagotzen ere lagundu ahal digula. Hezkuntza eta prestakuntza enpresen gizarte erantzukizunari begira egon behar dira, bai enpresetan, bai hezkuntza sisteman.

2) Enpresei, batez ere ETEei, zerbitzuak eta laguntzak eskaini behar dizkiegu, sozialki arduratsuak diren jardunbideak dauzkaten enpresa gehiago egon daitezen.

3) Erakunde publikoak eredugarri izan behar dira honetan. Administrazioak (bere maila guztietan) egin beharreko bidearen "adibide eta eredu ikusgarria" izan behar du. Administrazio publikoan enpresen gizarte erantzukizuna aplikatzearen alde egiten dugun apustuak antolaketa-eredu dinamikoagoa, gardenagoa eta parte hartzaileagoa geureganatzea ekarriko du, lau dimentsiotan: ingurumena, ekonomia, gizarte eta etika.

4) Gizartearen eta bere eragile guztien kontzientziazio osoa. Enpresen gizarte erantzukizunaren ezarpenean aurrera egiteko, ezinbestekoa da gizarteak, bere osotasunean, ondo ulertzea zein den garapen iraunkorrako baten aldeko jarrera aldaketaren garrantzia, eta politika hauek etorkizuneko ongizatea babesteko eta bermatzeko hartzen duten konpromisoa.

5) Enpresen gizarte erantzukizunaren ikuspegi globalago bat sustatzen aurrera egitea. Ikuspegi horren oinarria eragile guztien (sektore publikoa, GKEak, sektore akademikoa eta gizarte zibila) roletan oinarritu behar da, enpresen gizarte erantzukizuna ez baita bakarrik sektore pribatuaren erantzukizuna. Bestalde, sektore publikoaren eta pribatuaren artean itunak egiten aurrera egin behar dugu, enpresen gizarte erantzukizunaren diseinuan, ezarpenean, garapenean, jarraipenean eta ebaluazioan zeresana duten eragileen artean sinergiak sortzen dituztenak.

6) Enpresen gizarte erantzukizunaren programen azterlanen eta inpaktu-adierazleen garapena eta hedapena sustatzea, batez ere komunitateetan eta enpresetan. Beharrezkoa da nola gauden eta gure aurrerapenaren eboluzio-maila zein den argi eta garbi ikustea, sortzen diren balizko desbideraketak zuzendu ahal izateko.

A.7) ENERGIAREN ERRONKAK

Diagnostikoa

Energiaren politika giltzarria da elkar sendotzen duten bi helburu handi lortzeko: batetik, funtsezko energi helburuak lortzea, hau da, horniduraren segurtasuna, ingurumeneko iraunkortasuna eta ekonomiaren lehiakortasuna; bestetik, Euskadiren garapen ekonomiko eta industrialean laguntzea, energia berriztagarrien, energiaren eraginkortasunaren eta ingurumenaren alde eginez, etorkizuneko industriak diren aldetik.

Sektore elektrikoari dagokionez, sorrera iraunkor eta lehiakorrek mix bat sustatu behar da, ekonomiaren lehiakortasuna eta horniduraren segurtasuna sustatzen dituen eta karbono-aztarna modu mailakatuan murrizten duena. Gas naturalaren sektorean, horniduraren segurtasuna eta ereduaren eraginkortasuna bermatu behar dira. Horretarako, aprobetxamendua dibertsifikatu behar da. Azpiegituren garapena eskaeraren araberakoa izan behar da, gas hornidura lehiakorra izaten laguntzen diguna. Eta hidrokarburo likidoen sektorean, gure herriaren independentzia energetikoa bilatu behar dugu. Petrolioaren eratorriei lotutako energi kostuen lehiakortasuna bermatu behar dugu, ingurumenaren gaineko eragina murriztu behar dugu eta garraio sektorearen energi eraginkortasuna hobetu behar dugu. Hori guztia energia aurrezteko apustu baten barruan.

Energia berriztagarriei dagokienez, oraindik ez dugu egin espero genuen jauzia. Estatuan eta Europa erdian energia berriztagarri garrantzitsuenak kontrolatzen dituzten enpresen egoitza eta bihotza da Euskadi. Baina enpresa hauek Euskal Autonomia Erkidegoan kontsumitzen den energia osoaren %5 baino ez dute ematen, hau da, EB27ko tasaren erdia (%10,3).

EAJ-PNVren erantzuna

1) Energia berriztagarrien alde egin behar dugu, Europako Batasunaren 20/20/20 estrategiak ezarritako esparruaren barruan. Sistema elektrikoan modu eraginkorrean integratzen direla bermatu behar dugu. Funtsezkoa da, era berean, energi sorrera berriztagarriaren kostuak murrizten laguntzen duen ordainsari-esparru batean aurrera egitea, sariak eta tarifak finkatzeko enkante-mekanismoen erabilera kontuan izanik. Garraioaren azpiegituran egiten den inbertsioa energia berriztagarrien hazkundetik eratorritako beharrezanekin bat datorrela bermatu behar dugu.

2) Sorrera konbentzionaleko mix orekatu eta gero eta iraunkorrago baten bilakaera bermatu behar da. Horretarako, ziurtatu behar dugu potentzia bermatzen duten mekanismoek horniduraren segurtasuna eta energia berriztagarrien integrazioa laguntzen dituztela. Zentral nuklearren bizialdiaren luzapena segurtasun-irizpide zorrotzagoen arabera aztertu behar da. Hemen ekoizten den ikatzari ematen zaizkion laguntzak kendu behar dira, ez delako lehiakorra, emisio espezifiko handiak dituelako eta merkatu elektrikoan distortsio garrantzitsuak sortzen dituelako.

3) Kogenerazioaren garapena sustatzea. Kogenerazioa eraginkortasun handiko teknologia da, industriaren lehiakortasunerako funtsezkoa. Eraginkortasun energetiko handieneko kogenerazioak mesedetu behar dira, eta potentzia handiko kogenerazioak sustatu (50 MW baino gehiagokoak), eraginkortasun handiagoa dutelako eta industriarentzat garrantzitsuagoak direlako.

4) Frantziarekiko interkonexiorako gaitasuna gehitzea, Bartzelonako Europar Kontseiluan ezarritako helburuak betetze aldera (interkonexioaren gaitasuna instalatutako potentziaren %10aren baliokide izan dadila).

5) Tarifaren defizita kentzeko erreformei ekitea. Sistemaren benetako kostuak tarifa eta bidesarrietan islatzen direla bermatu behar dugu. Gainera, ziurtatu behar da erregulatutako

kostuak eredu ekonomikoki eraginkor bati dagozkiola eta kontsumitzaileari babes egokia eskaintzen zaiola.

6) Industrian eta eraikuntzan (etxebizitzak eta hirugarren sektorea) energiaren eraginkortasunerako neurriak sustatzea, ekoizpen-unitate bakoitzeko energi kontsumoa murrizteko, etxebizitzaren erosotasuna kaltetu gabe edo hobetuz.

7) Energiaren sorreran, garraioan, banaketa elektrikoan eta eraginkortasunean teknologiaren eta industriaren garapena babestea. Garapen horrek teknologia propioaren garapenean lagundu behar du eta Euskadin nazioarteko mailan punta-puntako industria lehiakorra garatzeko oinarri izan behar da. Garrantzitsua da lidergo-posizioak lortzea etorkizunerako potentziala duten eremuetan, adibidez, "smart-grid" sare inteligenteetan eta sorrera barreiatuan.

8) Euskadiko gas interkonexioa garatzea frantziar merkatuarekin, horniduraren segurtasuna gehitzeko helburuen ildoan.

9) Gas naturalaren "hub" bat garatzea, Euskadin dauden garraio azpiegiturretan oinarria duena, merkatuaren gardentasuna eta horniduraren segurtasuna hobetzeko helburuarekin.

10) Gas naturalaren biltegiaketen garapena babestea, gas-sistemaren horniketari fidagarritasuna eta segurtasuna ematen dizkietenak.

11) Ereduak eraginkortasunera eta lehiakortasunera eboluziona dezala bultzatzea, garraioen azpiegituran egiten den inbertsioa eskaeraz aurreikusten den hazkundeari lotuta dagoela bermatuz.

12) Garraio sektorean energiaren eraginkortasuna hobetzen duten politikak sustatzea. Merkaturgaiak trenbidez garraiatzea sustatzea eta garraioa elektrifikatzea funtsezkoak dira. Gainera, udalek, aldundiek eta gobernuek batera jardun behar dute, garraio publikoa mesedetzen duten azpiegiturak sor ditzaten; era berean, hirigintzako diseinuak mugikortasunean energi eraginkortasuna bultzatu behar du.

13) Kutsadura-emisio txikiak dituzten ibilgailuen erabilera sustatu behar da, adibidez diesel motorizazioak Euro V eta VI zehaztapenekin, autogasa, eta ibilgailu hibrido eta elektrikoak. Haien garapenerako behar diren errekarga azpiegiturak garatu behar dira.

14) Euskadiko industri ehunduraren garapenak garraioaren eraginkortasuna hobetzeko eta garraioa elektrifikatzeko teknologia berriak kontuan izan behar ditu. Hor, Euskadik funtsezko papera jokatu dezake etorkizunean.

15) Erregaien esparru fiskala gardena izan behar da, eta produktuen artean eta energi sektore ezberdinen artean gurutzatutako diru-laguntzak egotea galarazi behar da (adibidez elektrizitatearen eta petrolio-produktuen artean).

16) Petrolioaren gas likuatuen merkatua liberalizatu behar da. Merkatu lehiakorra garatzen dela bermatu behar da, Europar Batasuneko gainerako herrialdeekin bat etorritz. Kontsumitzailearen babesa sustatu behar da garapenaren lehenengo faseetan.

17) Europar Batasunean beharrezkoak diren mekanismoak sustatu behar dira, bermatzeko emisioen komertzioak ez duela lehiakortasuna modu artifizialean kaltetzen Euskadin garrantzi handia duten industrien erabileran (birfinketa edo petrokimika), negutegi efektuko gasen emisioen gaian antzeko erregulaziorik ez duten herrialdeekin lehiatu behar dutenak.

18) Ingurumeneko legegintzako agenda, adibidez CO2 emisioetan eta gas industrialen araudietan, definitzen duten europar foroetan aktiboki parte hartzea.

B) Lehen mailako hezkuntza eta etengabeko prestakuntza

EAJ-PNVrentzat, hezkuntza eta prestakuntza gure herriaren etorkizunerako funtsezko tresna dira. Kontua ez da hezkuntzan eta prestakuntzan dirua gastatzea baizik eta hezkuntzan eta prestakuntzan inbertitzea. Hezkuntza eta prestakuntza lehiakortasuna eta garapen profesionala hobetzeko, baina baita ere garapen pertsonalerako, kohesio sozialerako eta bizikidetzarako.

Eremu honetan, benetako eleaniztasuna lortu beharraz gain, ikaskuntza iraunkorraren kontzeptuak funtsezko papera dauka. Dagoeneko ez da nahikoa hezkuntza maila handiagoa lortzea, jende gehiago lanbide heziketan edo unibertsitatean sartuz; hori baino, geure burua egokitzeko gai izan behar dugu, gure jakintza, gaitasunak, ahalmenak eta trebeziak hobetuz eta egoera ezberdinen arabera eguneratuz, bizitza osoan zehar.

Europar lankidetzarako esparru estrategikoa, hezkuntzaren eta prestakuntzaren eremuan ezarria ("ET 2020", DO C L19, 2009-05-28koa), erakusten du hezkuntzak eta prestakuntzak funtsezko papera izan behar dutela Europak eta bere herritarrek orain eta hurrengo urteetan izango dituzten sozioekonomi, demografi, ingurumen eta teknologi erronka ugariari ekiteko unean. Hori guztia lortzeko, ezinbestekoa da zerbitzu publikoen eta hezkuntza eta prestakuntza hornitzaileen arteko lankidetzak eta elkarketa, baita enplegatzaileena eta familiaena ere.

XXI. mendeari modu arrakastatsuan aurre egingo badio, Euskadik bere hezkuntza sistemaren garapena osatu behar du. Sistema horrek gure ezaugarriari eta gure beharrezan bereizleerik erantzun behar die. Sistema honek barne eta kanpo ebaluazioari irekita egon behar du, parte hartzea sustatu behar du eta etengabe berriztatu behar da, hezkuntza komunitatean lortutako esperientziatik aurrera.

Hezkuntzaren munduarekin duen konpromisoaz gain, EAJ-PNVk maila politiko eta instituzionalean itun handiak egiteko proposamena errepikatzen du, datozen belaunaldien hezkuntza eta prestakuntzarik onenak lehentasuna duela bermatzeko. Akordio zabala mesedetu nahi dugu, sareen gaur egungo planteamendua gainditzen duena, eta gizarteari egungo eta etorkizuneko beharrezan egokitutako erantzuna eskaintzen diona.

Beharrezkoa izango da, gainera, Euskal Hezkuntza Sistema eraikitzeke prozesuan elementu propioak dituen Hezkuntzaren Legea garatzeko urratsak eman daitezela. Lege horrek gaur egungo ereduak (publikoa, pribatua eta soziala) integratu behar ditu, euskal gizartearen garapenari egiten dion ekarpena aintzatetsiz.

B.1) HIZKUNTZAK: ELEANIZTASUNA, HIRUELETASUNA ETA BENETAKO ELEBITASUNA

Diagnostikoa

Euskadi munduan integratzearen aldeko apustua irabazteko, eta nazioartekotzean (gure enpresen lehiakortasuna hobetzeko bitartekoa den aldetik) aurrera egiteko, hizkuntzen benetako jakintzan sakontzea beharrezkoa da. Gure gazteak erabat globalizatuta dagoen ingurune batean arituko dira. Haien hezkuntza eta lan eremua Europar Batasuna eta mundua izango dira, gero eta gehiago. Horregatik, hezkuntza eredu eraginkor baterantz jo behar dugu, euskal gizarteari ingurune berrian arrakastaz garatzeko behar dituen tresnak eskaintzen dizkionak.

Gure ahaleginak hizkuntza gaitasunak hobetzera bideratu behar ditugu. Gaur egun, EAEko biztanleen %32ak bakarrik daki ingelesez hitz egiten eta idazten, %11k frantsesez, %2ak alemanez eta %3ak beste hizkuntza batean.

Euskarari dagokionez, eskola funtsezkoa izan da azken 30 urteetan Euskal Autonomia Erkidegoan bizi izan dugun euskalduntze prozesuan. A ereduak pisua galdu du, D ereduaren mesedetan. 1983-1984 ikasturtean, ikasleen %64ak aukeratu zuen A eredu; 2009-2010 ikasturtean, berriz, %13 baino gutxiagok aukeratu dute (%4,4ak haur hezkuntzan eta %8,3an lehen hezkuntzan). Zentzu horretan, Euskal Autonomia Erkidegoan hurrengo belaunaldiek euskara jakingo dutela bermatuta dago. Erronka gizarte erabilera areagotzea da. Aitzitik, Nafarroan eta Iparraldean egoera erabat ezberdina da. Administrazioak euskarari ematen dion babesa ez da nahikoa eta gure hizkuntzaren biziraupena arriskuan jartzen du.

Eusko Jaurlaritzak hezkuntza hirueledunarekin hasi duen pilotu-esperientzian, 2013an amaituko dena, abiapuntua askozaz ere hobea izan zitekeen. Euskal hezkuntza sareko hamar irakasletatik lauk bakarrik daukate B2 eta C1 mailetako ziurtagiriak, eskolak eman ahal izateko legeak ezartzen dituenak. Horregatik, ezinbestekoa da irakasleen prestakuntza bultzatzea hizkuntz gaitasunetan, hezkuntza prozesuaren eraginkortasuna bermatu ahal izateko. Sare publikoko irakasleen bolumen handiena 45 eta 60 urteen artekoa da. Belaunaldi hark frantseserako joera handiagoa izan zuen ikasle garaian. Datozen urteetan, plantillan berrikuntza garrantzitsua gertatuko da, erretiro asko izango baitira. Gaur egun belaunaldi berriengan hizkuntzak sendotzeko egiten ditugun ahaleginek bihar eredu eleaniztunera trantsizio naturalagoa gertatzea ekarriko dute.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Etengabe eraldatzen ari diren herri eta mundu honetan bizitzeko eta garatzeko behar diren euskarriak eskaintzea, hezkuntza euskaldun, eleaniztun, berritzaile eta eraldatzailearen bidez. Hezkuntza eredu honek gizarteari irekita egon behar du eta parte hartzea bilatu behar du. Kohesioa eta gizarte egituraketa lagundu behar ditu, denontzako aukera berdintasuna ziurtatu behar du, eta emaitzetan eta etekinean bikaintasuna bilatu.

2) Irakaskuntza modernoa, munduari irekia eta, beraz, eleaniztuna bultzatu behar da. Hezkuntzak gure nortasuna eta unibertsaltasuna batu behar ditu, herrialde eleanitz baten irudia oinarri batez ere elebidun batetik islatu behar du. Uste dugu gizarteak eboluzionatzen duela eta zenbait faktoreren arabera egokitzen dela, hala nola espazio soziolinguistikoa, errealitate sozioekonomikoa, hiritartasun berria eta nazioartekotzea. Uste dugu globalizazioak dakartzan erronka berriei aurre egiteko hezkuntza eredu ezinbesteko tresna dela.

3) Hirueletasunerantz joatea, benetako elebidun batetik abiatuta. Ezin dugu ahaztu Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen egoera soziolinguistikoa ez dela berbera; horregatik, euskarari abantaila ematen jarraitu behar dugu. Eta are gehiago Nafarroaren eta Iparraldearen kasuan. Gure sistema modernizatu behar dugu, goitik behera berrikusiz. Eredu berria benetan garatuko badugu, planteatutako proiektuen heldutasunerantz joan behar gara, kontsentsuaren bidez eta emaitzak benetan ebaluatuz. Erronka berriak gogoetatik eta zerikusia duten eragileen parte hartzetik aztertu behar ditugu.

4) Atzerriko hizkuntzen irakaskuntzan eraginkortasuna hobetu behar da. Gure gazte guztiei kalitatezko hizkuntz prestakuntza eskaintzea izan behar dugu lehentasun. Gazte guztiak kontuan izanik, ez bakarrik hezkuntza sistematik kanpo prestakuntza hori ordaindu ahal dutenak. Gure gazte guztiek aukera izan beharko lukete Europa osoan zehar hizkuntz arazorik gabe mugitzeko eta lan egiteko.

5) Ingelesa bultzatzea, euskal I+G+b hazi dadin eta bere emaitzak ekoizpen sisteman sartu daitezten. Eredu honetan, hizkuntzak ez dira faktore bat gehiago bakarrik: ezinbesteko baldintza dira eta izango dira, aukera berriak eskuratzeko derrigorrezkoak.

6) Bigarren atzerriko hizkuntzan aurrera egitea. Irizpide orokorra Hego Euskadin frantsesa finkatzea izango da, baina ahalik eta eskaintzarik zabalena eskainiko dugu, hizkuntz ibilbide pertsonalizatuak ahalbidertzeko.

7) Hezkuntzako hizkuntzak alderdien arteko borrokatik ateratzeko akordioa. Adostasun sozial eta politiko ahalik eta zabalena lortu behar dugu. Hizkuntzak, batez ere, kultur aberastasuneko elementua izan behar dira, eta bizikidetza erraztu behar dute.

B.2) LAN-MUNDURANZKO IBILBIDEA ETA IKASKUNTZA BIZITZA OSOAN ZEHAR

Diagnostikoa

Euskadik suspertzeko bideari ekin diezaion, eta epe ertainean eta luzean bide horri heldu diezaion, ezinbestekoa da giza kapitala eta enplegarritasuna bultzatzea, bere ahalmenak eta jakintza bultzatuz. Gure gizartea aldatzen ari da, eta sistema estatikoez ezin dute funtzionatu hain ingurune aldakorrean.

Ikaskuntza etengabeak berrikuntzan laguntzen du, bizitzako inguruabarrei egokitzen laguntzen duelako, bai bizitza pertsonalean bai lan-bizitzan. Oso kontuan izan behar da inor ezin dela bidean geratu edo baztertu gertatzen ari diren aldaketak ezin izan dituelako barneratu. Gainera, pertsona ikaskuntza sistemaren erdian jartzen du. Pertsona protagonista bihurtzen du eta bere bizitzako eta laneko beharrezanekin bat egiten duen prestakuntza-ibilbidea aukeratzeko laguntzen dio.

Testuinguru honetan, laneko prestakuntzak funtsezko papera jokatu du eta jokatzeko jarraituko du. EUSTATen datuek erakusten dutenez, matrikulazioak urtez urte gehitzen dira eta laneratzearen emaitzak onak dira. Lanbide heziketako euskal tituludunen artean, 10etik 7k lana aurkitzen dute ikasketak amaitu eta bederatzik hilabete baino lehenago.

Aitzitik, Euskadik lanean ari diren pertsonen prestakuntza jardueretan parte hartze defizit handia dauka. Suedian lanean ari diren 10 pertsonetatik ia 9k urtean behin prestakuntza jardueretan parte hartzen dute, eta Estonian eta Norvegian 10etik 6k, baina Euskadin 3tik 1ek baino ez.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Etengabeko prestakuntzaren kultura berria sustatu behar da Euskadin. Horrek esan nahi du pertsonak, enpresak eta erakundeak konbentzitu behar ditugula bizitza osoan zehar ikastea beharrezkoa eta abantailatsua dela. Kontzeptu berri honek hezkuntzaren, prestakuntzaren, jakintzaren, kulturaren eta ikerkuntzaren adierazpen guztietan dituen inplikazio eta potentzialtasun sakonak ezagutzera eman behar ditugu.

2) Pertsonak beren jakintza eta ahalmenak sakontzeko eta egokitzeko aukera izan dezaten espazio egokiak sortu behar ditugu, eta adiskidantza eta laguntza eman behar dizkiegu. Jakintza askotan baliabide urria da. Pentsatzearekin, nahi izatearekin eta egitearekin konbinatuta, faktore erabakigarria da; horrela, hezkuntzaren eta lanaren arteko ezberdintasunak desagertzen dira. Enpresek prestakuntza, ekoizpena, hobekuntza eta berrikuntza integratu behar dituzte. Horretarako, pertsonak agertoki berri honek eskatuko duen ikaskuntza eskuratzeko aukerak eduki beharko dituzte.

3) Egonkortasun ezeko egoerak bizitzeko eta lan-mundutik baztertuak izateko arriskurik gehien duten langileen kolektiboak prestakuntza-ekimenetan parte hartzea mesedetzea: emakumeak, 45 urtetik gorako pertsonak, aldi baterako langileak, kualifikazio maila txikiak dituzten langileak eta langile autonomoak eta nekazaritzako langileak.

4) Teknologia aurreratua duten enpresen teknologia enpresa txiki eta ertainera transferitzeko prestakuntza ematea, baterako prestakuntza-jarduerak garatzeko lankidetzaren formularen bidez.

5) Euskadin lanbide heziketa bultzatzea, gure sektore produktiboen lehiakortasunerako funtsezko balioa izan dena eta dena. Ukaezina da hasierako eta etengabeko prestakuntzaren eremuan, etengabeko hobekuntzan, eta bikaintasunean, berrikuntzan eta lankidetzan aurrera egin duela. Bide berrietatik, batzuk oraindik arakatu gabe daudenak, bultzatzeko unea iritsi da. Erakunde erantzule bakar batek zuzentzen duen lanbide heziketa behar dugu. Erabakien bikoizketak baztertu behar ditu, baliabideak optimizatu behar ditu, Euskadiko lanbide heziketa

osorako politika integral eta koherentea garatu eta abian jarri behar du, eta pertsonen eta gure ekoizpen sektoreen benetako beharrianak asetzen dituzten prestakuntza-ekintzak egin behar ditu.

6) Etengabeko prestakuntzako programen eraginkortasunean aurrera egin behar dugu, horretarako egin behar den ahalegin ekonomikoak pertsonentzat eta enpresentzat benetako etekinak dakartzala ziurtatuz.

B.3) UNIBERTSITATEKO MUNDUA, ZIENTZIA ETA IKERKUNTZA

Diagnostikoa

Egungo testuinguruan, laneratzea, kalitatea eta ikerkuntza ardatz dituen ikuskera izan behar du Euskadik, hori guztia ikuspegi globaletik eta Europako eremura bideratua, non euskal unibertsitateek lehiakorrak izan behar duten.

Hainbat azterlanek erakusten duenez, euskal herritar tituludunek oro har zenbait hutsune dituzte enpresek eskatzen dituzten gaitasunen eta trebezien aldetik. Gehienbat hizkuntzen jakintzan eta jakintza teorikoa osatzen duten trebezietan; esate baterako, proiektuak eta taldeak kudeatzeko ahalmena, edo tradizioz bi arlo ezberdini egokitu izan zaizkien jakintzak konbinatzea.

Nahiz eta hiru euskal unibertsitateak ikasle-metaketa txikiena dutenen artean egon, bat bera ere ez da ageri munduko 200 unibertsitate onenen mailan (World University Ranking 2010-2011, Timers Higher Education). Estatu osoan, EHU 11. postuan dago ikerketa mailan.

Bikaintasuna gauzatzeko, unibertsitatea garatzeko egungo eredu berrantolatu beharra dago ezinbestean. Garrantzizkoa da gogoeta egitea, Euskadik Europako unibertsitateko sistemarik onenen artean egotea lortzeko modurik egokia aurkitze aldera, betiere euskal unibertsitateek dituzten hutsunerik handienei aurre eginez: Ikerkuntza bultzatzeko pertsonal gutxi, irakasleak eta ikerlariak irakaskuntza-lanetan bete-betean aritzea ikasleen kopurua jaitsi ez deneko arloetan, ekoizpenaren sektorerako jakintza transferentzia urria, zenbait jakintza-arlotan eta ikastetxetan ikerketarako kulturarik eza, ikerlarien banaketa desorekatua eta belaunaldien arteko erreleburik eza ikerketan.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Euskal Unibertsitate Sistema eratzea (EUS), nazioarte mailan lehiakorra izateko helburuarekin. Euskadin goi-mailako askotariko eta kalitatezko irakaskuntza eskaini ahal izateko nahikoa unibertsitate publiko eta pribatu dago. Hala ere, komenigarria izango litzateke egungo unibertsitate sistema berrantolatzea, barne mailan nahiz unibertsitateen arteko harremanen mailan. Horretarako, ikastetxeen egitura berregin beharra dago, titulazioa emateko aurretiazko baldintza gisa, zertarako-eta baliabide materialak eta giza baliabideak hobeto aprobetxatzeko, betiere titulazioen eskaintzan eraginik izan barik. Euskal Unibertsitate Sistema Europako unibertsitate sistemarik lehiakorrenen mailan egotea da helburua, unibertsitatea dagoen gizarteari zerbitzua eman behar diola ahaztu gabe.

2) Lankidetzat handiagoa enpresekin. EUSren xede nagusiak profesionalak prestatzea izan behar du, zuzenean laneratu daitezzen. Horretarako, unibertsitateak harremanetan egon behar du etengabe lan, enpresa eta lanbide munduarekin, enpresetako stageak barne direla. Izan ere, horien bidez bermatu egingo da edozein ikasle, titulua eskuratu baino lehen, unibertsitateetik kanpoko praktika aldia izan duela.

3) Europako Goi-mailako Hezkuntza Eremura egokitzea (EGHE). Euskal unibertsitate sistemako unibertsitateek EGHEra egokitzeari ekin diote ondorio desberdinak izan dituzten erreformekin, baina Europarekiko bateratze-prozesurako helburu nagusia bete da titulazioei dagokionez. Lehen Zikloan (Gradua) lanbide-gaitasunetik aparteko erreforma egin da, eta hori eragozpena izan daiteke ikasleen mugikortasunean, zeren beste herrialde batzuetan ikasleen profesionalizazioa lortu baita. Bigarren Zikloaren erreforma (Masterra) berritzaileagoa izan da eta EGHEren lorpenik garrantzitsuena: Orain arte ezagutzen ez diren eta gizartearen beharrekin oso lotura handia duten arloetako master dibertsifikatuak. Hirugarren Zikloari (Doktoregoa) dagokionez, ikasleek hasieratik sartu beharko lukete ikerketa-taldeetan eta ikasleen zuzeneko tutoretzat handiagoaren onuren gaineko gogoeta egin beharko litzateke.

4) Finantzazioa hobetzea. Euskal unibertsitate sistemako unibertsitateek beren helburuak betetzeko finantzazio egokia izan behar dute, ematen duten zerbitzu publikoaren kalitatea bermatuko duena. Unibertsitateak ez dira soilik ikasleen kopuruaren irizpidearen arabera finantzatu behar. Finantzazioak eraginkortasunarekin eta errentagarritasunarekin ere egon behar du lotuta, eta horretarako, unibertsitateen emaitzak neurtzeko modua egon behar da, irakaskuntzan, ikerkuntzan nahiz gizarteari jakintza transferitzean. Fundraising-a (partikularren eta fundazioen ekarpenak) bultzatu beharko litzateke unibertsitate guztietan, bereziki publikoan.

5) Bekak eskubidetzat eta ikaslearen eta gizartearen arteko konpromisotzat hartzea. Beken edota laguntzen gaineko politikak ikaslearentzako eskubidetzat hartu behar du beka, baita ikaslearen eta gizartearen arteko konpromisotzat ere. Gainera, Master Ofizialeko ikasketak sartzeak ikasketa espezializatuen garestitzea ekarri du. Agertoki berri honetan, beken edota laguntzen politika egokitu beharra dago, non ez baita kontuan hartuko soilik diru-kopuruak ematea beste kontraprestaziorik gabe, baizik eta bestelako laguntza motak bideratu behar dira hala nola %0ko intereseko kredituak ematea, x urteko gabezi aldiarekin eta epe zabalarekin, ikasleak lana aurki dezan jasotako dirua itzultzeko. Gizarte berdintasuna, beken eta tasen arteko oreka, mugikortasunerako sistema propioa eta langabezia dauden tituludunentzako master ofizialetako matrikuletarako beken edota laguntzen sistema bat bermatuko duen beka sistema ezarri beharko da.

6) Ideiak eta baliabideak bultzatzea. Unibertsitateek eta erakundeek ideiak eta baliabideak bildu behar dituzte irakaskuntzaren kalitatearen eta ikerkuntzaren kalitatearen hobekuntzan elkar indartzeko, hots, batak beste indartzeko. Irakaskuntzaren jardueraren eta ikerketaren jardueraren kalitate hobe hori lortzeko, lanbide-karrera eta banako merezimenduetarako ordainsarien zati handi bat lotu beharko litzateke. Zuzeneko edo zeharkako ordainsari hobeek eraginkortasunaren inguruko hazkunde neurgarriekin egon behar dute lotuta, eta ikasleak izan beharko luke neurketarako elementu bat, berak jasotzen baitu zuzenean zerbitzua. Ebaluazio-eredu orekatua eta berdintasunezkoa, perfektua ez bada ere, hobe da guztiontzako eredu bat baino, ez baita ondo eginaren lanerako lanbide-pizgarria. Aparteko adituek egin beharko lukete ebaluazioa, egungo UNIBASQ Agentziarena ez den beste eredu batekin. Halaber, ona izango litzateke ikasleek parte-hartze handia izatea prozesuotako erabaki-organo guztietan.

7) Ikasleen eta ikerlarien karga burokratikoa murriztea lortzea, prozesuak erraztuz, gehienbat ikerketarekin zerikusia dutenak. Irakasleen ataza burokratikoak murrizteak berekin dakar unibertsitateek nahikoa administrari trebatu jartzea, eta kargudun akademikoek ordez kudeaketaren profesionalak ezartzea eskatzen du, Europako jardun berriekekin bat etorriz.

8) Ikerlari gazteen lan eta lanbidearen inguruko igurikapenak edo espektatibak sustatzea, graduatu ondoko eta doktorego tituludunek dituzten lanbide-irteeren aniztasuna kontuan izanik. Kontua ez da soilik irakasle eta ikerlari bikainak trebatzea; atxiki ere egin behar dira.

9) Euskadiko I+G+b sistemaren gaineko eragileekin batera lan egiteko eta lehiari aritzeko hobekuntza-prozesuei ekitea. Euskal Unibertsitate Sistemako unibertsitateak Zientzia, Teknologia eta Berrikuntzako euskal sistemaren barruan daude, eta hobekuntza-prozesuei ekin behar diete lehiakorrek izateko eta gainerako eragileekiko lankidetzan handitzeko. Askotarikoa da Euskal Unibertsitate Sistemaren barruko unibertsitateen errealitatea I+G+b-ko atazen inguruan, baina guztietan hobetu beharra dago arlo horretatik, bereziki enpresen sektorearekiko harremanetan.

B.4) TEKNOLOGIA ETA PEDAGOGIAREN ERRONKA BERRIAK

Diagnostikoa

Gero eta ordenagailu eramangarri gehiago izatea, PDAk agertzea, Internetera konektatzeko wifi sistema berriak eta berriki telefono berrietan sartzeko modua dagoela ikusita, edozein tokitan konektaturik egon gaitezkeela esan dezakegu, urrutiko tokia bada ere. NBEk berriki adierazi duenez, Giza Eskubide Unibertsala da Internet, eta erakunde horretako gobernuei eskatu die banako guztiek sarean sartzeko modua erraztu dezaten.

Teknologien erabilerak aldaketa nabarmena dakar gizartean eta gizartearen harremanetan, eta jakintza sortzeko eta hedatzeko modua aldatzen ari da. Zaharkituta dago klase magistralen metodoa, non irakasleek azalpenak eman eta ikasleek buruz ikasten duten testu-liburua jarraituz, eta eskola-porrotaren kausa nagusienetako bat da. Teknologia berriek lengoia berriak sortzen dituzte eta, horiei esker, ikasteko agertoki berriak sor daitezke. Horiek abantaila guztiak aprobetxatzeko, hezkuntza erakundeek lengoia eta komunikazio modu berri horiek ezarri eta erabili behar dituzte.

Baina konponbidea ez datza soilik paperaren ordeaz ordenagailuko pantaila jartzean, baizik eta ikasleak ikaskuntzan parte hartze handiagoa izateko bestelako hezkuntza formulak erabiltzean. Ikasgelak digitalizatzeko hutsa ez da, gure ustez, arazo guztien konponbidea. Sistemaren kalitatean jauzi kualitatiboa egiteko, prozesuarekin batera, curriculumak eta metodologiak egokitu behar dira. Eskolaren etorkizuna irakaslearen eginkizun edo rol aldaketaren bidetik dator: irakaslea barik dinamizatzailea izan behar du, ikasleak zuzendu eta bultzatzeko gai den pertsona, beharrezko tresnak eskainiko dizkiena ikasleek hezkuntza proiektuak eraiki ditzaten.

Industriaren garaian ez bezala, non jakintza soilik liburuetan eta zirkulu akademikoetan zegoen, gaur egun beste plataforma batzuetara hedatu da jakintza eta askoz modu irekiagoan eskura dezakegu. Horrengatik guztiagatik, gaitasun berriak eman behar zaizkie irakasleei nahiz ikasleei. Egungo erronketara bideratu behar dugu hezkuntza. Ikasten ikas dezaten trebatu behar ditugu gure gazteak, informazioa euren kabuz bilatu eta taldean lan egin dezaten.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Sare-hezkuntza bultzatzea. Gaur egun, eraldaketa gertatzen ari da eta sare-hezkuntza gisa defini daitekeen teknologik eta hezkuntza berrikuntza exijitzen du. Sare-hezkuntzaren aldeko apustu irmoa egitearen alde dago EAJ-PNV, euskal hezkuntza sistemaren kalitatea hobetzeko kontzeptu berritzaile gisa, berehalako gertakizuna den hezkuntzaren eraldaketarako. Eragile guztiak izan beharko dira kontuan, hezkuntza sistemaren XXI. mendeko iraultzara egokitu ahal izateko.

2) Ikasgeletan IKTak erabiltzeak eta etengabeko interakzioak izan behar dute sare-hezkuntza kontzeptu horren euskarria. Besteak beste, internet heziketan erabiltzeak irakaslearen eta ikaslearen arteko potentzial interaktibo handia eskaintzen du: hezkuntza baliabide eta eduki ugari erraz eskuratzea, elkarlaneko ikaskuntza eraikitzailean aurrera egitea eta komunikazio sinkronoa nahiz asinkronoa erabiltzeko aukera.

3) Gizarte sarea ez da inola ere eratu behar soilik irakaslearen inguruan, ikasleen inguruan baino, eurak baitira Hezkuntzaren benetako eragileak.

4) Irakasleen eginkizuna edo rola indartzea. Haien proposamenak eta hezkuntzaren eremuko gainerako eragileen proposamenak entzun behar dira gure ikasleen aldeko politikarik eraginkorrena adosteko, eta edukiak sortzeko parte-hartze handia izateko aukera eskaini behar zaie. Egoera berri honetan, 4 ataza nagusira bideratu behar da irakaslea: Kurtsoaren plangintza, oinarritzko materiala egitea, tutoretza eta ebaluazioa.

5) Gurasoek “sareari dioten beldurra” gainditu behar dute. Egia esan, kasu askotan uste dute seme-alabek sarean egiten dutenaren inguruko kontrolik ez dutela, baina arlo horretako egokitzapen egokia lagungarria izan daiteke arriskuok gutxitzeko sare-hezkuntzaren ahalmena galdu gabe.

6) Hezkuntza administrazioak eginkizun nagusia du arlo honetan. Ikastetxeen zuzendaritzak, teknologiko inbertsioa lehenetsiz diruaren aldetik. Hezkuntza administrazioa, aldaketa politikoetatik aparteko digitalizazio programak eta eskuraketa edota ekipo berriak baliozkotzeko edo baztertzeko oinarritzko beharren gaineko politika ezarri. Gainera, argitaletxeak izan behar dituzte kontuan, funtsezkoak baitira edukiak formatu digitalera egokitzeko.

7) Aldaketa bultzatzea unibertsitatearen esparruan. Nahiz eta Euskadiko fakultate eta unibertsitate guztiek nolabaiteko irakaskuntza birtual mailako arloak izan eta irakasleen eta ikasleen arteko informazio transmisioa errazteko plataforma teknologikoak egon, lanak igo eta emaitzak begiratzeko plataforma ematea baino ahalegin handiagoak eskatzen dira. Unibertsitateko kulturak ekoizpena sustatzen du, ikerkuntza, askotan irakaskuntzaren eta berrikuntza-prozesuen kaltetan teknologizazio informatikoaren eta IKTen erabileraren esparruan. Hala ere, errektoregoek guztiz jabetuta egon behar dute hasiera-hasieratik, egin beharreko jarduerak lehenetsi eta horren aldeko apustua egin dezaten zuzendaritza informatikoei. Hortaz, gela birtualak sortzeko lana egin behar da, sarearen bidez ikaskuntza-ingurune berrira hurbiltzeko ikaslea.

B.5) GIZARTE KOHESIOA, EMIGRAZIOA, EREDU BERRIAK ETA HERRITAR BERRIAK

Diagnostikoa

Hezkuntza oinarriko elementutzat hartu behar da gizarte berdintasunaren eta kohesioaren erronkan. Gizartearen bilakaeraren abiadura ikaragarri handia da eta, gainera, hezkuntza politikak errealitate berrira egokitzea exijitzen du.

Errealitate berrietara egokitzeko gure jardunaren oinarriak izan behar dute askatasun, erantzukizun eta gizarte elkartasun eta justizia balioek, zutabe etikoetan eta balio sendoetan finkaturiko gizarte eredia indartuz, bizikidetzan, bakean, aukera-berdintasunean, ahaleginetan eta erantzukizunean aurrera egiteko. Gizarte gisa eta herrialde gisa dugun etorkizuna, neurri handi batean, bultzatu nahi dugun hezkuntza politikaren arabera da.

Hezkuntza, berez, balioa da, eta gizarte sektore eta adin guztietara iritsi behar du; bizitza osorako trebakuntza-prozesua da. Gizarte prozesua da hezkuntza, eta eskola edo institutua tresnak besterik ez dira. Askotarikoa da gure gizarte gero eta gehiago, jatorri, hizkuntza, kultura, gaitasun, bizipen, egoera eta abarren aldetik, eta eskolari dagokio horiek guztiak kontuan izatea zerbitzu egokia eskaini nahi baldin badu.

Euskadiren bilakaera demografikoaren arabera, zahartuz doa gizarte gero, eta berariaz aurreikusten da 20-24 urtekoen adin-tarteko populazioaren jaitsiera 2011-2014ko epealdian. Hots, gradu-plazen eskariak nabarmendu egingo du behera. Galera hori konpentsa dezaketen populazio mugimenduak ikusten dira, ordea, hala nola etorkinak, euskal biztanleriaren hezkundearen faktore nagusia azken urteotan, baita Bolognako prozesuak bultzaturiko unibertsitateko ikasleen mugikortasun handiagoa ere.

Aniztasun hori ageri da etorkinen kopuruan: Euskal Autonomia Erkidegoko ikastetxe eta institutuetakoa ikasleen ia %7 etorkina da. Hala ere, aurrera egin behar da etorkinak ikastetxeetan modu homogeenagoan banatzeko prozesuan. Zaindu beharreko beste arlo bat batxilergoa amaitu baino lehen hezkuntza sistema uzten dutenen tasa murriztea da; izan ere, ikasle etorkinen ia %40k ez du batxilergoa bukatzen. Euskal jatorriko ikasleen ehunekoa askoz txikiagoa da, ordea: %10.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Aurrera egitea kalitatezko euskal eskola inklusiboa eraikitzeke eta garatzeko bidean. Eskola atsegina, kolaboratzailea eta suspergarria. Irakasleek, ikasleek eta familiek balio eta printzipio eksklusiboak partekatzen dituzten eskola.

2) Hezkuntzako laguntzaren berariazko behar bakoitzari egokituriko erantzunak eskaintzea: Ezintasun edo jarrera gaitz larrien ondorioz hezkuntzako behar bereziak dituzten ikasleei; ikasteko zailtasun espezifikoa (IZE edo DEA) dituzten ikasleei; gaitasun handiko ikasleei; hezkuntza sisteman berandu sartu diren ikasleei; egoera pertsonal edo eskola historiagatik behar bereziak dituzten ikasleei.

3) Banako hezkuntzaren aldeko apustua egitea. Ikasleari hezkuntza-prozesu osoan laguntzeak, zalantzarik gabe, abantailak dakartza, ikaslea bera, bere berezitasunak eta gaitasuna hobeto ezagutzen direlako eta, horri esker, orientazio egokia eman dakioke uneoro. Azken finean, irakaskuntza pertsonalizatuagoaren aldeko apustua egiten duen eskola, eskola-porrota murrizteko modurik eraginkorrenetakoa den aldetik. Gainera, tutoretza, gure ustez, ikasleen familiei laguntzeko tresna da uneoro lortu nahi diren helburuak betetzeko bidean.

4) Irakasleen gaitasuna etengabe hobetzea, hezkuntza sistemaren erronka handienetakoa den aldetik. Trebatze hori irakasle egiten diren unetik beretik egin behar da, arlo kontzeptualetik harago joanda, bokaziozko lana den irakaskuntzarako prestatuko dituen trebakuntza, praktika

aldiak eta unibertsitatearen eta ikastetxeen arteko harremanak hobetzea barne direla. Era berean, trebatuta egon behar dute gizarte testuingurura egokitze hainbat arlotan, adibidez: generoan, sexu nortasunean eta kultur aniztasunean.

5) Irakasleen gizarte onarpen handiagoa bultzatzea.

6) Ingurunera etengabe irekita dauden ikastetxeak. Hezkuntza ez da soilik heziketa edo jakintza ematea, baizik eta bestelako balioak ere izan behar dira hala nola gaitasunak, bizipenak, adimen emozionala eta afektibitatea. Gure ustez, gizarte osoak hartu behar du parte hezkuntza prozesuan, gizarte eragile guztien bitartez: Irakasleak, gizarte-hezitzaileak, boluntarioak, elkarteak eta familiak. Gainera, uste dugu ikastetxeak ez direla soilik ordutegi jakin batean eskolak emateko erabili behar. Gizarte eragile guztiei ireki behar zaie eta hobetu egin behar dira bertan erabilitako baliabideak.

7) Prestakuntza-orduak gehitzea ahalbidetzen duten tresna berriak aplikatzea, norberaren autonomia gehiago garatzea, jakintza gai estankoen dosifikazioa gainditzea eta erritmo ezberdinekin ibiltzea hezkuntza-prozesuan.

8) Immigrazioa eta mugikortasuna gure hezkuntza sistemarako talentuak erakartzeko gune bihurtzeko tresnak eta neurriak garatzea. Kulturartekotasuna baliatu beharreko balioa da. Gure eskoletara datozenen eskola-arrakasta handitu behar dugu, baita eskolaren esparruko kulturen arteko bizikidetzak hobetu ere.

9) Informazio eta komunikazio tresna berriak erabiltzea eta sustatzea, prestakuntza-ordutegia handitzeko, beste gizarte eragile batzuen partaidetza errazteko eta beste errealitate batzuekin harreman handiagoak izateko.

B.6) GIZARTE ETA FAMILI ADISKIDETZEA, LEHENENGO URTEAK

Diagnostikoa

Familia funtsezko oinarria deneko gizarte eredu baten alde egin behar du Euskadik, sarean jardunda beste euskarri batzuk erabiliz. Pertsonentzako laguntza informal sorta handia eskaintzen zuen gizarte eta famili sareak (eta horietan, gehienbat emakumeak) zituen gizartearentzat zegoen planteatuta gure ongizate sistema, eta sistema formala funtsean zenbait egoeraz arduratzen zen; batzuk aurreikusteko eta tasatzeko modukoak bizitzaren zikloan (hezkuntza, erretiroa), eta ustez salbuespenezkoak diren beste batzuk (gaixotasunak, langabezia).

Bizi garen gizarteak, ordea, dagoeneko ez die kasuoi erantzuten, eta horrek gure gizarte politika eta hezkuntza eredia birplanteazten digu. Hauxe da erantzun beharreko galderetako bat: ea sistemak bere gain har dezakeen familiek aurreko belaunaldietan zuten heziketa-funtzioa. Emakumeak lan-merkatuan sartu dira metaka, baina funtzioak ez dira birbanatu familiaren baitan. Familiek gero eta seme-alaba gutxiago dituzte eta gero urte gehiagorekin izaten dute familia. Beraz, familia, gizartea eta lana bateratzen laguntzeko gizarte eta hezkuntza baliabide gehiago eskatzen dituzte. Familiak sortu eta transmititu ditu, tradizioz, erreferentzia etikoak eta moralak. Seme-alabekin egoteko denborarik ez dagoela-eta, hezkuntza sistema formala ari da bere gain hartzen familiaren funtzioa balioen transmisioan eta presentziatzeko zaintzan.

Ondorioz, lana eta familia bateratzeko arazoez jaiotze-tasa txikiak, familia ahulak eta egoera txarrekoak eta eskola-porrota eragiten dituzte. Bide luzea dago egiteko, lana, familia eta norberaren bizitza bateratzeko prozesua errealitate bihurtzeko, azken urteotan urratsak egin badira ere. Langileek enpresetan duten presentziaren ingurukoak dira egungo bateratze-neurriak eta ez norbera esparrurik intimoenean eta eragin handiena duenean trebatzearen arabera: familian. Beharbada horrexegatik daude hain gutxi garatuta presentziatzekoak ez diren lanetarako aukerak hala nola bideo-bilerak, urrutiko lanak, lanaldi murriztuak, etab. (urrutiko lanean ari dira - lanaldi osoan edo zatikakoan- langileen %30 AEBn, %13 Europan eta %5 Espainiako Estatuan).

EAJ-PNVren erantzuna

- 1) Atxiki edo abiarazi beharreko balio komunei buruzko adostasuna lortzea eta ezartzea. Familiak balio pertsonalak transmititzea sustatzea eta bultzatzea.
- 2) Sistemak hezkuntzan duen baterako erantzukizuna bere gain hartzea, eta kontuan izango dira haurrentzako arreta zerbitzuak guztiontzat izatea berrikusi beharra eta ordutegiak, betiere gurasoen beharretan pentsaturik, baina seme-alabenak eta epe luzerako erabaki horiek eragindako kostu edota onura ekonomikoaren eta sozialaren ondorioak ere bai.
- 3) Denbora arrazionalizatzea, gurasoen eta adingabeen arteko presentziatzeko denbora gehitzea errazteko bateratze-neurri gisa. Horretarako, "pertsonaren laguna eta familiaren laguna" den ordutegia bereganatu behar da. III. milurtekoaren iraultza izan liteke: Lan gehiago egitea ez, hobeto lan egitea baizik.
- 4) Ordutegiak eta zerbitzuak egokitzea, emakumea erabat sar dadin arlo publikoan - emakumearen ikuspegitik, ez gizonezkoaren ikuspegitik- eta gizonak konpentsa dezan arlo pribatuan edo etxean emakumearen absentsia.
- 5) Onurak lehiaketa publikoetan eta zerga-hobariak bateratze-politikak dituztela frogatzen dituzten enpresentzat.
- 6) Denboraren gizarte erabilerako politika publikoetan oinarrituriko esperientziak sortzea, gizonen eta emakumeen gizarte eta lanbide denboran parekotasuna lortze aldera.

7) "Hezkuntza geografia eta hirigintza" deritzenak garatzea gizarte balioen transmisioa errazteko eta familiek horiek garatzen laguntzeko tresna eraginkor gisa.

8) Zaintza partekatua. Azkenik, familiaren arloan, zaintza partekatuaren alde gaude banantze eta dibortzioetako lehentasunezko eredutzat, betiere adingabearen interesa bermatzen bada. EAJ-PNVn uste dugu zaintza partekatuak oinarrizko hiru eskubide biltzen dituela: Adingabeek aitarekin eta amarekin egoteko eta biokin harreman orekatuak eta iraunkorrak izateko eskubidea; gurasoek seme-alabekin egoteko eta haiek hazi eta hezteko duten eskubidea edota betebeharra; eta pertsona guztiek berdintasunerako duten eskubidea, zeren eta, zaintza partekatuari esker, aitak eta amak parte har baitezakete berdintasunean eremu publikoan (gizartean eta lanean) eta pribatuan (etxean). Zaintza partekatuak dakarren baterako erantzukizunaren eta berdintasunaren balioak udal organo guztiei transmititzea hitzartzen du EAJ-PNVk, eta bereziki Familia, Berdintasun eta Gizarte Zerbitzuen sailei.

C) Osasun sistema iraunkorra eta kalitatezkoa

Osasuna funtsezko faktorea da herritarren ongizatea eta bizi-kalitatea hobetzeko, ez bakarrik gaixotasunak prebenitzeko eta sendatzeko zuzeneko ondorioengatik, baizik eta osasunaren sektoreari benetako balio soziala, ekonomikoa eta politikoa ematen dioten beste ondorio batzuegatik ere bai. Batez ere hauexek dira ondorioak:

- Osasun Arloak, gizarte justizia bideratzeko tresna gisa, birbanaketarako eginkizuna betetzen du, gehien behar duenari arreta handiagoa eskainiz eta osasuna dela-eta egoera okerragoan dagoenaren aukera-berdintasuna berrorekatzen saiatuz.
- Sistema publikoa, unibertsala den aldetik, gizarte bakea eta kohesioa sustatzen dituen elkartasunaren adierazpen bat da.
- Osasun jarduerak, berez, balio erantsi handia dakar, baita ekoizpen eta I+G-ko jarduera sorta zabala eragiten dituelako ere, osasun jarduera aplikatzeko beharrezkoak. Hala, ekonomia orokorra dinamizatzen duen faktorea eta zuzeneko eta zeharkako enplegu-sortzailea handia da.
- Osasunaren arloko erantzukizun publikoa betetzeak legitimatzen du gobernuaren ekintza, hots, zerbitzua emateko duen bokazioa, herritarren beharrei erantzuna ematea eta herritarrengandik hurbil egotea.

EAJ-PNVk betidanik izan du sentsibilitate berezia herritarren osasunarekin, eta helburu estrategiko gisa ezarri du osasuna Euskadirentzat eta osasun politikako gakoak lehentasun politikotzat.

Euskal gizartean zenbait aldaketa gertatzen ari dira gizarte, ekonomia eta kultura mailan eta, sistemari datzekion barne faktoreekin batera, Osasun Sistemaren etorkizunerako eta hamarkada honetan izango diren agertoki berriei erantzuna emateko gaitasunerako zenbait erronka baldintzatzen eta planteatzen dituzte.

Funtsean, hauexek har ditzakegu sistemaren erronkatzat:

- Estaldura unibertsala eta herritarren eskuragarritasuna bermatzea.
- Pazienteen beharrei erantzuna ematea haien ezaugarrien eta tipologiaren arabera, betiere gizarte eta osasunaren arretan aurrera eginez.
- Berdintasun eta kalitate mailak atxikitzea eta hobetzea.
- Osasun Sistema egokitzea, bertan parte hartzen duten gizarte eragileen erantzukizun eta berrikuntza kulturak garatuz.
- Iraunkortasuna bermatzea, nahikoa finantzazioa emanaz eta eraginkortasun politikak aplikatuz.

C.1) SISTEMAREN ERAKETA ETA ANTOLAKETA

Diagnostikoa

Azken hiru hamarkadetan Euskal Autonomia Erkidegoko osasun sisteman eginiko lanaren ondorioz, emaitza onak lortu dira, bai gizartearen balorazioaren aldetik, bai osasunaren eta osasun sistemaren errendimenduaren mailetakoa emaitzen aldetik; izan ere, berdintasun eta eraginkortasun maila handiak lortu dira. Handinahiak izateko asmorik izan gabe, oso maila altukotzat jo daitezke emaitzak eta, gainera, gizarte desberdintasun maila txikiagoa izan da osasunaren arloan beste eremu geografiko batzuekin alderatuta.

Hala eta guztiz ere, azken hiru urtean, Eusko Jaurlaritzaren egungo arduradun politikoek sistemaren egoerari buruzko nolabaiteko egoera katastrofista eman nahi izan diote euskal gizarteari, ordura arte lorturikoa balioetsi barik eta guztia zalantzan jarrita.

Aldi berean, egungo administrazioak gaixotasun kronikoan arreta jartzea eta herritarren integrazioa eta jarraipena proposatu ditu estrategia nagusitzat. Gainera, ahaleginak egin dira sistema eredu integratuagoetara eta pazienteen beharretarako eredu egokituagoetara bideratzeko antolakuntza-aldaketak sartzeko, laguntzaren jarraipena bermatzeari begira.

Nahiz eta igurikapen edo esperantza handiak sortu eta garatzeko egin diren proposamenak zentzu positiboan har daitezkeen -halaxe ezarri dira Europar Batasunaren eremuan-, egia esan, praktikan jartzeko modua dela-eta, batere zehaztu gabe, nahasmendua sortzen ari da sistemaren etorkizunaz, baita nolabaiteko eszeptizismoa sistemako eragileen artean ere.

Euskadiko osasun sistema egoera larrian sartzear dagoela pentsa badaiteke ere, hain zuzen ere nekez egin dakiogelako aurre sistemari egungo antolakuntzaren inguruko egiturekin eta indarreko kudeaketa-ereduarekin, orain arte lorturikoa balioetsi eta sistemak dituen ahuleziak onartu behar direla irizten diogu, sistema egokitzeko eta eraldatzeko apustua garatzeko betiere. Horretarako, sistemak berak birsartzeko duen ahalmena sinesten dugu.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Osasun sistema publikoaren aldeko apustua egiten dugu, dela izaera unibertsala ziurtatzeari dagokionez, dela finantzazioari eta hornidurari dagokienez. Beharrezkotzat jotzen dugu hainbat ekimen sozial eta pribatu izatea, eta positibo irizten diogu Euskadik kalitatezko osasun sistema pribatua edukitzeari, osasuneko aseguru-etxeen bidezko aseguruaren arloan edo zerbitzuak ospitaleen, kliniken eta espezialisten bidez ematearen arloan. Dinamismoa emango zaio osasun sistemari; sistema publikoaren osagarria izango da, harekin lankidetzan arituz.

2) Pertsonak bere eginkizunaren ardatz hartuta eratu behar da sistema gure ustez, zeren eta osasun mailetan izango diren lorpenak gure gizartearen banako eta taldeko bizi-kalitatearen eta ongizatearen funtsezko zutabeetako bat izango baitira.

3) Gaixotasunaren osasun laguntzan oinarrituriko kulturatik osasuna sustatzeko kulturarako jauzia egin behar da, gaixotasunak prebenitzen eta saihesten dituzten faktoreetan indarra jarrita, ingurumenaren, lan-baldintzen, elikagaien segurtasunaren eta bizimodu osasungarrien sustapenaren aldetik. Beraz, osasun publikoa bultzatu behar da Osasun Planean ezarritako lehentasunen erreferentzia gisa: garai berrietara egokitu eta arazoei erantzun bizkorrak eta eraginkorrak emateko beharrezko antolakuntza eta bitartekoak emanez, udalekin batera lan eginez eta koordinatuz.

4) Arazoak konpontzeko gaitasun handiagoa sustatzen duten baliabide egokiak ezartzea proposatzen dugu, azpiegitura mailan nahiz maila funtzionalean, jarduteko moduak aldatuz eta zerbitzuaren kalitatea hobetuz. Horretarako, baliabideen egungo banaketa eta laguntzaren antolakuntza aztertuko ditugu, egungoa eta planifikatua edo betetzeko bidean dagoena, beharrian objektiboa ezartzeko behar zehatzei, arreta jaso behar duten paziente motei

(akutuak, kronikoak, egonaldi ertain eta luzekoak eta gizarte-osasun eremua) eta bizi dugun krisialdi ekonomikoaren egoerari dagokienez.

5) Baliabide guztiak ikuspegi funtzionaletik bateratzea eta txertatzea proposatzen dugu, baita pertsonen behar zehatzen eta zaintzen jarraipena bermatzearen arabera ere, sistemaren beraren antolakuntzaren arabera baino: Pazientearen etxetik espezializazioaren aldetik aurreratuen den baliabidera, gizarte-osasun eremua barne dela.

6) Oinarrizko arretak sisteman duen nagusitasuna berreskuratu behar du. Gainera, sisteman sartzeko atea izan behar du eta osasuna sustatu eta prebenitzeko lana berreskuratu behar du. Osasun arazorik gehienak konpontzeko gaitasun handiagoa izatea erraztu behar dugu, herritarren arrisku-faktoreak kontrolatuz eta pazienteak baliabide espezializatuagoetara eta garestiagoetara bideratzea saihestuz.

7) Beharrezkotzat jotzen dugu ordenamendu farmazeutikoaren arloko legeria eguneratzea, izapide burokratikoak murriztea eta XXI. mendera egokitzea. Hala, farmazia-bulegoak erabat integratzearen alde gaude osasun eragileak diren aldetik, arreta farmazeutikoko duten programak garatuz eta oinarrizko arreta zerbitzuekin koordinatuz betiere.

8) Errezeta elektronikoa erabat ezartzearen, medikamentuaren zentzuzko erabileraren eta printzipio aktiboaren bidezko preskripzioaren aldeko apustua egiten dugu, Europako herrialde aurreratuen antzeko medikamentu orokorren erabilera lortzen saiatuz.

9) Medikamentuen prezioak baimentzeko, erregistratzeko eta finkatzeko ardura duten batzordeetan parte hartzea bultzatzen dugu eta berrikuntza sustatzen dugu produktu farmazeutikoak gizarte-osasunaren eremuan hornitzeko eredu.

10) Proposatzen dugun osasun sistema gobernatzeko ereduaren arabera, bertan parte hartzen duten gizarte eragile guztiek dute tokia eta, parte hartzeko egungo eredu formalista gaindituta eta gardentasuna, benetako partaidetza eta erantzukizuna oinarri hartuta, kontuak emateko gizarte terminoetan.

C.2) OSASUN ZERBITZUEN ESKAERAREN KUDEAKETA

Diagnostikoa

Herritarrek osasun zerbitzuen aldetik duten gero eta eskari handiagoa zuzen eta egoki kudeatzea da, dudarik gabe, herrialde garatuetako finantzazio publikoko osasun sistema guztiek aurre egin beharreko arazorik garrantzitsuenetako bat.

Osasun arreta jasotzeko zain daudenen zerrendak orokorrak dira eta ia berezkoak osasun sistema publiko unibertsal guztietan; izan ere, herritarrak osasun publikoarekin pozik ez egoteko kausa nagusia izan ohi da.

Gure kasuan, gainerako erkidegoekin alderatuta egoera txarrean ez bagaude ere, Osakidetzak emandako datu ofizialen arabera, batez beste 28 eguneko berandutzea dugu kontsulta espezializatuan eta ia 50ekoa kirurgian. Edozelan ere, eskariak gorako bideari eutsiko diola aurreikus daiteke eta, beraz, tirabirak sortuko dira sisteman. Osasunak lehentasunezko ondasuna izateari utzi eta kontsumo-ondasun bihurtu da, osasunaren medikalizazio maila handiarekin. Hori dela-eta, egungo parametroetan eutsiko zaio eskariari, edo hazten jarraituko du.

Hainbat faktoreren batura konplexuak eragiten du eskariaren gorako joeran. Alde batetik, lehen sare pribatura bideratzen ziren prozedura asko ari dira euren gain hartzen Osakidetzako profesionalak. Bestetik, populazioa pixkanaka zahartzen ari dela-eta, eskariak gorako joera izatea. Gainera, krisiak mugatu egiten du aurreko garaietan zegoen maniobra-marjina.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Erabateko kalitate eta bikaintasun klinikoko kudeaketa-eredu baten aldeko gure apustuarekin jarraituko dugu, egiturari dagokionez nahiz prozesuaren kudeaketari eta emaitzei dagokienez. Horretarako, zerbitzu-zorroaren zentzuzko eskaintzaren alde gaude, eta argi eta garbi ezarri behar dira prestazioak: noiz diren oinarrizkoak eta noiz osagarriak.

2) Gogoeta argia eta sakona planteatu behar dugu une honetan eskaintzen ari garen prestazioei, teknikei eta prozedurei buruz, baita populazioaren osasunaren egoeran duten benetako eraginaz ere. Jarraibideen egokitzapenari buruzko azterketa sakondu beharra dago, kostu-eraginkorrak diren eta benetan herritarren osasunari eta bizi-kalitateari balioa dakarkioten arloak ardatz hartzeko.

3) Sistemako profesionalak eta adituek osaturiko batzorde teknikoa eratzea proposatzen dugu jorratu beharreko arlo bakoitzean, prestazio, teknika eta prozedura berriak sartzearen inguruko aholkuak eman ditzen, baita jardun klinikoan ere horren bideragarritasunari eta beharrezko probei eta teknologiei dagokienez ere.

4) Itxarote-zerrenden kudeaketan lehentasunak ezartzea proposatzen dugu larritasunaren eta osasunerako balizko arriskuaren arabera, baita ebakuntzen eraginkortasunaren eta gizarteari eta pertsonen bizi-kalitateari dakarkioten balioaren arabera ere.

5) Beharrezkotzat jotzen dugu osasuna sustatzeko, babesteko eta oinarrizko aurrezaintzarako jardurekin konpromiso sendoa. Osasunerako hezkuntzan inbertitu behar dugu, dieta zaintzea eta ariketa fisikoa sustatuz eta sedentarisinoa saihestuz, baita alkoholaren, tabakoaren eta beste substantzia kaltegarri batzuen kontsumoa murriztuz ere.

6) Kostu-eraginkorrak diren eta pertsonen bizi-esperantzan eragina duten bigarren mailako prebentzio programak garatzen jarraitu behar dugu, gaixotasunak faserik goiztiarrenetan sistematikoki antzemateko eta sintomak erabat garatu baino lehen jardun ahal izateko. Hala, konplikazioak gutxituko dira.

7) Gure ustez berrikuntza da erakundeak aldatzeko benetako eragilea eta, gainera, iraunkortasuna bermatzen du. Halaxe frogatu du arlo horretan aurreko hamarkadetan eginiko ahaleginak, non Euskadiko Osasun Sistemaren ezaugarri nagusia antolakuntzan nahiz maila klinikoan eta kudeaketa mailan berrikuntzak sartzea izan baita. Hala, berrikuntzaren aldeko apustuari eusten diogu, gure sisteman planteatzen ari garen aldaketa eta eraldaketarako proposamenen eragilea den aldetik, bai erabaki politikoaren eta erakundeen arteko lankidetzaren mailan, bai laguntza kudeatzeko lana egiten duten pertsona guztien mailan.

C.3) OSASUNAREN PROFESIONALAK

Diagnostikoa

Ez da berria osasunaren profesionalen eskaintzaren eta horren zerbitzuaren eskariaren artean gero eta handiagoa den desfasearen arazoa. Osasunaren Munduko Erakundearen zenbatespenen arabera, mundu osoan osasunaren arretako hiru milioi profesional berri behar dira defizit hori desagerrarazteko. Herrialderik gehienetan, hainbat kausa dago lan-eskuko eskaintzaren desoreketan: giza baliabideen plangintza eta kudeaketa eskasak, lan-baldintza txarrak (lan-karga handia izatea da ezaugarri nagusia), autonomia profesionalik eza eta defentsarako medikuntza aplikatu beharra eta soldataren baldintzekin pozik ez izatea.

Euskadik 5,5 mediku ditu 1.000 biztanleko, hots, estatuko batez bestekoaren gainetik dago (4,5 profesional).

Sistemaren eraldaketan aurrera egiteko, beharrezkotzat jotzen dugu nahikoa profesional edukitzea, osasun sistemako erakundeak mantentzeko eta behar bezala funtzionatzeko etengabeko trebakuntza egokia dutenak.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Estrategia inteligentea ezarri behar dugu gure sistemak behar dituen giza baliabideak behar bezala planifikatzeko. Berriz planteatu eta bideratu behar ditugu graduatu aurreko eta graduatu ondoko prestakuntzan sartzearen inguruko politikak -unibertsitatearekin koordinatuta-, egoiliarren trebatzeko eskaintza hobetuz etorkizuneko profesionalak sartzeko erakargarriago egiteko estrategia baten bidez.

2) Gure profesionalak euskalduntzeko prozesuarekin dugun konpromisoa berresten dugu, euskaldunek arreta euskaraz jasotzeko duten eskubidea bete dadin.

3) Profesionalek osasun sistemaren erabakietan eta eraldaketan parte hartzea eta lidergoa izatea funtsezko elementua da sistemaren funtzionamendu onerako, eta gakoa izango da sistema barrutik birsortzeko.

4) Zuzendarien aldetik, kudeaketa-autonomia handiagoaren aldeko apustua egiten dugu sistema deszentralizatuagoan eta malguagoan, arriskuak hartuta. Hartara, gure zuzendarien kudeaketa estiloa berriz bideratuko da, klinikoek erakundearen kudeaketan duten lidergoa erabiliz. Horri esker, konpromiso handiagoa izango da sistemaren balioekin, gehiago identifikatuko dira sistemarekin eta haien motibazioa, inplikazioa eta baterako erantzukizuna handiagoak izango dira. Beraz, kalitatea hobetzera eta kostu-eraginkortasuna betetzera bideratuko da kudeaketa, zorrotasunez eta gardentasunez.

5) Laguntzaren antolakuntzari esker -integratuagoa eta sistemako eragileen partaidetzarekin-, eginkizun edo rol profesional berriak sortuko dira. Gaixotasun kronikoen tratamenduan eta jarraipenean, erizaintzako profesionalak nahiz farmazeutikoek eginkizun handiagoa izango dute sendagileekin batera. Prestakuntza-tresnak garatu behar ditugu, egungo profesionalen eta berrien gaitasunak egokitzeko.

6) Ikerkuntzarako eta berrikuntza zientifiko teknologikorako gaitasun handiagoa duen osasun sistema indartzen jarraitu behar dugu: erreferenteak izan behar dugu osasunaren ikerketaren eta biozientzien arloetan (patenteak eta argitalpenak) eta lankidetzaren eraginkortasuna eta itunak ezarri behar ditugu unibertsitateekin, erakunde publikoekin eta enpresa pribatuekin ikerketa sustatzeko eta finantzatzeko.

C.4) FINANTZAZIOA ETA IRAUNKORTASUNA

Diagnostikoa

Osasunaren politikarako erabilitako aurrekontuko baliabideen ikuspegitik, seguru asko gorako joera izango da. Pertsona bakoitzeko prestazioen igoerak –zati batez terapia, diagnostiko eta teknologia berrien ondorioz- eta populazioa zahartzeak gastuaren gorako joera eragingo dute, beste faktore batzuekin batera. Zenbait azterlanen arabera, osasunaren eta gizarte zerbitzuen kostuaren hazkundea 3 puntukoa da Euskadin BPGren gainean 2011-2020ko epealdirako, eta beste 3 puntukoa 2021-2030ko epealdirako, hots, egungo %8,4tik %15 ingurura.

Sistemaren finantza-bideragarritasuna bermatzeko, ahalik eta eraginkortasunik handiena bilatu behar da baliabideak erabiltzerakoan, eremu guztietan neurriak abiaraziz.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Sistemak nahikoa finantza-ahalmenarekin jardutearen aldeko apustuari eusten diogu, betiere kalitate eta emaitza parametro egokiekin. Baliabideak lurraldekako esleipenean berdintasun irizpidea lehenestearen alde gaude, lurraldeen kohesioa sakontzeko eta osasunaren arloko desberdintasunak ahalik eta gehien murriztuta. Sistemaren eraginkortasuna etengabe lortzeko bidetik jarraitu behar dugu oro har, sistema berritzeko eta eraldatzeko gure proposamenak aplikatuz.

2) Gogoeta argia eta sakona planteatu behar dugu une honetan eskaintzen ari garen prestazioei, teknikei eta prozedurei buruz, baita populazioaren osasunaren egoeran duen benetako eraginaz ere. Sistemak eraginkortasuna lortzeko bidean jarraitu behar du, iraunkortasuna lortzeko funtsezko elementua den aldetik. Horretarako, lehenik eta behin antolakuntzan proposaturiko neurri berrien eragina neurtu beharko da.

3) Nahikoa informaziorako sistema bat ezarri behar dugu, pazienteek tratamenduei buruzko arazoaren gaineko erabaki egokiak har ditzaten profesionalekin batera; izan ere, ez du zertan beti aukerarik garestiena izan.

4) Lehentasunak ezarri eta arretaren prozesuan baliorik ez dakarten jarduketak identifikatu beharko dira, baita baliabideen erabilera desegokia ere, beharrezkoa ez den kontsumoa ekiditeko. Zer behar den, zenbat balio duen eta zelan finantzatu behar den ezarri behar da. Osasunean izandako emaitzen araberrako ordainketa sakondu behar dugu, ekintza mediko hutsetik harago joanda, bai sistema publikoko erakundeekiko kontratuetan, bai sektore pribatukoetan.

5) Ez gara osasun zerbitzuak erabiltzearen ziozko baterako ordainketa gehiago sartzearen alde. Berdintasunaren kontrako neurria da baterako ordainketa eta, mugan, osasun sisteman sartzeko gizarte desberdintasunak areagotzen ditu, baita osasun mailetan ere.

D) Kohesiorako eta bizikidetzarako gizarte garapena

Gaur egun, hiru gertaera ezagunek baldintzatzen dituzte erabat herritarren eskariak eta herritarren betebeharrak betetzeko gizarte politikak, eta gainerako gizarte guztietan ere aurki daitezke: populazioaren zahartzea, familian gertatzen ari diren aldaketak eta migrazio-prozesuak.

Bizkor ari da zahartzen Euskadi; halaxe erakusten dute datuek eta aurreikuspenek. 2030ean, %11,4 egingo du behera Euskal Autonomia Erkidegoan 16 eta 64 urte bitarteko populazioak. 65 urtetik gorakoek kopuruak, berriz, %40 egingo du gora. Gainera, gure herrialdeak Europako bizi-esperantza tasarik altuenetakoa du (77 urte gizonezkoentzat eta 84 urte emakumezkoentzat). 2009ko azken zentsuaren arabera, ia 410.000 dira Euskal Autonomia Erkidegoan bizi eta 65 urte edo gehiago dituzten pertsonak, hots, bostetik bat adinekoen kontzeptuaren barruan sartzen da. Eginiko zenbatespenen arabera, 2014rako 50.000 pertsonak baino gehiagok behar izango dute prestazio motaren bat.

Faktore guztiek ematen dituzte famili ereduaren aldaketak, baina beharbada emakumea pixkanaka laneratzea da determinanteetako bat, egungo euskal gizartearentzat hain positiboa dena, guraso bakarreko familien eta sexu bereko gurasoak dituzten familien eredu berriekin batera. Gizarte behar berriak sorrarazten dituzte horiek aldaketa guztiek.

Immigrazioari dagokionez, gizarteratzea, gizarte kohesioa eta bizikidetzaren erronka zoragarriak dira guretzat. Ez bakarrik hemen gelditzeko eta euren bizi-proiektua hemen garatzeko datozen atzeritarrentzat eurentzat. Herrerako gizarteentzat eta agintari publikoentzat ere bai. Guztiei dagokie gizarte inklusiboa eratzeko lana egitea, herritar guztiak berdintasunez hartuko dituen, bertakoak nahiz atzeritarrak. Izan ere, erkidego bat eraikitzeak eta herrialde gisa etorkizunerako ikuspegi bat proposatzeko gure gizartean dauden eta izango diren pertsona guztien artean, ezinbestekoa da horiek pertsona guztiek guri dagozkigun gaietan eta erabakiak hartzeko prozesuetan parte hartu eta bertakoak direla sentitzea.

D.1) GIZARTE ETA OSASUN ARRETA

Diagnostikoa

Euskal adinekoek gero eta gizarte baliabide gehiago erabiltzen dituzte; nabarmen egin du eragilerak horrek, eskaintza handitu izanarekin bat etorriz. 2010ean, Euskal Autonomia Erkidegoko 60 urtetik gorakoek %6,9k erabiltzen du Etxez Etxeko Laguntza Zerbitzua. 1993an, berriz, %3,3k.

Zahartzearen eta mendekotasunaren erronkak eragina izango du, ezinbestean, gizarte babeserako sistemetan, gure finantza publikoen aurrekontuetan, gure egitura ekonomikoan (inbertsioa, aurrezpena, kontsumoa) eta famili finantzetan ere bai. Erronkari erantzuna emateko, politikak, sistema ekonomikoak eta gizarte eta famili harremanak berregituratu behar dira. Euskal herritarren gizarte-osasunaren gero eta eskari handiagoari egin behar diogu aurre, ez bakarrik baliabide berriak ezarrita, baizik eta bi sistemen (osasunekoak eta gizartekoak) arteko koordinazioaren eta berrantolaketa bidez, sinergiak eta baliabideak aprobetxatuz, gizarte-osasuneko eredu garatuta, koherentea eta iraunkorra lortzeko xede nagusiarekin. Hartara, erabiltzailea eta horren ohiko eremua izango da zerbitzuen ardatza: etxea.

Aurrerapen asko egin da azken urteotan gizarte-osasunaren arretaren arloan, baina asko dago egiteke oraindik. Gaur egun, erakundeek (Gobernua, osasun zerbitzuak, aldundiak eta udalak) koordinazioaren kudeaketan dituzten zailtasun handiak direla-eta, gizarte-osasunaren arreta atzeratu egiten da eta mendekotasuna dutenen artean injustizia eta desberdintasun handiena dakarten prestazio-hutsuneetako bat da.

Beste gizarte errealitate baterako sortutako ongizate sistema dugu. Hortaz, egungoari egokitu eta etorkizunerako prestatu behar da, eta horretarako, aldaketak egin beharko dira erakundeetan, administrazioan eta gizartean. Orainxe jardun behar dugu, errealitate instituzionala eta politika publikoak egungo gizartearen errealitatera eta geroko errealitatera egokitzeke.

Horrengatik guztiagatik, sistema eraginkorra behar dugu gizarte-osasunaren eremuan, jarduketa mistoa eskatzen duten behar konplexuei erantzuna bilatuko dien sistema. Sistemen plangintzatik eta koordinaziotik egin behar zaio aurre zahartzearen eta mendekotasunaren erronkari. Egungo eta geroko arazoei irtenbidea bilatzeko estrategia berriak behar ditugu. Eragile politiko, instituzional, sozial eta ekonomiko guztien negoziazioaren, elkarrizketaren eta elkar ulertzearen bidez egin behar diogu aurre arazoari. Agertoki honetan, sistemaren eraginkortasuna eta iraunkortasuna bermatu beharra dago.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Gizarte zerbitzuak gizarte-osasun zerbitzu berrien eskariari eta garapenari egokitzea. Arlo-arteke programak eta zerbitzuak garatzea eta esku hartzeko ibilbide berriak sortzea erabiltzaileen profil ezberdinen arabera. Joera ekonomiko, teknologiko, sozial eta kultural berriek garatzeko aukera berriak dakartzate eta, aldi berean, erronka berriak sortzen dituzte. Gizarte, etxe eta legeen aldetik dauden aldaketen eraginez, zerbitzu-erabiltzaileen profilaz hitz egiten dugu; ezaugarri nagusiak aniztasuna, aukeratzeko ahalmena eta partaidetza dira. Aniztasun horren aurrean, erantzun posible bakarra dago: zerbitzuak pertsonalizatzea.

2) Gizarte-osasuneko koordinazioa. Egungo bi sareak koordinatzearen aldeko apustua egiten dugu (osasunekoa eta gizartekoa), integrazio funtzionalaren printzipioaren pean. Horretarako, homogeneotasun handiagoa eman behar zaio sistemari, erakunde bakoitzak bere eskumena eta lurralde eremuan duen autonomia errespetatuz. Ildo horretan, funtsezkoa da teknologia berriak erabiltzea baterako informaziorako sistemaren garapenean, funtzionamendua errazteko eta sistemaren eskura jarritako giza eta diru baliabideak behar bezala erabiltzeko.

3) Kudeaketa-eredu berriak garatzea, hirugarren sektorearekiko eta ekimen pribatuarekiko lankidetzak euskarri hartuta.

4) Teknologia berriek pertsonen ongizatearen zerbitzura duten ahalmena erabat erabiltzea.

5) Etxea bultzatzea arretarako ohiko eremu gisa. Mendekotasunaren eta kronikotasunaren arretak, etxeko eremuan, ezinbestean egon behar du lotuta honako hauekin: gaixotasunaren humanizazioarekin, zerbitzuaren pertsonalizazioarekin, laguntza kualifikatuarekin, teknologia berrien aprobetxamenduarekin eta etxeko laguntzaren garapenarekin oro har, baita laguntza mailetako baliabide guztiekin itunak ezartzearekin ere.

6) Aurrezaintza bultzatzea. Mendekotasunaren aurrezaintzaren garrantziak guztioi dagokigun gai bat dakar, eta bizimodu osasuntsua izaten hasteko motibatzen gaitu. Mendekotasuna lantzen duen edozein estrategiak detekzio eta tratamendu goiztiarrak azpimarratu behar ditu, arreta goiztiarreko programak indartuz. Hala, galarazi egingo da funtzionamenduaren defizita nagusitzea (eta ezintasun iraunkorra).

7) Trebakuntza, ikerketa eta berrikuntza bultzatzea gizarte-osasunaren arloan. Testuinguru berri honetan, ezinbestekoa da trebakuntza eta garapen profesionala osotasunean eta batera bultzatzea. Behar berriek trebezia eta gaitasun berriak behar dituzte. Funtsezkotzat jotzen dira zahartzearekin eta berrikuntza-eremuekin lotutako eragileen arteko koordinazioa eta baterako ekintzak eta itunak abiaraztea hain zuzen ere planteaturiko erronkei aurre egin ahal izateko.

8) Iruzuraren kontra tinko borrokatzea.

D.2) LANGABETUAK GIZARATERATZEA ETA LANERATZEA ERRAZTEN DUTEN ZERBITZUAK

Diagnostikoa

Enplegua da gizarte ongizatearen oinarrietako bat eta, hezkuntzarekin eta osasunarekin batera, gure gizarte ereduaren funtsezko egitura da. Are gehiago, egungo inguruabarretan gure kezka nagusia da enplegua.

Nahiz eta Euskadiko lan-merkatuaren ezaugarriak direla-eta estatuko gainerako tokietan baino langabezi tasa txikiagoa izan, alertak eta gure kezkak beren horretan jarraitzen dute. Hartara, berehala jardun behar dugu, egoerari aurre egiteko politika eraginkor, zuzen eta iraunkorren bidez.

2011ko ekainean, 144.414 langabe zeuden Euskal Autonomia Erkidegoan, populazio aktiboaren %11 ia. Gazteen langabezia nabarmentzen da; izan ere, tasa hori bikoizten du: %23,7. Eustaten arabera, 16 eta 24 urte bitarteko 12.600 gazte aktibo daude lanik gabe Euskal Autonomia Erkidegoan. Nafarroako langabezi tasa %13 ingurukoa da.

Euskadin enplegua desegitea geldiarazi eta lanpostuak sortzen hasi behar dugu. Lanik gabe ez dago ongizate estaturik. Lanik gabe ez dago gizarte kohesiorik. Eta lanik gabe ez dago etorkizunik familientzat, gazteentzat eta erakundeentzat. Enplegua sortzea da gizarte politikarik onena eta, une honetan, lehentasunezko gizarte politika da.

Euskal Autonomia Erkidegoari enplegu politika aktiboak transferitzea, EAJ-PNVren ahaleginei esker lorturiko arrakasta, kontrako egoerari aurre egiteko eta enpleguaren sorkuntza dinamizatzeko aukera gisa ageri zaigu krisialdi egoera honetan. Horretarako, ezinbestekoa da dinamizazio hori errazten duten zerbitzuak eta programak eta ekintza horien eraginkortasuna hedatzeko tresnak sortzea.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Pertsonak eta aukeren kudeaketa eraginkorrak nagusi diren ereduak. Eredu horrek bermatu egin behar du langabetuek laneratzeko informazioa, orientazioa, prestakuntza eta laguntza egokia jasotzen dutela. Ikuspegi integralaren arabera landu behar dira zerbitzuak, pertsonengan oinarritua, eta epe ertainerako eta epe luzerako planteamenduarekin.

2) Lan-merkatuaren etengabeko prospekzioa. Enpresen eta enplegu politikak kudeatzen dituzten erakundeen arteko harremanak handitu behar dira. Zerbitzuen hasierako fasetzat planteatzen da interakzio horretan sortzen diren aukeren eta beharren identifikazioa. Ezinbestekotzat jotzen da lan-merkatuaren joerak eta sektore goranzkorren edo emergenteen agerpena ezagutzea enplegu-sorlekuak eta sinergia berriak identifikatzeko.

3) Merkatuaren beharrak betetzeko egokituriko eta bideraturiko zerbitzuak eta programak. Enplegua eta prestakuntzako berriazko programak garatzea hainbat talderentzat: Prestakuntza txikiko gazteentzat, laneratu beharreko emakumeentzat eta 50 urtetik gorakoentzat.

4) Ibilbideak integratzea, enplegua eskatzen duten pertsonentzat baliagarriak izan daitezkeen zerbitzuak eskaintzeko.

5) Kontratazio publikoko programak benetako eskaria duten sektoreetara bideratzea, trebakuntza ibilbide horiekin loturiko esperientzia ahalbidetzea eta, hala, pertsonen enplegua lortzeko aukerak handitzea.

6) Etengabeko trebakuntza-prozesuak eta ikaskuntza iraunkorreko programak bultzatzea eta laguntzea merkaturako funtsezko arloetan: Hizkuntzak, teknologia berriak, trebetasun teknikoak, etab.

7) Ahalik eta gehien baliatzea teknologia berriek eskaintzen dizkiguten aukerak. Eustaten informazioaren arabera, areagotu egiten da lana duten eta langabe dauden pertsonen arteko aldea arlo digitalean. Lan bila ari direnen %27k besterik ez du Internet erabiltzen.

8) Gizarte zerbitzuen eta enplegu zerbitzuen arteko programa koordinatuak. Osotasunean betetzea lanik gabe dauden pertsonen beharrak, laneratzeko prozesuan zentratzea ahalbidetzen dieten oinarrizko beharrak betetzea bermatuz. Enplegurako politika aktiboen arloko eskumena sartzek aukera bikaina dakar gizarte zerbitzuen eta enplegu zerbitzuen arteko koordinazio egokia ezartzeko; izan ere, behar-beharrezkoa da eta berariaz agerrarazi behar da toki mailan.

D.3) ETXEBIZITZARAKO ESKUBIDEA BERMATZEA

Diagnostikoa

Azken urteotako egoera ekonomiko zaila dela-eta, etxebizitza politikak errealitate berriari egin behar izan diote aurre: ekonomi eta finantza krisialdi sakonari. Testuinguru berriaren ezaugarri nagusiak dira administrazioak aurrekontuetan ezarritako murrizketak, langabezi tasa altuak eragindako zailtasunak eta neurri handi batean finantzaziorako zailtasun handiek higiezinaren sektorearen jardueran eragindako beherakada eta hartutako zorrak ordaintzeko arazoak.

Etxebizitza eskuratzeko modurik ez izatea da euskaldunen arazo nagusienetako bat, eta pertsonaren ohiko garapenarekin eta pobrezia-eraren kontrako borrokarekin lotutako beste arazo asko dakartza. Funtsezko zailtasunak dira, eta zailtasunok eta sortzen diren desberdintasunak leuntzeko lagungarriak izan daitezkeen gizarte laguntzen sistema eraginkorra gauzatu beharra dago.

Alde batetik, laneratzeko eta etxebizitza eskuratzeko zailtasunak dira bi eragozpen nagusiak gure gazteen emantzipazio-prozesua galarazteko edo zailtzeko. Arreta osoa eskaini behar diegu gazteei, gure etorkizuna baitira.

Etxebideren (Euskadiko Etxebizitza Zerbitzua) erregistroaren arabera, 95.000 pertsonak dute eskatua etxebizitza babestua Euskal Autonomia Erkidegoan. Etxebizitza jabetzan eskuratzeko zailtasunen ondorioz, gora egin du nabarmen etxebizitza errentan hartzeko joerak. Alokairuko etxebizitzaren eskaria Etxebideko eskabideen %68 da dagoeneko, baldin eta alokairua aukera bakarra nahiz etxebizitza erosteko edo errentan hartzeko aukera (bata zein bestea) gehitzen badugu.

Alde batera utzi behar ditugu "zozketan" oinarrituriko etxebizitza politikak. Ezinbestekoa da etxebizitza politika integrala sortzea eta abiaraztea, eragile sozialekin eta instituzionalekin neurri handi batean adostuta, etxebizitza behar duen populazioaren adin guztietako pertsona guztiek etxebizitza eskuratzeko baldintza errealistak errazteko eta sustatzeko, populazioaren sektore bat bera ere ahaztu barik.

EAJ-PNVren erantzuna

- 1) Alokairuko etxebizitza sozialen nahikoa kopuru eratzea, gure inguruko beste herrialde batzuetan dutenaren antzekoa, Euskadiko etxebizitza sozialaren eskaria beteko duena.
- 2) Etxebizitza politikak finantzatzeko formula berriak ezartzea eta erabiltzea. Nazioarteko erakundearen eta finantza-erakundearen bidezko finantzazioa. Alokairuko etxebizitza sozialak eraiki eta kudeatu nahi dituzten erakunde pribatuekin lankidetzan aritzea.
- 3) Gizartean baztertuta daudenek etxebizitza eskuratzeko modua errazteko berariazko planak egitea.
- 4) Hiri birgaikuntzarako eta birsorkuntzarako prozesuak bultzatzea, etxebizitza zaharrak egungo gizartearen erotasun-estandarretara egokitzea ahalbidetu eta "guettoak" diren eremuak sortzea galarazten dutenak. Udaler parte hartu behar dute prozesuan; izan ere, funtsezko eginkizuna bete behar dute hiri birgaikuntza eta birsorkuntzako prozesuotan, zeren ondo baino hobeto ezagutzen baitituzte birgaitu beharreko eremuak eta horiekin lotutako gizarte arazoak.
- 5) Etxebizitza babesten gero eta ehuneko handiagoa sustapen publikoko etxebizitzaren sustapen berrietarako dela ziurtatzea, baina aldi berean, babestutako etxebizitzaren gainerako kalifikazioen proiektuak ere aurrera eramaten direla bermatu behar da, talde guztientzako etxebizitzak jartzeko merkatuan haien diru-sarreraren arabera. Aldi berean, bestelako formulak sustatu behar dira, etxebizitza tasatua esaterako. Lagungarriak izan daitezke etxebizitza bat jabetzan

eskuratu nahi izan arren merkatu librean ezin sartu daitezkeen eta diruz lagundutako etxebizitzak eskuratu behar ez dituzten pertsonentzat.

6) Hutsik dauden etxebizitzak mugiarazteko laguntzak ematea alokairurako zerga pizgarriak emanaz.

7) Alokairu pribatua sustatzeko neurri gehiago, betiere etxebizitza bat alokairuan jarri nahi dutenen babesarababesa hobetzeko arautegi bat onetsita hasteko.

D.4) BERDINTASUNA ETA GIZARTE BABESA: PERTSONA GUZTIEN POTENTZIALA APROBETXATZEA

Diagnostikoa

Pertsona guztien arteko berdintasuna bermatzea ere gizarte erronka nagusienetakoa bat da, pertsonen sexua, sexu-orientazioa, erlijioa edo arraza edozein direlarik ere. Erakundeetatik berdintasun politikak gehiago abiarazi behar ditugu mailarik gorenenean, eta lehentasunezko gaitzat jorratu behar dira.

Azken urteetan, nabarmen aldatu da Euskadiko udalerrien demografia. Gure auzoetan, herrietan eta hirietan hartzek diren etorkinen kopurua handitu egin da. 2000an %1 besterik ez ziren etorkinak eta 2010ean, berriz, %7 dira Euskal Autonomia Erkidegoan eta %11 Nafarroan. Ahalegin eta erronka handiak dira pertsona guztien arteko gizarteratzea, gizarte kohesioa eta bizikidetzak, ez bakarrik hemen gelditu eta euren bizi-proiektua hemen garatzeko datozen atzerritarrentzat eurentzat, baizik eta harrerako gizarteentzat eta erakunde publikoentzat ere bai. Erkidego bat eraikitzeke eta herrialde gisa etorkizunerako ikuspegi bat proposatzeko gure gizartean dauden eta izango diren pertsona guztien artean, ezinbestekoa da horiek pertsona guztiek guri dagozkigun gaitetan eta erabakiak hartzeko prozesuetan parte hartu eta bertakoak direla sentitzea.

Genero-berdintasunaren arloan, aurrerapen nabarmenak gertatu dira Euskadin. Lanaren arloari dagokionez, adibidez, emakumeen enplegu tasa nabarmen handitu da eta, aldi berean, soldaten arteko desberdintasunak murrizten ari dira. Nolanahi ere, asko dago egiteke oraindik.

Guztiek dagokien gizarte inklusiboa eratzeko lana egitea, herritar guztiak berdintasunez hartuko dituen, bertakoak nahiz atzerritarrak. Pertsonen bizi-kalitate hobertarantz egin behar du aurrera gizarte ongizatearen aldeko apustuak, betiere berdintasunaren oinarritzko kontzeptuaren arabera. Horretarako, erakundeek eginkizuna zuzendu behar dugu gizarte zerbitzuen eremuan. Ongizateak eskubidea izan behar du herritar guztientzat.

Gizarte babes eta arretarako sistema funtsezko zutabea da esku artean dugun aktiborik handienean oinarrituriko ekonomi eta gizarte garapenaren eredia eraikitzeke: PERTSONAK.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Bizikidetzak sustatzea. Immigrazioaren arloan, gizarteratzearen eta gizarte kohesioaren funtsezko alderdietako bat jatorri eta kultura ezberdineko pertsonen arteko bizikidetzak sustatzea da, betiere edozein jokabide eta jarrera arrazista eta xenofobo erabat gaitzetsiz; idiosinkrasia, ohitura eta jardun ezberdinen errespetua sustatuz, baina oinarritzko eskubide eta askatasunen eta ordena demokratikoaren kontra izan daitezkeen guztien kontra borrokatuz. Horrengatik guztiagatik, erakundeek errealitate espezifikoiari egokituriko gizarteratze politiken lidergoa eramateko eta beste botere publiko batzuekin lan egiteko eta koordinatzeko konpromisoa hartu beharko dute.

2) Migrazio politika komuna bideratzea. Egungo testuinguruan, gure ustez, Europar Batasunak migrazio politikarako eredu komuna bideratu behar du, "errealista, arautua, enpleguan oinarritua eta gizarteratzeari begira". Immigrazioari buruzko Europako politika komun horiek, aldi berean, garapenerako lankidetzako politika komunetan ere izan behar dute euskarri, bien arteko konbinazioak baterako erantzukizuna baitakar.

3) Genero-desberdintasuna gaitzetzea, gizarte arazo nagusienetakoa baita gaur egun. Erronka nagusia gizonen eta emakumeen arteko eskubideen erabileran dagoen aldea murriztea da, emakumeek erabakiak hartzeko mailetan sartzeko modua dutela bermatuz eremu politiko, instituzional, ekonomiko, kultural, intelektual eta sozialetan, enpresetan, etab., benetako berdintasunaren bidean aurrera egiteko berme bakarra den aldetik.

4) Ahalegin guztiak indarkeria sexista amaitzeko. Gizartea emakumeenganako edozein eratako indarkeria gaitzetsi beharraz jabeatzeko lana areagotuz eta indarkeria horren kontra banaka eta taldeka egiteko estrategiak eskainiz. Bereziki gazteen artean. Hori lortzeko, ekimenak indartu behar ditugu, indarkeria sexista non den jakitea eta kontra egitea ahalbidetzen duten tresnak eta baliabideak eratzuz; hezkuntzan eta jokabide sexisten prebentzioan lan eginez eta era guztietako erasoen kontrako eginkizun aktiboa har dezaten bultzatuz.

5) Hirigintzaren arloko puntu beltzak desagerraraztea. Puntu beltzak edo seguruak ez diren tokiak desagerrarazten jarraitu eta emakumeen partaidetza bultzatu behar dugu, elkarrekin bidez, hirigintza kontseiluetan, genero-ikuspegia hirigintza plangintzetan edo horien aldaketetan islatze aldera.

6) Erabateko gizarteratzea gaigabeziaren edo ezintasunaren arloan. Aurrerapen handiak izan dira araudietan, diru-laguntza publikoak sortu eta gizartea jabetuagoa dago, baina egia esan, ezindu gutxi daude lanerata, eta hori da urrats nagusia erabat gizarteratu daitezen.

7) Eskubideak sustatzea. Jardun osagarri gisa, botere publikoek inplikatzeko jarraitu behar dute gay, lesbiana eta transexualen eskubideak bermatzeko lanean, baita edozein arraza eta sineste duten pertsonenak ere, berdintasunaren eta ezberdinarekiko errespetuaren balioa sustatuz eta gizarte inklusiboa lortzen lagunduz. Eremu honetan funtsezkoa da berdintasunaren arabera hezkuntzaren ekarpena.

D.5) HAZKUNTZA PERTSONALERAKO ETA GIZARTE GARAPENERAKO KULTURA

Diagnostikoa

Azken urteotan ikusi ahal izan dugunez, kultura bere eginkizuna hasi da berriz ere definitzen ekonomiaren eta garapenaren aurrean. Gizartearen garapena eta gizarte kohesioa bultzatzeko duen garrantzia ukazina da, baita hainbat arlotan duen eginkizun garrantzitsua ere: kultur aniztasuna, gutxiengoaren gizarteratzea, genero-berdintasuneko prozesuak eta hiriko eta landako erkidego baztertuen arazoa.

Kultura da gizarte eskari handietako bat gizarte aurreratu batean. Erakundeek eskari horri erantzuna emateko erantzukizuna dute, kulturaren adierazpen guztiei tokia emango dieten guneak ahalbidetuz, batez ere sormena eta berrikuntza bideratzen dituztenak. Ezin ahaztu dezakegu kulturak dimentsio ekonomiko garrantzitsua duela, bereziki hirietan agerrarazten dena, eta hiri horiek hiriko turismoa eta talentu berri sortzaileak toki eta nazioarte mailan erakartzeko guneak bilakatzen dira.

Euskal Autonomia Erkidegoan, 234 euroko gastu publikoa izan zen kulturean 2008ko ekitaldian biztanleko, eta guztizko inbertsioa 510 milioi eurokoa da, hots, Euskal Autonomia Erkidegoa da kulturaren arloan gastu publiko gehien duten autonomia erkidegoetako bat, Suediaren eta Austriaren gastuaren parean.

Testuinguru horretan, kulturaren garapena eta kulturak dakartzan aukeren aprobetxamendua sustatzeko neurriak gauzatu behar dira.

EAJ-PNVren erantzuna

- 1) Kalitatezko kultur programazio askotarikoa eta zabala sustatzea eta ezagutaraztea.
- 2) Sormena eta sorkuntza artistikoa bultzatzea eta sortzaileei guneak eskaintzea jardun artistikoa garatu ahal izateko, batez ere gazteenei.
- 3) Ikastetxe eta kultur mugimendu pribatuekin eta elkarteekin batera lan egitea.
- 4) Gizarte eta ekonomi aktibo garrantzitsua den kultur ondarearen ustiapen iraunkorra. Ustiapen iraunkorra da gure inguruko herrialde askoren sektore estrategiko nagusienetako bat. Kultur ondarea babestea eta zaharberritzea eta lurraldearen ikuspegi integrala duten proposamen berrien bidez aberastea apustu estrategikoa da, honako hauek dakartzana: gune turistikoak sortzea eta munduari irekitzea, herritarren autoestimua gauzatzea, unibertsitate mailako loturarako bitartekoa, herrialdeen eta eskualdeen hazkunde ekonomikorako aukera eta gizarte kohesioaren hobekuntza.
- 5) Kultura garapen ekonomikorako eta turismoa erakartzeko eragile gisa erabiltzea.
- 6) Gune publikoen erabilera sustatzea kultur jardueren erdigune gisa.
- 7) Euskarazko kultur edukien sorkuntza (kulturgintza), ekoizpena eta banaketa indartzea – nazioarte mailan ere bai-, euskara osotasunean bultzatzeko xedearen barruan. Euskal gizarteak ezaugarri jakin bat du: ondo zehazturiko nortasuna ematen diguten zenbait balio. Geure kultura eta geure hizkuntza, eremu guztietan balioetsi beharrekoak.

E) Gobernu ona

“Gobernu ona”ren esanahia jarduketa publikoarekin dago lotuta, printzipio eta helburu hauen arabera bideratzen den jarduerarekin:

- Garapen iraunkorreko printzipioak betetzea.
- Azpimarratu egiten da herritarrek administrazioaren erabakietan parte hartzea eta barne hartzea.
- Ahalik eta gardentasun eta zintzotasunik handiena bermatzea baliabide publikoen erabileran.
- Bereziki azpimarratzea gizarteratze politikak.
- Informazioaren teknologien potentziala baliatzea, zerbitzuen prestazioa hobetzeko.
- Sektore publikoaren eta pribatuaren arteko itunak erabiltzea.
- Lankidetzeta handia izatea beste administrazio batzuekin.
- Ekimen publikoen berrikuntza sustatzea.

2011ko maiatzaren Euskobarometroaren arabera, Euskal Autonomia Erkidegoko herritarren %69 ez dago pozik gure demokraziaren funtzionamenduarekin. Erakundeei buruzko balorazioa ere ez da ona, zenbat eta hurbilagoa izan orduan eta hobea da ordea. Herritarrek Euskadiko udalekin duten gogobetetasuna %39koa da; foru aldundiekin %32 eta Eusko Jaurlaritzarekin %19 besterik ez, Espainiako gobernuak baino 5 puntu gehiago besterik ez.

Etorkizuneko gobernuak etengabe egokitu eta eboluzionatu beharko dute balioa sortzeko; gizarte baliagarritasunarekin lotu behar da balio hori. Herritarren baldintza eta igurikapen aldakorrei erantzuna emateko duten protagonismoari eutsi beharko diote, baita gero eta konplexuagoa den errealitatean eraginkortasunez jarduteko ahalmena sustatu ere. Gobernuak gero eta F.A.S.T.ago izan behar dute (Flat, Agile, Streamlined and Technologically enabled), hots, hurbilagoak, bizkorragoak, eraginkorragoak eta teknologiaren aldetik ahalmen handiagokoak.

E.1) SEKTORE PUBLIKOAREN ERAGINKORTASUNA ETA PRODUKTIBITATEA ARRAZIONALIZATZEA ETA HOBETZEA

Diagnostikoa

Administrazio publikoak modernizatzen eta eraldatzen jarraitu behar du eraginkortasun eta kalitate handiagoan aurrera egiteko, herritarrentzat bideratuago egoteko, egungo gizartearen eskariari erantzuna bilatzeko. Gehiago eta baliabide gutxiagorekin egitea da egungo erronka.

Euskadik aurre egin beharreko modernizazio kontzeptuarekin batera, erakundeak etengabe egokitzeko prozesua izan behar da, betiere aldagetak azpimarratuz, hots, administrazio publikoak egunean etengabe jarri beharra esku artean dituen baliabideei eta baliabideen erabilera eraginkorrari dagokienez.

Enpresek beren antolakuntzan eta prozesuetan eboluzionatu duten bezala, administrazio publikoak berrikuntzak ezarri behar ditu kudeaketa-eredu berrietara eta tresna berrien erabilerara egokitzeko. Teknologia berriak sartzekak posibilitate berriak dakartza produktibitate, eraginkortasun eta kostuen murrizketaren aldetik. Egungo testuinguruan administrazio publikoak hobetu funtzionatu eta gutxiago kosta behar zaigu. Azken finean, produktiboagoa izan behar du.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Herritarrei eman beharreko zerbitzua hobetzea da EAJ-PNVk gobernari buruz duen ikuspegiaren funtsa. Herritarrengandik hurbil egonik dagoen administrazioa denez gero, administrazio publikoak herritarren beharrak eta igurikapenak ezagutu eta zerbitzuak horietara egokitu behar ditu, komunikaziorako bideak ezarriz eta berrikuntzarako gaitasunak garatuz, zerbitzuetan bertan nahiz zerbitzuak emateko moduan.

2) Zorroztasun eta eraginkortasun irizpideak lehenestea. Politika publikoak eraginkortasun irizpidea oinarri hartuta kudeatu behar dira eta, jakina, zorroztasun handienarekin jokatu behar da aurrekontuen aldetik eta ekintza publikoa beti eraundu behar duen austeritate printzipioa aplikatuz, are gehiago egungo egoeran.

3) Administrazio publikoa modernizatzeko eta berritzeko politikak bultzatzea. Gizartearen betebeharrak betetzen dituen administrazio eraginkorraren bidean egin behar dugu aurrera, administrazio irekiaren bidez eta kudeaketan gardentasunez jokatu eta erabakian hartzean gizartearen partaidetza duen administrazio baten bidez. Esku artean dituen baliabide mugatuen etsenpluzko erabilera izango duen administrazio eraginkorra. Bide horretan aurrera egin behar dugula irizten diogu eta, horretarako, ondoko ildo hauek landu behar dira: Antolakuntzako egiturak egokitzea, administrazio-kargak murriztea eta prozesuak birsortzea eta hobetzea.

4) Koordinazio instituzionala hobetzea. Herrialde txikia gara, gure historiaren eta foru lurralde bakoitzaren berezitasunaren ondoriozkoak diren hiru administrazio maila dituen. Hiru administrazio mailak beharrezkoak dira, baina haien funtzioak eraginkortasun irizpidearen arabera banatu behar dira eta ahalik eta koordinaziorik handiena bermatu behar da.

5) Pertsona kokatzea administrazioaren "erdigunean", hots, herritarra. Herritarrek ez ditugu "administratuak" izatearen ikuspegi paternalistaren arabera hartu behar, "bezero"tzat baino, eta haien betebeharrak bete eta erantzun egin behar diegu. Eta are gehiago, "bezero arduratsu"tzat hartu behar ditugu, jasotzen dituzten zerbitzuen kostuaz jabetuta gaudela.

6) Gobernuko plangintza estrategikoa. Plangintza estrategikoa da Euskadiren "nabigazio-orria" zehazteko dugun gobernurako tresna. Plangintzaren bidez, interes publikoko arrazoi nagusiak zehaztu eta hierarkiak eta lehentasunak ezar ditzakegu, betiere kudeaketarako estrategia, politikak, helburuak, xedeak eta kontrolerako metodoak zehaztuz.

7) Proiektuen diziplina handiagoa kudeaketan. Proiektu bakoitzaren eremuan eta maila globalean zuzendaritza, koordinazio, jarraipen eta kontrolerako organo egokiak ezartzeak indartu egingo ditu gobernuaren eraginkortasuna eta zerbitzuen etengabeko hobekuntza.

8) Lankidetzaren sustatzea. Lehiakortasun eta eraginkortasun helburuak lortzeko, erakundeetako mailen arteko lehiatik lankidetzarako jauzia egin beharra dago. Elkarren osagarriak izateko modua bilatu behar da, "lankidetzan diharduen administrazioa" kontzeptua garatuz. Horretarako, aurrera egin behar dugu lankidetzaren eta sareetako formulatan, teknologiak lagunduta eta irudimenezko proposamenak euskarri hartuta. Betiere eraginkortasunari begira. Ildo horretan, hainbat formula erabil daiteke hala nola udalerririk biltzea zerbitzuak emateko, azpiegiturak partekatzeak aukera edo baliabideen kudeaketaren koordinazioa. Funtsezko lankidetzaren da, gure erakundeei eska dakiekeen eraginkortasunean aurrera egiteko. Hori guztia baliabideak hobetzeko eta beharrezkoak ez diren bikoiztasunak desagerrarazteko.

9) Euskadiko administrazio publikoko profesionalak gehiago trebatzea eta espezializatzea. Etengabeko trebakuntza aurrerapenerako funtsezkoa den aldetik. Enpresek beren antolakuntzan eta prozesuetan eboluzionatu duten bezala, administrazio publikoak berrikuntzak ezarri behar ditu kudeaketa-eredu berrietara eta tresna berrien erabilera egokitzeko. Pertsonengan arreta berezia jarri behar duten berrikuntzak dira, zeren pertsonarik gabe ezinezkoa baita aldaketa oro.

10) Jabekuntza. Erakundeen jabekuntza nahi badugu, pertsonalaren jabekuntza ere landu behar dugu, etengabeko hobekuntzarako eta herritarren zerbitzura egoteko helburuarekin bat egin dezaten.

11) Iruzuraren kontrako borroka, dela zerga-bilketari dagokionez, dela gizarte laguntzen emakidari dagokionez. Gure gizarteak behar handiak dituenez gero, bidezkoak diren euro guztiak biltzen direla bermatu behar dugu, baita inbertitzen den euro bakoitza benetan behar duenarekin eta horretarako eskubidea duenarekin inbertitzen dela ere.

12) Politika publikoen ebaluazioa. Benetako demokrazian ezinbestekoa da politika publikoen ebaluazio gardena. Alde batetik, kontuak ematea beharrezko baldintza baita gobernuaren legimitaterako. Eta bestetik, ebaluazioa ezinbestekoa delako erabakiak hartzeko tresna gisa, aukera estrategikoak lehenesteko modua ematen baitu, planteaturiko helburuei eta herritarren benetako beharrei ondoen erantzuten dieten estrategiak hautatze aldera.

E.2) ADMINISTRAZIO HURBILAGOA ETA ABEGITSUAGOA. E-ADMINISTRAZIOAREN ALDEKO APUSTUA.

Diagnostikoa

XXI. mendeko administrazio publikoek orain arte izan ez duten aldaketari egin behar diote aurre herritarrekiko harremanetan. "Administrazioa-administratua" eskematik "zerbitzuen eskaintzailea-eskatzailea" eredurako eboluzioa funtsezkotzat jotzen da agertoki berri honetan. Herritarrekin harremanetan izateko modu berria finkatzen ari da teknologia berriak nagusitzen diren heinean, gure zerbitzu publikoen kalitate hobea eskatu eta zerbitzu publiko berrien egituraketa sartzen den neurrian. Bereziki, erakundeak "K belaunaldi"ko gazteei egokitu behar zaizkie: Konektaturik, komunikatzen, edukietan zentratua, konputerizatua, erkidegora bideratuta eta beti "klikatzen" ari den gazteria.

Informazioaren Gizartean, erakunde publikoek ezin dute itxaron pertsonak eurengana hurbiltzea, baizik eta komunikazio aktiboko ikuspegia hartu behar dute, administrazioa pertsonengana hurbiltzeko. Teknologia berriek eskaintzen dituzten aukeren euskarria izan behar du komunikaziorako estrategia berriak; izan ere, zuzeneko komunikazioa, merkeagoa eta informazio bolumen handiagoa emateko gai den komunikazioa ahalbidetzen dute teknologia berriek.

Administrazio irekia, eskuragarria, eraginkorra, errealitateari egokitua eta kalitate handikoa da erronka. Teknologia berriek aukera handiak ematen dituzte administrazioaren eta herritarren arteko harreman zuzenagoak izateko, on-line zerbitzuak presentziazko zerbitzuekin osatuz. Hain aldaketa garrantzitsua bideratzeak ez du soilik forma ukitzen; sakonean ere badu eragina. Erakundeok geure gain hartu behar dugu iraultza horrek dakarren konpromiso politikoa, horri aurre egiteko kultura eta antolakuntzaren aldetik gauzatu beharreko eraldaketari dagokionez. Oso aukera handiak daude, zerbitzuen aldetik eta kostuen aurrezpenaren aldetik.

Eusko Jaurlaritzak 1999. urtean Euskadi 2000 programa abiarazi zuenetik, ekimen eta plan ugari bideratu dira euskal gizarte osoak internet eta teknologia berrien iraultzaren trena har zezan lortu ahal izateko, baita teknologia horien garapenean, erabileran eta aprobetxamenduan eragile nabarmen bihurtu dadin ere. Aurrerabide handia egin dugu, baina oraindik gehiago hurbildu behar dugu beste herrialde batzuetara, Hego Korea edo AEBra esaterako. Edo Kanada edo Erresuma Batura; izan ere, NBEren e-gobernuari buruzko 2010eko txostenaren arabera, munduko liderrak dira arlo horretan.

EAJ-PNVren erantzuna

- 1) Internet izatea erakunde guztietan, herritarrek "zerbitzuak kartara" izan ditzaten lortzeko, behar dutenean, behar duten tokian eta moduan. Administrazio irekia etengabe, hots, "365/24 Administrazioa".
- 2) Interneteko presentziaren eredutik 2.0 web-erako eboluzioan aurrera egitea. Dagoeneko kontua ez da bakarrik informazioa eta zerbitzuak ematea. Teknologia berriak entzuteko eta hitz egiteko ere dira baliagarriak. Entzuten eta hitz egiten duen Administrazioa behar dugu.
- 3) e-administrazioa gardentasuna errazten duen tresna da eta informazio kantitate handia eskuragarri eta oso kostu txikiarekin herritarren eskura jartzea ahalbidetzen du.
- 4) Teknologia berriak lagungarriak dira partaidetzarako ere, iritziak, proposamenak eta kezak adierazteko eta kontsultarako prozesuak egitea errazten dutelako.
- 5) e-administrazioan aurrera egiteak antolakuntza-eredua egokitzea ere eskatzen du. Eginkizun batzuetan denbora aurreztu eta denbora gehiago eman beste batzuetan. Erantzukizun berriak eta ekimen berriak abiaraztea, elkarlanean oso zentratu-erako ikuspegi

batekin; horretarako, funtsezkoa da kode irekietan oinarrituriko sistema elkarreragingarriak sortzea.

6) e-administrazioak eskuragarritasuna errazten jarraitu behar du, eta pertsona guztiek bere edukiak eta zerbitzuak eskuratzea ahalbidetu behar du, pertsonen ezintasuna (fisikoa, intelektuala edo teknikoa) edo erabileraren ondoriozko ezintasuna (teknologikoa, soziala) edozein delarik ere. Horrexegatik, alfabetatze digitaleko programak eta interneten sartzeko azpiegitura publikoak garatzeari eutsi behar zaio.

7) On-line administrazioa erabiltzeko modua hobetzea, zerbitzu erakargarriak eta ulertzeko, ikasteko eta erabiltzeko errazak diren zerbitzuak eskainiz.

8) Elkarreragingarritasunean aurrera egitea funtsezkoa da IKTen ahalmen ekonomikoa eta soziala ahalik eta gehien baliatzeko. Aurrerabide hori eraginkorra izango da soilik plataforma eta estandar irekietan oinarrituz gero.

E.3) AUTOGOBERNU FISKALA

Diagnostikoa

Zerga politikak datozen lau urteetan bete behar duen eginkizunari buruzko gogoetan, lehenik eta behin, zerga politika horrek erantzun egokia emateko aurre egin beharreko erronka nagusiak aipatu behar dira.

Hala, finantzen eremuaren aldetik, euskal erakundeen finantzen egoera datozen urteetan zedarrituko duten lege nagusien beharrezko negoziazioa izango dugu, Kupoaren Legea eta Ekarpunen Legea, hain zuzen ere euskal ekonomia pixkanaka suspertzen ari den testuinguruan, krisialdi sakonaren ondotik. Hori dela-eta, 2011rako aurreikuspenak 2006an lorturikoak baino txikiagoak dira oraindik sarrera publikoen bilketan, eta epe laburrean ez da aurreikusten zerga sarreraren igoera nabarmenik. Gainera, gastuen aldetik zenbait tirabira ditugu, ongizate estatuari eusteko gero eta handiagoak diren eta krisi ekonomikoak agerian utzi dituen beharrek eragindakoak, batez ere gizarte politiken arloan. Beraz, oso nekeza da aurrekontuen egonkortasuna lortzeko helburuak behar bezala betetzea.

Horrexegatik, zerga politikak lortu beharreko betiko helburuez gain (berdintasuna eta eraginkortasuna), datozen urteetan arreta berezia jarri behar dugu garrantzi bereziko bi helburutan: Nahikoa aurrekontua izatea eta ekonomia suspertzea. Datozen ekitaldietarako gauzatu behar dugun zerga sistemak nahikoa baliabide eman behar ditu euskal administrazioei exijituriko gastuei aurre egiteko eta, gainera, ekonomia suspertzen, aberastasuna sortzen eta enplegua berreskuratzen lagunduko duen agertokia erraztu beharko du.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Egungo zerga eredia berrikustea eta eguneratzea, betiere euskal erakundeek gaur egun arauen aldetik duten eskumeneko zergak ardatz hartuta.

2) Zeharkako zergapetzea lehenestea 2012-2016ko bost urterako Kupoaren Legearen negoziazioan, funtsean Balio Erantsiaren gaineko Zerga eta Zerga Bereziak.

3) Gure erakundeek zergen arloan garrantzia duten nazioarteko foroetan bultzatzen eta eztabaidatzen ari den fiskalitate global berria sortzeko partaidetza handia beren gain har dezaten bultzatzea, hots, Europar Batasunean eta OCDEn, finantza eta ingurumen fiskalitatearen eremuan. Horretarako, beharrezko aldaketak bultzatu behar dira prozesu horretan dugun protagonismoa aintzatesten duen hitzarturiko testuan. Europar Batasunaren Ekonomi eta Finantza Gaietarako Kontseiluan (ECOFIN) partaidetza indartuz, gure interesen alde egiten dela bermatzeko Europar Batasuneko ekonomi eta zerga politikak gero eta gehiago biltzeko testuinguruan.

4) Iruzur fiskala errotik desagerraraztea. Premisa bat bete behar da nahikoa aurrekontu izateko, errentak banatzeko eta ekonomia suspertzeko zerbitzua emateko helburuak betetze aldera: zerga iruzurra errotik desagerraraztea. Izan ere, euskal erakundeek betidanik bideratu dituzte ahalegin handiak apustu horretan, eta iruzurra egiten dutenak atzeman eta jazartzea erabateko lehenetasuna da.

5) Gobernantza oneko jardunak ezartzea zergen eremuan, zerga sistemen funtzionamendu egokia hobetzeko tresna gisa. Europa mailan bezala, berdintasun, ahalmen ekonomiko, banaketa eta ekitate printzipio klasikoak zerga-erreforma sistemetako prozesuetan sartu bakarrik ez, bestelako kontzeptu batzuk ere sartu behar dira hala nola administrazioen arteko lankidetzak eta koordinazioa, bateratzea, informazio-truke bizkorra eta eraginkorra, zerga administrazioen arteko helburu komunak lortzea (iruzurraren eta zerga-ihesaren kontrako borroka), e-Administrazioa, zergadunek bete beharreko kostuak murriztea, elkar aintzatestea eta hainbat eremutako zerga administrazioen arteko konfiantza eta laguntasuna.

E.4) LURRALDEAREN ERABILERA OREKATUA ETA INGURUMENAREN BABESA

Diagnostikoa

Lurraldearen antolamendu egokia da abiapuntua natur baliabideak eta biodibertsitatea zaintzeko.

Garapen iraunkorraren lehentasunezko helburua proiektu bideragarriak zehaztea eta triangeluko hiru "E"ak bateratzea da: Giza jardueren alderdi ekonomikoak, ekologikoak eta gizarte berdintasuna.

Azken boladan, metropoliak hedatzeko hirigintza joerak lehenetsi dira eta, ondorioz, lur gehiago hartu eta garraio azpiegitura handiagoa eta energia kontsumo handiagoa behar izan dira. Agerikoa denez, ez da hirigintza eredu iraunkorra. Gainera, sakabanaketa-eredu horrek kaltetu egiten ditu maila ekonomiko txikiagoko pertsonak eta familiak, hiriguneetatik edo jarduera ekonomikotik urrun dauden eremuetan bizi baitira. Ibilgailua eskuratzerik ez dutenez eta garraio publiko garestia eta desegokia dutenez, are baztertuago daude gizartean.

Etengabe bilatu izan du EAJ-PNVk herrialderako gure ereduaren iraunkortasuna. Jakin badakigu ez duela merezi etorkizunerako garapenik lortzea gure ingurumena eta gure gizarte-ekonomiaren oreka zaintzeko gai ez bagara. Gure gizarteak aurrera egin behar du naturarekiko oreka bilatu nahian, eta lan hori egin izan dute euskal udalek eta aldundiek. Hala, lagungarriak izan dira gure herritarrekin batera herrialde modernoa eraikitzen, ongizate maila handikoa, baina aldi berean, natur ondare aberatsa eta askotarikoa eta gizarte egitura orekatua duen herrialdea.

Euskadik jarraitu egin behar du iraunkortasunaren bidean, lurraldea erabat berdea lortzeko ekimen gehiago eta herritar guztien kontzientziazioa bultzatuz. Proiektu handiak egiten dira eta ahalegin handiak eskatzen dira, baina oraindik puntu beltzek badiraute Euskadin, eta horietara bideratu behar dira ekimenak. Industriak lurraldea hartzen du, garraioak nahi baino gehiago kutsatzen du autoaren diktaduragatik eta errekek laguntza handiagoa behar dute garbitzeko. Industri tradizioko zenbait herritan, neurri iraunkorrek gauzatu behar dira.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Ekologia eta ingurumena eta lurraren erabilera, etxebizitza eta mugikortasuneko jarduketak guztien plangintza ezinbestean bateratu behar ditugun garapen-eredua erraztea. Trinkoa eta zuzkiduren aldetik orekatua den hiri-eredua bultzatu behar da, hiri hedapenari mugak jarriz eta hirien diseinuak ekoeraginkortasun irizpideak oinarri hartuta sortuz, egoitzetako jarduera-eremuetatik hain urrun egon barik eta mugikortasuna erraztuz. Horretarako, lehentasuna emango zaio garraio publikoari eta oinezko eremu gehiago sortzeari. Eredu hori lagungarria da gizarte kohesiorako, zeren eta lurraren antolamenduak benetako zentzua hartzen baitu hiria zentzurik sakonenean sortzeko ikuspegitik, hiriaren tamaina alde batera utzita.

2) Lurralde eko-inteligentea kontzeptua balioestea. Energia eta baliabideak aurrezteko teknologia inteligenteak aplikatzen direneko lurraldeari deritzo, eta hartara, iturri berriztagarrietan oinarrituriko energiaren ekoizpena sustatu, emisioak murriztu eta hondakinen kudeaketa egokia izan behar da.

3) Erabateko kalitatea bultzatzea. Informazioa duen gizartea izan behar du lurralde eko-inteligenteak, iraunkortasunaren arloan baterako erantzukizuna duena eta tokiko natur aberastasunaren eta aniztasunaren berri duena. Hori guztia bizi-kalitate hobea lortzeko, betiere Euskadik nazioarte mailan irudi ona izateko eta gure enpresen lehiakortasuna hobetzeko lagungarria izango dela ahaztu barik.

4) Etxebizitza birgaitzearen aldeko apustua. Garapen iraunkorreko eredu batean, etxebizitzarako eskubidea ere ez da beste arlo batzuekin zerikusia ez duen eremutzat hartu behar, zeren eta, etxebizitza gehiago sortzen baditugu testuingurutik kanpo, hiriari eraso egingo baitiogu eta hiriari datxezkionak zaildu edo galarazi egin baititzakegu hala nola mugikortasuna, irisgarritasuna, ingurumenaren kalitatea edo bertan bizi direnak baztertuak izatea. Horregatik, birgaitzea lehenesten dugu eta ez eraikuntza.

5) Eraikuntza iraunkorraren aldeko apustua egiten dugu, eraikuntza sistema oro har aldatuz prozesu berrien bidez, material eraginkorragoak eta energia berriztagarriak erabiliz.

6) Mugikortasun-eredu integratua eta iraunkorra, ingurumena errespetatzen duena. Horretarako, ibilgailu pribatua murriztu eta garraio publikoak, oinezkoen eremuak eta bizikleta eta beste garraio bide ekologikoak modu egokian erabiliko dituen hirigintza diseinua lehenetsiko ditugu. Garraioa balio estrategikoko sektorea da, gizarte eta lurralde kohesiorako ahalmena duena. Garraio segurua, kalitatezkoa, eraginkor eta iraunkorreko eredu baterantz jo behar dugu.

7) Trenbide sistema bultzatzea, Euskadiko mugikortasunaren oinarria izan behar duena, lurraldearen barruan nahiz kanpoko herrialdeekiko loturan. Abiadura Handiko Trena izango da, funtsean, pertsonen zein merkantzien garraio publikoa, eta gainerako garraio publikoen sistemekiko intermodalitatean oinarrituko da haren koordinazioa. Euskadiko garraio-sare osorako txartel bakarra ematea funtsezkoa da helburu hori lortu ahal izateko.

8) Hiriko eta industriako hondakinak banatu, bildu, gaika batu eta tratatzeko sistemak hobetzea, emisioen eta hondakinen kontrolean aurrera egitea, energi eraginkortasuneko neurriak ezartzea, gune publikoetan eta pribatuetan energia berriztagarrien erabilera sustatzea eta ura aurrezteko planak garatzea, hornidura-sareen hobekuntzak barne dituztela.

9) Natur paisaiaren, biodibertsitatearen eta oreka ekologikoaren babesa bultzatzea. Babestutako gune berriak eta parke eta berdegune berriak hobetzea eta garatzea gure herri eta hirietako airea garbitzeko gune gisa.

10) Iraunkortasunaren aldeko apustuaren enpresa dimentsioa bultzatzea. I+G+b-n liderrak diren eta nazioartean zabaldu duten enpresak dituen sektoreeko enpresak dugu, ekomerkatuaren potentziala balia dezakeena, batez ere garapen iraunkorreko estrategiei ekiten hasita dauden herrialde goranzkorretan edo emergenteetan.

E.5) GARDENTASUNA ETA PARTAIDETZA

Diagnostikoa

Heria ordezkatzen duen demokrazian, herritarrek gero eta inplikazio txikiagoa dute politikagintzan. Erronka global berriei erantzuna emateko sortzen da herritarren partaidetza, betiere herritarrei etengabe galdetzea oinarri hartuta, gizarte eskariei egoki erantzuteko. Euskadin herritarrek ordezkatzeko demokrazia berriak gardentasun, autokritika, elkarrizketa, kalitate, sormen eta berrikuntzaren inguruko helburuak ditu. Parte hartzeko mekanismoak dakartzaten elkarrizketa eta erabaki prozesuak lagungarriak izan daitezke negoziazioaren eta bateratzearen kultura hedatzeko gure gizartean.

Teknologia berriek, gaur egun, herritarrekin hurbilago interakzioan jarduteko modua ematen diote administrazio publikoari, eta partaidetzan eta demokrazian oinarrituriko eredia garatzea ahalbidetzen du. Gobernuan teknologia berriak erabiliz, administrazio gardenagoa, eraginkorragoa eta parte-hartzaileagoa garatzeko modua dago.

Azken urte hauetan, arrakastaz burutu dira Euskadin herritarrek parte hartzeko hainbat esperientzia. Erakundeek parte hartzeko mekanismoak sustatzen jarraitu behar dute, solaskidetza irekia eta iraunkorra atxikiz, dela gizarte eta ekonomi taldeak ordezkatzen dituzten erakundeen bitartez, dela zuzenean herritarrekin.

EAJ-PNVk uste du publikotasuna gobernatzeko eta politika egiteko modua aldatu dela, onerako eta behin betiko. Partaidetza politikoa gure gizartera iritsi den iraultza da, hemen gelditzeko betiere. Horren aldeko apustua egiten dugu argi eta garbi. Eremu mota guztiak hartzen ditu partaidetzak: Herrialde mailako egoera politikoa konpontzearekin lotutako ekimenak edo gure herriak eta hiriak hobeto funtzionatzeko erabaki txikiak.

Gainera, EAJ-PNVk zuzendutako erakundeen gobernu ekintzaren oinarritzko printzipioak dira gardentasuna eta etika; baina ez hori bakarrik: oposiziotik gure lana bete dugun erakundeetan egin ditugun eskakizun nagusienetako bat ere bada.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Politika publikoen baterako eraikuntza eta baterako ekoizpena sustatzea. Gizarte modernoetan eta irekietan, eraikuntza dinamiko baten bidez gertatzen dira aldaketa politikoak eta gizarte hobekuntzak, eta prozesu horretan, herritarrek erabakiak hartu eta errealitate politiko berriaren pixkanakako instituzionalizazioa bultzatzen dute. Horregatik, politika publikoen baterako eraikuntza eta baterako ekoizpena sustatzen du EAJ-PNVk. Baterako eraikuntzak berekin dakar gizarteak politiken kudeaketari buruzko erabakien sorkuntzan (helburuak eta erregulazio bitartekoak eta finantza bideak zehaztea) eta erabakietan (administrazioa, prestazioa eta ebaluazioa) parte hartzea. Baterako ekoizpenak, berriz, gizarteak politika horiek abiaraztean parte hartzea eskatzen du.

2) Arazo korapilatsuei baterako erantzunak eskaintzeak inoiz baino gehiago eskatzen du elkarrizketaren politika berreskuratzea, funtsezkoa demokrazian. Badirudi administrazioa demokratizatzea eta elkarrizketari eta eztabaidari funtsezko eginkizuna ematea dela gure gizarte berriaren arazo berriei benetako konponbiderako oinarritzko bidea, konponbideak modu aktiboan eta batera eraikiz.

3) Euskadi "kode irekiko lurralde" bihurtzea. Datu publikoak irekiz eta kode irekiaren kontzeptua erabiliz, herritarrek informazioa eskuratu eta tresnak erabil ditzakete toki mailan erabili ahal izateko. Sareak ahalbidetzen duen pertsonen arteko lotura horizontalari eta informazioa eskuratzeari esker, kudeaketa publikoaren kontrol deszentralizatuagoa lor daiteke.

4) Kontuak ematea bultzatzea. Gobernuak beren jarduketan gaineko kontuak nahitaez eman beharra beharrezko printzipioa da partaidetza lortzeko, erakundeek eurek edo herritarrek

sortutako gardentasun-guneen bidez betiere. Horregatik, herritarrei interesa zaien informazio publikoa, kudeaketaren kontrola eta kontu publikoak herritar guztiek eskuratzea ahalbidetzeko eta errazteko beharrezko tresnak, arauak eta prozesuak zabaltzeko konpromisoa hartzen dugu.

5) Informazioa eta partaidetza erraztea. Herritarren ikuspegia eta beharrak kudeaketa publikoan sartzeko beharrezko tresnak, arauak eta prozesuak zehaztea eta zabaltzea hitzartzen dugu.

6) Herritarrek parte hartzeko prozesu inklusiboak abiaraztea erraztea: pixkanaka sartuko dituzte IKTak zein presentziazko tresnak, herritarren eta administrazio publikoen arteko harreman moduaren aldaketari egokitzeko erronkari aurre egiteko era egokia den aldetik.

7) Elkarrekin bultzatzea gizartearen partaidetza sustatzeko. Herritarrak ordezkatzeko dituzten elkarteak eta gizarte eragileak ere ekarri behar dira partaidetzara.

F) Euskadi munduan

Lurraldeak “agertoki” hutsak izateari utzi eta gure enpresen lehiakortasunean “eragile” erabakigarriak bihurtu dira, baita gizarte osoaren ongizatearen garapenean eta hobekuntzan ere.

Mundu osoko nazioetako eta eskualdeetako gobernuak ahalegin handiak egiten ari dira nazioarte mailan kokatzeko, aukera berriak baliatzeko eta zuzeneko atzerriko inbertsioak erakartzeko, haien ekoizpen-sarea berritu eta dibertsifikatze aldera. Horrexegatik, erakundeetan jarrera aktiboa hartu behar dugu, Euskadi mundura irekitzeko erronka garrantzitsuei aurre egiteko.

Erronka hori Euskadi ahalik eta gehien bultzatzea lortzea da munduari irekitako ekonomian, baina helburu horretarako, egungoa bezalako agertoki lehiakor batean pribilegiozko posizioa lortzera eramango gaituen estrategia zehaztu eta garatu behar da.

F.1) NAZIOARTEKO KONTZERTUAN PRESENTZIA

Diagnostikoa

Nahiz eta Euskadi bere irudia nazioarteko testuinguruan sortzea lortzen ari den, lanean jarraitu behar dugu irudi hori aurkezpenerako elementua izan dadin eta gure pertsonak eta enpresak munduan kokatzen lagungarria izan dadin.

Azken batean, baliabideak erakartzen lagunduko diguten elementuak are gehiago indartzea ere bada xedea, edo hala denean, elementuok eraikitzea, baita nazioarteko itunak eta lankidetzak sustatzea ere, lehia eta aukera globalen ingurune batean.

Euskadik kanpoan dituen ordezkariak Euskal Herrirako kanpoko politikarako oso tresna garrantzitsu bilakatu dira, euskal enpresak nazioarte mailan zabaltzeko funtsezko laguntza. Izan ere, besteak beste Euskadiren irekiera globalerako helburu nagusiak betetzea ahalbidetzen du hala nola zuzenean parte hartzea nazioarteko ordenamenduan, Euskadik kanpoan kokapena hartzea subjektu aktibo lez, edo kanpoko ekintza bultzatzea, Eusko Jaurlaritzarena nahiz beste euskal erakunde batzuenak.

EAJ-PNVk Eusko Jaurlaritza zuzendu zuen garaian euskal ordezkariak kopuru handia ireki zen atzerrian. 2008an 11 ordezkari zituen Euskal Autonomia Erkidegoak kanpoan. Gainera, Finlandian eta Italian beste bi irekitzekotan zeuden. Gobernu sozialistaren nazioartekotze politika berriak, dirudenez, ez du ordezkari garrantzia aintzat hartu, eta ordezkariak eta horien aurrekontua murriztea erabaki du. EAJ-PNVk erakundeen burutzan azken hogeita hamar urtean garatu duen nazioartekotze-lana dagoeneko ez da lehentasuna gobernu berriarentzat.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Euskadi munduari erakustea, etengabeko presentzia aktiboa izatea eta irudi positiboa islatzea. Orain artean, indarkeria terroristagatik ezagutu izan gaituzte soilik. Euskaldunok garenaz eta egiten dugunaz benetako irudia eta irudi positiboa emateko unea iritsi da. Euskadi munduko testuinguru globaletan txertatzeak inoiz baino gehiago behar du konfiantza eta konpromisoa eskaintzen dituen lidergo instituzional ekonomikoa eta soziala. Euskaldunak eta euskal enpresak lehiakorrek izatea behar dugu agertoki irekian eta globalizatuan.

2) Gure zuzeneko presentzia indartzea alde anitzeko erakundeetan eta nazioarteko foroetan, gure intereseko eta eskumeneko gaietan. Bereziki, jakina, Europar Batasuneko erakundeetan, ECOFINen lorturikoaren ildotik.

3) Euskadik lehentasunezko aldian aldiko harremanak ezarri behar ditu abangoardiako gobernuekin eta herrialdeekin, nazioarte mailan nahiz etorkizuneko politiketan. Aurrera egiteko erabaki sendoa hartu dugu, hezkuntza eta ekonomia eredua hobetzeko, modernizazioa sustatzeko, iraunkortasuna bermatzeko eta ongizatea bultzatzeko, eta hori beste herrialde batzuekin batera egin daiteke. Geure nortasuna eta geure balioak ekarrita betiere.

4) Atzerrian euskal sarea berreraikitzea, enpresak nazioarte mailan zabaltzeko eta Euskadiren irudia atzerriratzeko baliagarria izango dena.

5) Atzerriko euskal enpresaburu-sarearen eta beste erakunde publiko eta pribatuen arteko itunak ezartzea.

6) Diasporak Euskadi nazioartean zabaltzeko duen faktore estrategikoa indartzea, garaturiko indarrak baliatuz eta Euskal Erkidego Globalaren hazkundera sustatuz eta sare bat garatuz, ez bakarrik ekonomia eta enpresa mailan, baizik eta gizarte, hezkuntza eta kultura mailan ere bai.

F.2) EUSKADI MARKAREN KOKAPENA NAZIOARTEAN

Diagnostikoa

“Herrialde-marka estrategia” deritzo herrialde baten bizitzaren berezitasunak erabiltzeari, gizarte zibilak, iritzi publikoak eta nazioarteko hedabideek herrialdeari buruz duten irudian eta irudipenean eragiteko tresna den aldetik. Horri esker, herrialdeak atzerrian duen ospea handitu eta mundu mailako sisteman duen posizio politikoa eta ekonomi lehiakortasuna hobetuko da. Herrialde-marka strategiaren xedea da herrialde irudi bat sortzea eta transmititzea (aktibo ukiezina), eta horrekin batera, nazioko azpimarkak biltzen dituen herrialde-markarekin batera doana (logotipoa, eslogana eta leloa).

Nazioarte mailako sistemaren barruan lehiakortasunez kokatzeko eta bereizteko lurralde bati baliagarri zaizkion komunikazio elementuen multzoaren adierazpenari deritzogu, beraz, “herrialde-marka”. Horrelako estrategia bat ezartzea lurraldearen faktore bereizleak aipatzean datza (produktuak, ikonoak, tokiak, pertsonaiak, artea, kultura, euskara, enpresak, balioak, erronkak), zertarako-eta herrialdearen ildo estrategikoetan modu positiboan jarduteko.

Herrialde-markak funtsezko eginkizuna betetzen du “ekonomia desmaterializatuan”, non jakintzaren pisuak ematen dien balioaren zati handi bat produktuei eta zerbitzuei. Ekonomia desmaterializatu horretan, oso garrantzizkoa da kapital ukiezina, sinbolikoa, soziala eta harremanetakoa, kontzeptu honen bidez laburbil daitekeena: “botere biguna” edo “soft power”; izan ere, marka kontzeptua horren barruan sartzen da.

Herrialde-marka sendoa duten herrialdeek funtsezko lehia-abantaila bat daukate euren enpresak nazioarte mailan are gehiago garatzeko; aukera komertzialak handitzeko; beren irudia hobetzeko; turismoa, talentua eta inbertsioak erakartzeko eta herrialdearen garapen iraunkor eta kohesionaturako lagungarriak diren interesak eta konplizitateak sortzeko. “Love-brands” deritzon ikuspegi ahaltsua dugu herrialde-marka sortzean, hots, lagunarteko marka, maitemintzen gaituen marka, eta publikoak horietatik hurbil sentitu nahi du, zintzotasunagatik eta erkidego berezi batekoa dela sentitzeagatik.

Euskadik nahikoa ahalmen eta elementu ditu herrialde-marka propioa eta estrategia integrala mendekotasunik gabe garatzeko.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Euskadiren kokapena hobetzea. Gure herrialde-markaren definizioa lantzeko, Euskadik munduan egun duen kokapenaren irudi zehatza lortu behar da. Beraz, lehenik eta behin gutaz duten irudipena zein den jakin behar dugu. Prozesuaren xedea da benetan transmititzen dugunaren eta transmititzea gustatuko litzaikekeenaren arteko aldea ikusaraztea, ondoren gure herrialde irudiaren ezaugarri erakargarri garrantzitsuak zein diren bilatzeko eta adosteko.

2) Parte hartuz jardutea. Kontua ez da gauzak inposatzea, baizik eta gizartearekin batera eraikitzea euskaldun gehienok identifikatzen garen ezaugarriak dituen marka. Baina batez ere marka hori herrialdea saltzeko lagungarria izan dakigula lortu nahi da. Horregatik, erakunde, ekonomia eta gizarte eragileekin batera gogoeta gauzatuta egin behar zaio aurre prozesuari, Eusko Jaurlaritza buru dela.

3) Estrategia zehaztea. Gure herrialde-markaren strategiak komunikazio elementuen aniztasunetik eratu beharra dago, erabili beharreko eremuetan garatzeko nahikoa malgutasunarekin (turismoa, gure enpresak nazioartean zabaltzea, nazioarteko lankidetzak, berrikuntza-sareak edo talentuak erakartzea) modu iraunkorrean eta hainbat ekintza eta esperientzia baliatuz.

4) Euskadirako herrialde-markaren ezaugarriak bultzatzea. Marka eratzean, ahal dela, Euskadiren ezaugarriek izan behar dute oinarria; gure nortasuna, aniztasuna, gure kultura, euskara edo gure bizi-kalitatea.

5) Barne komunikaziorako prozesuak erraztea. Gure herrialde-markak ere barrurantz ere begiratu behar du: euskal gizarteak oro har ezagutu egin behar du, hartaz harro egon eta sustatu, nork bere jarduketa-esparruan.

7) Jardun iraunkorra izatea. Nazio mailako behin betiko lehia-ospe positiboa eraiki eta atxiki ahal izateko, epe luzearako marketin eta kokapen estrategia zehaztu beharra dago, Euskadi eremu guztietan saltzeko modua izateko. Herrialde-marka baten kokapenak, marka komertzial baten moduan, denbora behar du.

8) Gure "enbaxadoreen" euskarria baliatzea. Komunikazio estrategia horretan, oso eginkizun garrantzitsua bete beharko dute Euskadiren irudiaren eta gaitasunen enbaxadore gisa diharduten euskaldun ospetsuek. Enpresa, kultura, kirol, eta abarren arloetako liderrak. Ibilbide garrantzitsua eta gure markarekin bat datozen balioak dituzten pertsonak.

9) Ekimen pribatuan eta enpresa-ekimenean parte hartzea. Enpresek, eta bereziki nazioarte mailakoek, gure markaren enbaxadoreak ere izan behar dute. Finkatuta eta ongi jarduteagatik ezagunak eta onartuak diren merkatuetan sartzeko ate bikainak izan daitezke.

F.3) EUSKAL ENPRESEI BABESA MUNDUAN

Diagnostikoa

Azken urteotan, euskal enpresek ahalegin handiak egin dituzte, kasu askotan erakundeek lagunduta, mundura ireki nahian betiere, dela esportazio-bolumenean, dela kanpoko inbertsioetan.

Euskal Autonomia Erkidegoak, gaur egun, 150 enpresatik gora ditu ezarrita kanpoan. Enplegua eta aberastasuna ematen dizkiguten enpresak dira.

Orain beste pauso bat gehiago egitea da kontua. Erronka berriei ekiteko beharrezko dimentsioa lortzeko itunak ezartzea, bereziki nazioarte mailan liderrak ditugun enpresen sektoreetan eta gure industri politikan lehentasunezko zat jotako sektore goranzkorretan. Zeren eta herrialde bat nazioartekotzeko prozesuak berekin baitakar erakunde publikoek eta pribatuek partekaturiko helburu komunengatik sinergiak sortzea. Batera hartu behar ditugu geure gain erronkak. Izan ere, sektore pribatuak negozioei buruzko beren ikuspegia eta esperientzia komertziala ematen baititu eta enpresa horiek nazioartekotzeko prozesuaren aldeko apustua bultzatzeko zerbitzuak eman baititzakete. Gainera, garapenerako ikuspegi integrala eta integratzailea dakar.

Euskal erakundeetatik behar den laguntzarekin eta bultzadarekin. Zeren eta gure enpresen arrakasta Euskadiren arrakasta ere izango baita.

EAJ-PNVren erantzuna

1) Sektore estrategikoak lehenestea, zertarako-eta aukera gehien eta barne ekonomian eragin handiena duen nazioarte mailako kokapenean biltzeko euskal erakundeek ekintza hala nola enpleguan, herritarren bizi-kalitatean eta lurralde-berdintasunean.

2) Euskadiren eta euskal enpresen arteko itun estrategikoa eraikitzea. Mozkinak bilatzeko oinarria duen ituna da, baina Enpresaren Gizarte Erantzukizunerako ere bai. Enpresentzat eta Euskadirentzat balioa ekarriko duen ituna.

3) Enpresak nazioartekotzera bideraturiko integrazio bertikalaren inguruko kolaborazioak sustatzea. Hala, alde batetik balio handiagoa eskaini ahal izango diegu helmugako merkatuei eta, bestetik, sortutako balioaren zati handiagoa euskal enpresetan gelditzea lortuko dugu.

4) "Baterako eskaera" ere sustatzea, lehiatzaileak diren hainbat konpainiaren ahalmenak bilduz nazioarte mailako merkatu edo bezero estrategikoengana iristeko moduari lehiakortasun handiz aurre egiteko. Nahiz eta ituna enpresek nazioartekotzeko beti izan duten baliabidea izan, haren eginkizunean aldaketa garrantzitsuak gertatu dira egungo nazioartean nagusi den globalizazio-prozesuaren eta aldaketa teknologikoaren ondorioz. Herrialde bateko mugaz gaindiko jarduketak-esparrua duten itun estrategiko globalei esker, bizkortu egin daiteke enpresa nazioartekotzea, enpresak bere produktuak merkatu zabalago batera iritsarazteko behar dituen kanpoko baliabideak erraztuz.

5) Klusterren eginkizun estrategikoa indartzea. Globalizazioak jardueraren lurraldetasuna bultzatzen du Euskadirena bezalako plataformetan, non klusterren eta berrikuntza-sareen lankidetzak garrantzizko lehia-abantaila dakarren.

6) Diasporarekin lotutako aukerak baliatu eta loturak indartzea helmugako herrialdearen ezagutzaren, giza baliabideen, lobbien eta harremanen aldetik.

7) Gure enpresa eta lehentasunezko sektoreen nazioarteko presentziarako helburuaren zerbitzura jartzea harremanetarako gure nazioarteko sarea, nazioarteko erakundeetan parte hartzearen eta nazioarteko lankidetzaren proiektuen ondoriozkoa.

